

उद्यम विकास रणनीतिक योजना
आठबिसकोट नगरपालिका, रुकुम
२०७५/०७६ देखि २०७९/०८० सम्म

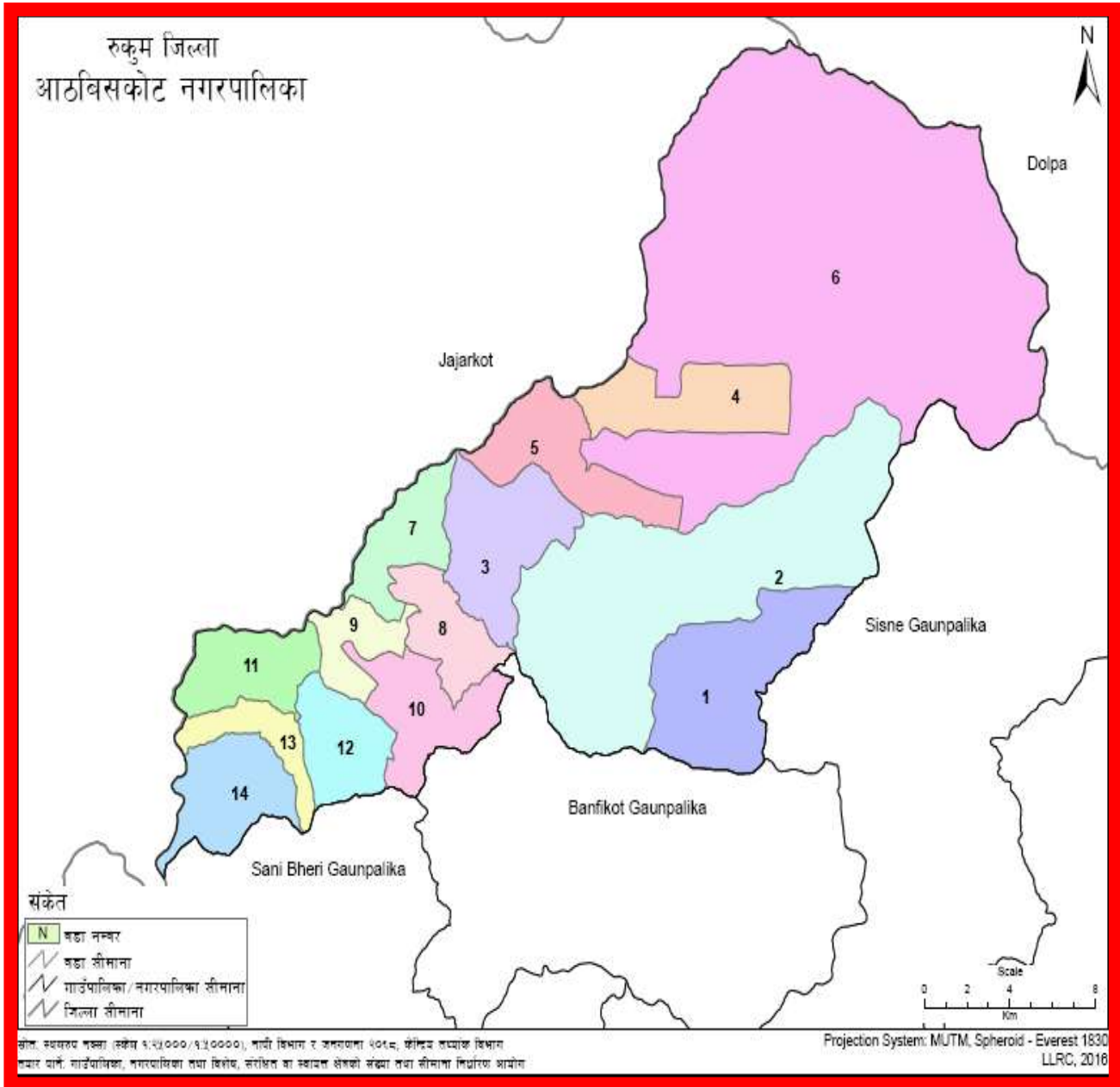

आठबिसकोट नगरपालिकाको कार्यालय
रुकुम
२०७४

नक्साहरु

रुकुम जिल्लाको नक्सा

लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजनाको संक्षिप्त भलक

अञ्चल	राप्ती, ६ नं. प्रदेश	
जिल्ला	रुकुम (पश्चिमी रुकुम)	
कार्यक्रम अवधी	५ वर्ष (२०७५/०७६-२०७९/०८०)	
कार्यान्वयन गर्ने मुख्य निकाय	आठबिसकोट नगरपालिका कार्यालय, रुकुम	
उद्यम किस कार्यान्वयनमा संलग्न हुने निकायहरु	आठबिसकोट नगरपालिका, रुकुम उद्योग विकास शाखा जिल्ला कृषि, पशु, वन र महिला तथा बालबालिका कार्यालय कार्यरत गैरसरकारी संघसंस्थाहरु सा.ब. उ. समूह	
प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा)	
कार्यक्रमले समेट्ने क्षेत्रहरु	यस नगरपालिकाका १४वटा वडाहरुका सबै बस्तीहरु	
जम्मा अनुमानित लागत रु	रु. २५,००,१७,१००	
वित्तीय स्रोत	आठबिसकोट नगरपालिकाले केन्द्र तथा प्रदेश सरकार र आफ्नो बजेट तथा अन्य संघसंस्थाहरुको सहयोगमा जुटाउने रकम	२३,८९,९५,०००
	गै.स.स जनजागरण(गरिबी निवारण)र सुहारा बाट	८५,००,०००
	अपुग रकम जुटाउन NGO/INGO तथा अन्य दातृ निकाय संग पहल गर्नु पर्ने रु	२५,२२,१००
	जम्मा	२५,००,१७,१००
५ वर्षमा सृजना हुने उद्यमीको संख्या	७९१८	
५ वर्षमा सृजना हुने रोजगारीको संख्या	१८८७७	
परिकल्पना	“स्थानिय श्रोत साधन र सीपको उपयोगबाट उद्यम र रोजगारीमा बृद्धि, आठबिसकोट नगरपालिकाका जनताको सुशासन सहितको समृद्धि”	

लक्ष्य	<p>आठबिसकोट नगरपालिकाको लघुउद्यम विकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको नगरपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका स्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरूको स्थापना तथा विकास गरी थप १८८७७ लक्षित समूहका परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा कतिपय लघु उद्यमहरूको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो:</p> <p>लक्षका सूचकहरू:</p> <p>योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्ये ७० प्रतिशत उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ।</p> <p>लघु उद्यममा रोजगारी पाउने मध्ये कम्तिमा पनि ६५ प्रतिशतको आयमा ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ।</p> <p>स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्ये कम्तिमा पनि १५ प्रतिशत लघु उद्यमहरू साना उद्यममा परिणत भएका हुनेछन्।</p>
उद्देश्य	<p>लक्षित वर्गको जनताको समृद्धिका लागि आठबिसकोट नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरू तथा स्रोत साधनको पहिचान गरी लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नती गरी थप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न वर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ।</p>
मुख्य कार्यक्रमहरू	
१	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान
२	उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन
३	उद्यमशीलता विकास तालीम
४	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने।
५	बितीय सेवामा उद्यमीहरू तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरूको पहुँच बृद्धि
६	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार
७	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजारसँगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन
८	व्यवसायिक परामर्श सेवा
९	मानवस्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास
१०	प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन
११	लघु उद्यमीहरूको लागि घुम्ती कोषको रूपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था
१२	औद्योगिक ग्रामको व्यवस्था

कृतज्ञता ज्ञापन

यो लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजना तर्जुमामा धेरै व्यक्ति तथा संस्थाको सहयोग नभएको भए सफल हुने थिएन । तसर्थ सर्वप्रथम यो योजना तर्जुमाको सहजिकरण गर्ने अवसर हामीलाई प्रदान गर्नु भएकोमा आठबिसकोट नगरपालिकाका नगर प्रमुख श्री गोर्ख ब. के.सी ज्यू र लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, क्षेत्रीय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय दाङका प्रमुख श्री भिम बहादुर बिष्ट ज्यूलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी योजना तर्जुमाको चुस्त ब्यवस्थापन गरिदिनु भएकोमा आठबिसकोट नगरपालिकाका नगर उप प्रमुख श्री गीता नेपाली ज्यू तथा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत श्री राम ब. के.सी ज्यूलाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यो योजना तर्जुमामा पुरा समय उपस्थित भै आफ्नो अमूल्य योगदान दिनुहुने सबै जना निर्वाचित प्रतिनिधि ज्यूहरु लगायत सम्बन्धित विषयगत निकायका कर्मचारीहरु तथा अन्य विविध समूहको प्रतिनिधित्व गर्नु हुने महानुभावहरु र बढो मेहनतका साथ आठबिसकोट नगरपालिकाका तहका विविध सूचनाहरु उपलब्ध गराई योजना तर्जुमालाई सहज बनाई दिनुहुने सरोकारवालाहरुलाई समेत धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

सूर्य प्रसाद नेपाल

स्वतन्त्र परामर्शदाता

काठमाण्डौ, ३१, बाँनेश्वर

९८४९५०२५०८

Email: [s nepal63@gmail.com](mailto:snepal63@gmail.com)

बिषय सूचि

नक्साहरु	2
लघु उद्यम विकासको ५ वर्षे रणनीतिक योजनाको संक्षिप्त झलक	4
बिषय सूचि	7
शब्द सङ्के	9
खण्ड - १: परिचय	10
१.१ आठबिसकोट नगरपालिकाको संक्षिप्त तहको परिचय	10
१.२ उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको औचित्य	11
१.३ नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको उद्देश्य :	12
१.४ उद्यम विकासको रणनीतिक योजना तर्जुमा प्रकृया	13
१.५ उद्यम विकास रणनीतिक योजना रिपोर्टको संरचना	14
१.६ रणनीतिक योजना तर्जुमाका सीमाहरु:	14
खण्ड - २: वस्तुगत विवरण	15
२.१ आठबिसकोट नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्था	15
२.२ जनसंख्या र सामाजिक परिवेश :	15
२.३ भौतिक पूर्वाधार	18
२.४ भू-उपयोग	19
२.५ आठबिसकोट नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि	19
२.६ रोजगारीको अवस्था	21
२.७ उद्यम विकास सम्बन्धी सेवा प्रदायकहरु	21
२.८ उद्यम विकासका लागि विगतका प्रयास र उपलब्धीहरु (वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण)	22
खण्ड ३: श्रोत साधन तथा बजार समीक्षण	23
३.१ बजारको अवस्था :	23
३.२ बजारिकरणका चुनौतीहरु:	27
३.३ श्रोत साधनको संभावना र संभाव्य उद्यम आँकलन	28
३.४ उद्यम विकासका चुनौती तथा समस्या विश्लेषण:	74
खण्ड - ४ आगामी ५ वर्षको रणनीतिक योजना	78
४.१ पृष्ठभूमि	78
४.२ उद्यम विकास सम्बन्धी मुख्य सिद्धान्त तथा अवधारणा : (Key Principles and Approaches):	79
४.३ आगामी ५ वर्षको को परिकल्पना (Vision):	87
४.४ आगामी ५ वर्षको लक्ष्य (Goal):	88
आगामी ५ वर्षको उद्देश्य (Objective):	89

४.६ आगामी ५वर्षमा निकाल्ने पर्ने नतीजाहरूको विस्तृत योजना:.....	90
४.६.१ उद्यम र रोजगारी श्रृजना तथा लगानी र आय बृद्धि योजना :.....	90
४.६.२ सीप विकास तालीम योजना:.....	141
४.६.३ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर उन्नति योजना:.....	143
४.६.४ वित्तीय सेवामा उद्यमीहरू तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरूको पहुँच बृद्धि पहुँच बृद्धि योजना:.....	144
४.६.५ मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार सँगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन.....	145
४.६.६ प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन योजना:.....	147
४.७ प्रमुख कार्यक्रमहरूको परिमाणात्मक परिलक्ष्य र बजेट.....	148
४.८ आय व्यय विवरण (आ.व. २०७५/२०७६ देखी २०७९/२०८० सम्म).....	155
४.९ तर्कबद्ध योजना(Logical Framework).....	157
केहि प्राविधिक सुझावहरू.....	166
४.१० जनशक्ति.....	166
खण्ड - ५ कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन.....	167
५.१ कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनका संरचनाहरू:.....	167
५.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन.....	170
५.३ जिम्मेवारी तालिका.....	170
खण्ड ६ अनुसूचीहरू.....	172
६.१ लघुउद्यमी सृजना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया.....	172
६.१.२ लघु उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि सरकारका तर्फबाट भएका नीतिगत व्यवस्थाहरू :.....	173
६.३ सन्दर्भ सामाग्रीहरू :.....	173
६.३ गोष्ठीका सहभागीहरूको नाम:.....	173
४ गोष्ठीका केहि फलकहरू.....	176

शब्द सङ्क्षेप

जि.स.स:	जिल्ला समन्वय समिति
गा.पा/न.पा:	गाँउ पालिका/नगरपालिका
MEDEP: (मेडेप)	Micro Enterprise Development Programme
उ.वि.शा:	उद्योग विकास शाखा
एम.ई डी एफ.	लघु उद्यम विकास कोष
सा.ब.उ. महासंघ:	सामूदायिक वन उपभोक्ता महासंघ
मे.टन:	मेट्रिक टन
इ.डि.एफ:	Enterprise Development Facilitator
मेड्पा:	Micro Enterprise DeveoLpment for Poverty Allevation
SIYB:	Start and Improve Your Business
MECD:	Micro Enterprise Creation and Development
मेगा:	Micro Entreprenuer's Association
डिमेगा:	District Micro Entreprenuer's Group Association
SWOT:	Strengthness Weakness Opportunity and Threats
DEDC:	District Enterprise Development Committee
EDC:	Enterprise Development Committee
EDF:	Enterprise Development Facilitator
गै.स.स:	गैर सरकारी संस्था

खण्ड - १: परिचय

१.१ आठबिसकोट नगरपालिकाको संक्षिप्त तहको परिचय

आठबिसकोट नगरपालिका नेपालका पुरानो प्रशासनिक विभाजन अनुसार मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र अन्तर्गत रुकुम जिल्लामा र हाल प्रदेश नं. ६ (पश्चिमी रुकुम) मा पर्दछ। भौगोलिक हिसाबले यो नगरपालिका जिल्लाको पश्चिमी भागमा ८२°२३'२६.६" (८२.३९०७१००°) पूर्वी देशान्तर र २८°४७'१२.८" (२८.७८६९०००°) उत्तरी अक्षांश फैलिएर अवस्थित रहेको छ।

आठबिसकोट नगरपालिका नेपालको संविधान २०७४ अनुसार राज्यको पुनरसंरचना हुनु पूर्वका १४ वटा वडा विभाजन सहित गठन भएको नगरपालिका हो। करीब ५६०.३४ व.कि.मी. क्षेत्रफल रहेको यस आठबिसकोट नगरपालिका उत्तरमा डोल्पा जिल्ला, पश्चिमतिर जाजरकोट जिल्ला, दक्षिणमा बाँफिकोट गाउँपालिका र सानोभेरी गा.पा. एवं पूर्वमा सिस्ने गाउँपालिका रही संरचित छ। नेपाल सरकारको २०७३/११/२७ को निर्णयअनुसार साविकका गाविसहरु गोतामकोट, स्यालाखदी, आठबिसकोट, आठबिसकोट डाँडागाउँ, घेत्मा र मग्मा(७, ८) गा.वि.स.हरु समेटेर आठबिसकोट नगरपालिका घोषणा गरीएका थियो। यस आठबिसकोट नगरपालिकाका बासिन्दाको मूल आय श्रोत कृषि हो र रोजगारीको मूल श्रोत कृषि, दोश्रोमा रेमिटेन्स, तेश्रोमा व्यापार व्यवसाय, चौथोमा ज्याला मजदुरी र पाँचौंमा नोकरी तथा छैटौंमा स्थानिय सीपमा आधारित हो। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार साविकका सबै गा.वि.स मिलाएर ६४२२ घरधुरी रहेको यो नगरपालिकाको जनसंख्या ३३६२४ हुन पुगेको छ। जसमा महिलाको १६९७९ जनसंख्या र पुरुषको जनसंख्या १६६४५ पुगेको छ।

स्थानिय स्तरमा विभिन्न प्रकारका छरिएर रहेको श्रोत साधन, पूँजी र सीप भएरपनि सोको उपयोग हुन नसक्दा यस नगरपालिकामा गरीबीको प्रतिशत उच्च नै छ। युवाहरुको ठूलो जमात रोजगारीको लागि खाडी तथा अन्य मुलुकहरुमा गएर काम गरिरहे पनि उनीहरुबाट भित्रिएको विप्रेषणको अधिकांश रकम दैनिक उपभोगमा खर्च हुने गरेकाले स्वदेशमै दीर्घकालीन रोजगारीको श्रृजना गर्न सकिने स्थानिय सीप र कच्चापदार्थमा आधारित लघु उद्यमको विकास गरी युवा जनशक्तिलाई रोजगारी प्रदान लगायत कृषिमा देखिएको जनशक्तिको खाँचोले पारेको नकारात्मक प्रभावलाई पनि न्यूनिकरणगर्न लघु उद्यमको विकासको आवश्यकता पर्न गएको छ।

यस आठबिसकोट नगरपालिका मा पनि सामाजिक र साँस्कृतिक विभेदहरु प्रशस्त भएका हुँदा विकासका थुप्रै चुनौतिहरु छन्। त्यसैले यस नगर पालिकामा गरिने विकासका प्रयासलाई लघु उद्यमको विकासको माध्यमबाट अझ समावेशी बनाउने खाँचो टड्कारो छ।

यस नगरपालिकाका ७० प्रतिशत जति जनता कृषिमा आधारित भएतापनि प्रति परिवार सरदर एकदम कम जमीन रहेको हुँदा निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीबाट गरीब तथा विपन्न बर्गको जिविकोपार्जनमा थप चुनौति बन्दै गएको छ। तसर्थ यस्ता कृषकहरुलाई व्यवसायिक कृषकको रूपमा रूपान्तरित गर्नु अनिवार्य भैसकेको छ। त्यसैगरी वन पैदावारमा आधारित परम्परागत सीप र प्रविधिलाई अधिकतम उपयोगको वातावरण तैयार गरी यस क्षेत्रको जिविकोपार्जनलाई लघु उद्यमको माध्यमबाट थप सहज बनाउनु पर्ने खाँचो छ।

यस नगरपालिकाका प्राय सबै वडा (१,२,३ बाहेक) मा संचार, र कच्चि मोटरबाटो (१,२,३ बाहेक) पुगीसकेको छ। कच्चि बाटो भए पनि बर्खायामको पहिरोको रोकामा बाहेकका समयमा दैनिक बस सेवा सञ्चालनमा रहेकाछन्। प्रतिशतको हिसाबले हेर्दा नगरपालिका भरिमा ८० प्रतिशतको घरले सहज रूपमा प्रयोग गर्ने गरेर बाटो सुविधा पुगेको छ। साथै यी बस्तीहरुमा विजुलीको सुविधा ४० प्रतिशत पुगीसकेको छ। यातायातका साधनहरु पनि सञ्चालन भएका र बजार

केन्द्रसम्मको सुविधामा २ घण्टा भन्दा कम पैदल यात्रा तथा ४०-४५ मिनेट जति कच्चा गाडिबाटोको यात्राले नै उद्यमीको उत्पादनलाई आन्तरिक तथा बाह्य बजार संजालमा आबद्ध गर्न सहज हुँदै गएको छ । विगतका गाउँ तथा नगर विकास योजनाको स्थिति निम्न अनुसार रहेको पाइन्छ ।

- आर्थिक विकासका योजना भन्दा भौतिक पूर्वाधारमा बढी जोड दिईएको छ ।
- गरीब तथा अति गरीबहरू संगठित भै आफ्ना मागहरूमा पहुँच पुऱ्याउन सकेका छैनन् ।
- नगरपालिकामा आउने श्रोतलाई प्राथमिकीकरण गरी एकीकृत व्यवस्थापन गर्न सकिएको छैन ।
- नगरपालिकाको श्रोतको उपयोग गरी उद्यम विकासका योजनाहरू बन्न सकेका छैनन् ।
- टोल/वस्तीस्तरका समुदायहरू सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट सशक्तीकरण भै विकासको काममा अग्रसर भएका तर उद्यम विकासको ज्ञानमा कमिको साथै ज्ञान उपयोगको उपयुक्त वातावरण बन्न नसकेको अवस्था रहेको छ ।

माथिका सान्दर्भिक तथ्य तथा अवधारणा बमोजिम गाउँ/नगरपालिकाको अगुवाईमा लघु उद्यम विकासको मोडलको सफलतालाई एकाकार गर्दै उद्यम विकास क्षेत्रको रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्न वाञ्छनीय भएको हुँदा यो ५ वर्षे उद्यम विकास योजना (२०७५/०७६ -२०७९/०८०) तैयार गरिएको हो ।

१.२ उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको औचित्य

नेपालको संविधान २०७२ कार्यान्वयनका शिलशिलामा प्राय सबै तप्काका जनप्रतिनिधिहरूले अबको बाटो जनताको सम्बृद्धिको पाटो भनी जनसमक्ष बाचा गरेका छन् र ७५३ वटै स्थानिय निकायहरूको गठन भैसकेको छ । स्थानिय निकायलाई संविधानले प्रदान गरेका विभिन्न २२ अधिकारमध्ये (अनुसूची ८) अधिकार नं २, १०, १५ र १८ ले जनताको सम्बृद्धिलाई बढी जोड दिएको छ । कृषि, वन, पशु सेवा, घरेलु जस्ता निकायहरू स्थानिय निकायको मातहतमा राखिएकाले जनताको सम्बृद्धिमा योगदानका सेवाहरूलाई जनताकै घरदैलो नजिक ल्याएकोले पनि संविधानले जनताको सम्बृद्धिलाई विशेष जोड दिएको पाइन्छ ।

स्थानिय तह संचालन ऐन २०७४, औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७३ अनुसार आ-आफ्नै तरिकाले छुट्टा छुट्टै ढंगले कार्य संचालन गर्दा स्थानिय स्तरमा उपलब्ध श्रोत साधनले दिनुपर्ने जति नतीजा दिन नसकिरहेको अवस्था भएको हुँदा गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका २०७० (संसोधन सहित) अनुसार श्रोत सम्भाव्यता अध्ययन, सामाजिक परिचालन, उद्यमशिलताको विकास, प्राविधिक सीप, लघु कर्जामा पहुँच, बजारीकरण, उपयुक्त प्रविधि, वस्तु विविधीकरण, गुणस्तर नियन्त्रण एवं आवश्यक व्यावसायिक परामर्शजस्ता क्षेत्रहरू समेटिएको एकीकृत लघु उद्यम विकासको मोडेल (मेड मोडेल) लाई अवलम्बन गरी स्थानिय विकासको आवधिक योजना र नेपाल सरकार उद्योग मन्त्रालयको गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको निर्देशिका २०७० र ५ वर्षे दोश्रो रणनीतिक योजना, (२०७५/०७६-२०७९/०८०) मा एकाकार गराउनु यस नगर उद्यम विकास (रणनीतिक) योजनाको ठूलो औचित्य छ ।

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमका निम्न बिशेषताहरूले गर्दा एउटा सफल कार्यक्रमको रूपमा मानिएकाले यसको रणनीतिक योजना तर्जुमाको औचित्यलाई थप सावित गर्दछ:

- महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, कम आय भएका बेरोजगार युवाहरू र अन्य पछि परेका समुदायहरूको गरिव परिवारहरूलाई लक्षित गरेको छ ।
- लक्षित वर्गको उद्यमशीलता विकासद्वारा लघु उद्यमी सृजना गर्दछ । उद्यमीको क्षमता अभिवृद्धि भए पश्चात उद्यमीले जुन सुकै क्षेत्रमा सम्भव उद्यम विकास गर्दछ ।

- लक्षित वर्गहरु गरिवीको रेखामुनि भएकाले उनीहरुलाई उच्चमी वनाउन आवश्यक सेवाहरु एकीकृत रुपमा प्रदान गर्दछ । जस्तै:
 - सामाजिक परिचालन
 - उच्चमशीलता विकास
 - प्राविधिक सिप विकास
 - उपयुक्त प्रविधि विकास तथा हस्तान्तरण
 - लघु-वित्त सेवामा पहुँच
 - बस्तु बजारीकरणको लागि संजाल निर्माण र व्यवसाय परामर्श
- लक्षित वर्गलाई तालिम मात्र दिदैन, अन्त्यमा उच्चमी नै वनाउँछ ।
- समावेशी सिद्धान्त अपनाउँछ ।
- समुदाय/वस्तीहरुमा उच्चमशीलता संस्कारको विकास गर्दछ ।
- स्थानिय स्तरमा उपलब्ध तर खेर गैरहेका श्रोत र साधनको सदुपयोग गर्दै लघु उच्चमीको प्रवर्द्धन गर्दछ ।
- स्थानिय स्तरमा उपलब्ध तर लोप हुँदै गैरहेको शीप, ज्ञान र प्रविधिलाई प्रवर्द्धन, परिमार्जन र सुधार गरी लघु उच्चम सृजना गर्दछ ।

नगर उच्चम विकास योजनाको औचित्य लाई निम्न अनुसार थप प्रष्ट पार्न सकिन्छ :

- ग्रामीण भेगमा उपलब्ध श्रोत र साधनलाई उच्चममा परिवर्तन गरी बस्तु उत्पादन गर्न एक विस्तृत योजनाको छुट्टै आवश्यकता पर्दछ ।
- ग्रामीण गरीबी घटाउन लघु उच्चम, घरेलु तथा साना उच्चमहरुको माध्यमबाट रोजगारी श्रजना गर्न ठूलो भूमिका हुन्छ । तसर्थ यसका लागि विस्तृत योजनाको आवश्यकता रहन्छ ।
- छरिएर रहेका श्रोत साधनलाई अभिलेख बनाई व्यवस्थितरुपमा स्थलगत उच्चम विकास योजना निर्माण गर्न यसको आवश्यकता रहेको छ ।
- गाउँ विकास योजनाले पूर्वाधार तथा परम्परागत पूर्वाधारलाई बढी जोड दिएको अवस्थामा गाउँ उच्चम विकास योजनाले लघु उच्चम प्रवर्द्धन, विस्तार, प्रशोधन, भण्डारण तथा बजारिकरणकालागि उपयुक्त श्रोत र साधनको पक्षमा योजना बनाउने र परिचालन गर्नुपर्ने हुन्छ ।
- नगरपालिकाले बनाएको योजनाभिन्न उच्चम विकास सानो अंश देखिने र दातृ संस्था, स्थानिय निकाय र साभेदार संस्थाहरुबाट प्राप्तहुन सक्ने सहयोगका लागि विस्तृत खाका चाहिने हुँदा उच्चम विकास योजनाले यो आवश्यकतालाई पूर्ति गर्दछ ।
- गाउँ उच्चम विकास योजनाले दीर्घकालीन रणनीति बनाई श्रोत साधनको प्रक्षेपण गर्दछ ।

१.३ नगर उच्चम विकास रणनीतिक योजनाको उद्देश्य :

नगरउच्चम विकास योजना तर्जुमाको मूल उद्देश्य भनेको नगरपालिकामा देखिएको लघु उच्चम प्रवर्द्धनका समस्यालाई रणनीतिक हिसाबले सम्बोधन गरी लक्षित वर्गमा खास गरी गरिवीको रेखामुनि रहेका जनता जो सामाजिक रूपले बहिष्कृत र आर्थिक रूपले सीमान्तकृत समूहमा छन्, लघु उच्चम विकासको माध्यमबाट रोजगारीको अवसरको सिर्जना र आयस्तर वृद्धि गर्न यो एकिकृत रणनीति तैयार गर्नु हो । तसर्थ स्थानिय तहमै उपलब्ध हुने स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गरी मागमा आधारित उत्पादन तथा सेवाहरुको विकासद्वारा गरिवी न्यूनिकरण गर्न एक रणनीतिको आवश्यकता पर्न गएकोले स्थानिय सीप र स्रोतको उपयोग गर्न सकिने सम्भावनाले सारभूत आर्थिक परिवर्तन गर्न सकिने र युवा रोजगार सिर्जना गर्न सकिने हुँदा उत्पादक जनशक्ति नगरपालिकामा रहँदा नगरपालिकाको अन्य विकासमा समेत टेवा

पुग्ने भएकाले पनि यो उद्यम विकास (रणनीतिक) योजना तैयार गर्नु यसको उद्देश्य हो । यस योजनाका थप उद्देश्यहरू निम्न अनुसार रहेका छन्:

१. स्थानिय तहका सबै सेवा प्रदायकहरूको समान बुझाई र कार्यगत एकता कायम गर्ने ।
२. आवश्यक स्रोत साधनको पूर्व अनुमान गरी सो अनुकूलको व्यवस्था मिलाउने ।
३. लघु, घरेलु तथा साना उद्यमको थप सम्भावनाहरूको पहिचान गर्ने ।
४. सेवा प्रदायकहरूबीच कार्यगत एकता र समन्वय कायम राख्ने ।
५. सबै सेवा प्रदायकहरूको लघु घरेलु तथा साना उद्यम विकाससम्बन्धी प्रतिबद्धता कायम गर्ने ।
६. योजना तर्जुमा, नीति निर्माण, समन्वय, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनजस्ता कार्यहरूमा सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी क्षेत्रको संयुक्त तत्परता बढाउने ।
७. उद्यम विकासका क्षेत्रमा लगानीमा दोहोरोपना हटाउने ।
८. उद्यम विकासमा श्रोत साधनको पारदर्शी परिचालनका गर्ने ।
९. स्थानिय श्रोत साधनको परिचालनबाट मागमा आधारित बढी भन्दा बढी व्यवसाय सञ्चालन गरी गाउँको बेरोजगारी न्यूनीकरण गर्न सबै सेवा प्रदायकको प्रयासलाई एकजुट गर्ने ।

गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेड्पा) कार्यान्वयन र अन्य विषयगत कार्यालय, दातृ निकाय तथा साभेदार संस्थाहरूमा पनि यस मोडललाई आन्तरिकीकरण गर्न पनि यो पाँच वर्षे उद्यम विकास योजना तैयार गर्न आवश्यक परेको हो जस्तै:

- ग्रामीण तथा शहरी भेगमा उपलब्ध श्रोत र साधनलाई उद्यममा परिवर्तन गरी वस्तु उत्पादन गर्न एक विस्तृत योजनाको छुट्टै आवश्यकता पर्दछ ।
- ग्रामीण तथा शहरी गरीबी घटाउन लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्यमहरूको माध्यमबाट रोजगारी श्रृजना गर्न ठूलो भूमिका हुन्छ । तसर्थ यसका लागि विस्तृत योजनाको आवश्यकता रहन्छ ।
- छरिएर रहेका श्रोत साधनलाई अभिलेख बनाई व्यवस्थितरूपमा स्थलगत उद्यम विकास योजना निर्माण गर्न यसको आवश्यकता रहेको छ ।
- नगर विकास योजनाले पूर्वाधार तथा परम्परागत पूर्वाधारलाई बढी जोड दिएको अवस्थामा नगर उद्यम विकास योजनाले लघु उद्यम प्रबर्द्धन, विस्तार, प्रशोधन, भण्डारण तथा बजारिकरणकालागि उपयुक्त श्रोत र साधनको पक्षमा योजना बनाउने र परिचालन गर्नुपर्नेहुन्छ ।
- नगरपालिकाले बनाएको परम्परागत योजनाभिन्न उद्यम विकास सानो अंश देखिने र दातृ संस्था, स्थानिय निकाय र साभेदार संस्थाहरूबाट प्राप्तहुन सक्ने सहयोगका लागि विस्तृत खाका चाहिने हुँदा उद्यम विकास योजनाले यो आवश्यकतालाई पूर्ति गर्दछ ।
- नगर उद्यम विकास योजनाले दीर्घकालीन रणनीति बनाई श्रोत साधनको प्रक्षेपण गर्दछ ।

१.४ उद्यम विकासको रणनीतिक योजना तर्जुमा प्रकृया

लघु उद्यमको रणनीतिक योजना तर्जुमामा निम्न प्रकृयाहरू अपनाइएको थियो:

क) विज्ञ सहजकर्ताको छनौट :

सूर्य प्रसाद नेपाल स्वतन्त्र परामर्शदाता काठमाण्डौ, ३१, बाँनेश्वरलाई यस विषयको विज्ञ सेवा प्रदान गर्न छनौट गरी आठविसकोट नगरपालिका, लघु उद्यम विकास कार्यक्रम विच सम्भौता भएको हो ।

ख) योजना तर्जुमा गोष्ठी :

लघु उद्यम सम्बन्धि सेवा प्रदायक संस्थाहरु आठबिसकोट नगरपालिकाका पदाधिकारी, नगर कार्यपालिका, लघु वित्त संस्थाहरु, सम्बन्धित कार्यालय प्रतिनिधिहरु, लघु उद्यमीहरु सहित ८१ जना सहभागीहरुको उपस्थितिमा मिति २०७४ फागुन ४ र ५ गते योजना तर्जुमा गोष्ठी सञ्चालन गरियो। सो गोष्ठीमा परामर्शदाताको सहजीकरणमा यस आठबिसकोट नगरपालिका भित्रको लघुउद्यमका वर्तमान अवस्था, उपलब्ध कच्चा पदार्थको अवस्था, बजारकिरणका चुनौती, लघुउद्यमका समस्या, चुनौती, अब लिनुपर्ने रणनीतिक योजना, परिकल्पना, लक्ष्य, उद्देश्य, क्रियाकलापहरु, नयाँ उद्यमीको सिर्जना, सीप विकास तालिम लगायत विषयहरुमा व्यापक छलफल गरी योजनाको मार्गचित्र तैयार गर्न स्थानिय व्यक्तिहरु तथा सरोकारवालाहरुद्वारा सहभागितामूलक रूपमा आफ्नो योजना आफै बनाउने प्रजातान्त्रिक पद्धतिलाई अवलम्बन गरिएको थियो।

ग) योजना तर्जुमा समन्वय उप समिति गठन :

यस उद्देश्यको लागि नगरपालिकाका उप प्रमुख श्री करुण खडका ज्यू को संयोजकत्वमा अन्य २ जना सदस्य समेत ३ जना रहने गरी योजना तर्जुमा प्रतिवेदनको मस्यौदालाई पूर्णता प्रदान गर्ने समेत जिम्मेवारी दिने गरी उक्त उप समिति गठन गरियो।

घ) मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुत:

आठबिसकोट नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत तथा आठबिसकोट नगरपालिका प्रमुखसँगको समन्वय तथा उप समितिबाट प्राप्त सुझाव तथा गोष्ठीका सहजकर्ताको प्रतिवेदनको आधारमा मस्यौदाको प्रतिवेदन तैयार गरी मिति २०७४।११।२८ मा पठाएको हो।

ङ मस्यौदाको प्रतिवेदन माथिको छलफल र अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुत:

अधिकांस योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीहरु भएको १ दिने कार्यशालामा मस्यौदाको प्रतिवेदन माथी छलफल भै आएको सुझावलाई समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन प्रस्तुत गरियो।

१.५ उद्यम विकास रणनीतिक योजना रिपोर्टको संरचना

यस योजना तर्जुमा प्रतिवेदनले ५ वटा खण्डमा गरी प्रतिवेदनलाई मूर्तरूप दिएको छ। जस अन्तर्गत खण्ड १ पृष्ठभूमिमा छोटकरी परिचय, गाउँ उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको उद्देश्य, औचित्य, प्रकृया समावेश गरिएको छ भने खण्ड २ अन्तर्गत को वस्तुगत विश्लेषण, खण्ड ३ अन्तर्गत उद्यम विकास रणनीतिक योजनाको विस्तृत विवरण र खण्ड ४ मा अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका प्रक्रिया वारे प्रस्तुत गरिएको छ भने खण्ड ५ मा अनुसूचीहरु समावेश गरिएको छ।

१.६ रणनीतिक योजना तर्जुमाका सीमाहरु:

- योजना तर्जुमा आफैमा जटिल कार्य हो। यसका लागि गा.पा, न.पा तथा उप महानगरपालिका तहको अद्यावधिक प्रोफाईल चाहिन्छ तर भरखरै मात्र स्थानिय तहको गठन भएको हुँदा प्रोफाईल अद्यावधिक भै नसक्दा गोष्ठीका सहभागीहरुबाट पाईएको सूचना र अन्य **Secondary Information** लाई आधार मानेर सूचनाहरु समावेश गरिएको छ। तर प्रोफाईल तैयार भएकाको हकमा त्यसैलाई आधार मानिएको छ।
- उपलब्ध सीमित श्रोतका कारण बजार, श्रोत साधन र संभाव्य उद्यमहरुको आकलन गोष्ठीबाटै गराईएको छ।
- उद्यमहरुको एकिकृत रेकर्ड नगरपालिकामा नभएको हुँदा र मेडेपबाट उपलब्ध भएको उपलब्धीहरुको मात्र रेकर्ड पाईएकाले अन्य निकायहरुले उद्यम विकास सम्बन्धि गरेका उपलब्धिहरुको यथार्थ डाटा पाउन जटिल भएको।

खण्ड - २: वस्तुगत विवरण

२.१ आठबिसकोट नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्था

आठबिसकोट नगरपालिका नेपालका पुरानो प्रशासनिक विभाजन अनुसार मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र अन्तर्गत रुकुम जिल्लामा र हाल प्रदेश नं. ६ (पश्चिमी रुकुम) मा पर्दछ। भौगोलिक हिसाबले यो नगरपालिका जिल्लाको पश्चिमी भागमा $८२^{\circ}२३'२६.६''$ (८२.३९०७१००°) पूर्वी देशान्तर र $२८^{\circ}४७'१२.८''$ (२८.७८६९०००°) उत्तरी अक्षांश फैलिएर अवस्थित रहेको छ।

आठबिसकोट नगरपालिका नेपालको संविधान २०७४ अनुसार राज्यको पुनरसंरचना हुनु पूर्वका १४ वटा वडा विभाजन सहित गठन भएको नगरपालिका हो। करीब ५६०.३४ व.कि.मी. क्षेत्रफल रहेको यस आठबिसकोट नगरपालिका उत्तरमा डोल्पा जिल्ला, पश्चिमतिर जाजरकोट जिल्ला, दक्षिणमा बाँफिकोट गाउँपालिका र सानोभेरी गा.पा. एवं पूर्वमा सिस्ने गाउँपालिका रही संरचित छ। नेपाल सरकारको २०७३/११/२७ को निर्णय अनुसार साविकका गाविसहरू गोतामकोट, स्यालाखदी, आठबिसकोट, आठबिसडाँडागाउँ, घेतमा र मग्मा(७, ८) गा.वि.स.हरू समेटेर आठबिसकोट नगरपालिका घोषणा गरीएका थियो। यस आठबिसकोट नगरपालिकाका बासिन्दाको मूल आय श्रोत कृषि हो र रोजगारीको मूल श्रोत कृषि, दोश्रोमा रेमिटेन्स, तेश्रोमा व्यापार व्यवसाय, चौथोमा ज्याला मजदुरी र पाँचौंमा नोकरी तथा छैटौंमा स्थानिय सीपमा आधारित हो। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार साविकका सबै गा.वि.स मिलाएर ६४२२ घरधुरी रहेको यो नगरपालिकाको जनसंख्या ३३६२४ हुन पुगेको छ। जसमा महिलाको १६९७९ जनसंख्या र पुरुषको जनसंख्या १६६४५ पुगेको छ।

शहरी क्षेत्रको रूपमा रहेको नगरपालिकामा व्यापार, उद्योग, कलकारखाना, प्राकृतिक श्रोत तथा सामाजिक महत्वका क्षेत्रहरू रहेका छन्। औषत पारिवारिक आम्दानीमा कृषि व्यवसायको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेका छ र स्थानिय बासिन्दाको आम्दानीको अर्को मुख्य श्रोतको रूपमा वैदेशिक रोजगारी पनि एक हो। परम्परागत प्रणालीका कृषि व्यवसायको विकल्प खोजिरहेका यहाँका बासिन्दा आधुनिक जीवनशैलीमा रमाउन थालेका छन्। स्थानिय जनशक्ति मजदुरी तथा अध्ययनका लागि विदेशिने क्रम अत्याधिक बढिरहेको छ। यस नगरपालिकामा आधारभूत देखि उच्च शिक्षासम्म प्रदान गर्ने शैक्षिक संस्था उल्लेख्य मात्रामा रहेका छन्। अध्ययनका लागि यस नगरपालिकाको शैक्षिक संस्थाहरूमा स्थानिय विद्यार्थीका अलावा अन्य छिमेकी गा.वि.स./नगरपालिका तथा जिल्लाबाट समेत आउने गरेका छन्।

४० प्रतिशत घरमा विद्युतीकरण भएका भएतापनि केही सिमान्तकृत वर्गमा रहेका नागरिक भने विद्युतीय उपभोगका पहुँचमा पुग्न सकिरहेका छैनन्। स्थानिय निकायमा जनप्रतिनिधिको अभाव, योजनाबद्ध विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा कठिनाई तथा आवश्यक आर्थिक व्यवस्थापनमा कठिनाई हुनुले यस नगरपालिका क्षेत्रको अपेक्षित विकास हुन सकिरहेको देखिँदैन। विभिन्न समुदाय, जातजातीका मानिसको बसोबास रहेको यस क्षेत्रमा विभिन्न चाडपर्व मनाउने गरिन्छ। दशैं, तिहार, माघी, होली, गौरा, कृष्णजन्माष्टमी, बकरइद, आईतवारी, छठपर्व, बुद्धजयन्ती, क्रिष्मस आदि यहाँका प्रमुख चाडपर्वको रूपमा रहेको पाईन्छ।

२.२ जनसंख्या र सामाजिक परिवेश :

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार साविकका सबै गा.वि.स मिलाएर ६४२२ घरधुरी रहेको यो नगरपालिकाको जनसंख्या ३३६२४ हुन पुगेको छ। जसमा महिलाको १६९७९ जनसंख्या र पुरुषको जनसंख्या १६६४५ पुगेको छ।

टेबल १: नगरपालिकाको वडागतरूपमा जनसंख्या विवरण:

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	घरधुरी संख्या
१	५२५	५५५	१०८०	१८९
२	७४७	८००	१५४७	२८०
३	१०१२	१०५६	२०६८	३८३
४	१११३	१०९५	२२०८	४३२
५	१४५९	१४२२	२८८१	५४६
६	१००९	९४२	१९५१	३८३
७	७८२	७९५	१५७७	३०७
८	९५३	९१९	१८७२	३६७
९	१६६४	१६९७	३३६१	६६२
१०	१४०१	१४५०	२८५१	५७१
११	२१३३	२२१०	४३४३	८६४
१२	१४९९	१५९७	३०९६	५७६
१३	९२३	९२२	१८४५	३२५
१४	१४२५	१५१९	२९४४	५३७
जम्मा	१६६४५	१६९७९	३३६२४	६४२२

श्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

पुनरसंरचना भै कायम भएको यस आठबिसकोट नगरपालिकामा जातजातीहरुको विवरण निम्न टेबुल २ अनुसार छ:

टेबुल २ : नगरपालिकाको जतिगत विवरण:

जातजाती	जनसंख्या	जातजाती	जनसंख्या	जातजाती	जनसंख्या
क्षेत्री	१५०४३ (४४.७ प्रतिशत)	दमाई, ढोली	१४०१	कानु	९
ब्राह्मण पहाडी	५५४	ठकुरी	२६०७	लोध	१
मगर	४०८०	सार्की	७१२	बिन	१

थारु	९	तेली	५	ब्राह्म, बरामो	२
तामाङ	२३	चमार, हरिजन, राम	१	बादी	८८
नेवार	१	सन्यासी, दशनामी	३५८	ह्याल्मो	१
कामी	८६२०	सोनार	२७	कलार	१
यादव	१	घर्ती, भुजेल	४	दलित अन्य	४१
राई	१	कुमाल	१	तराई अन्य	२२
गुरुङ	८	हजाम, ठाकुर	१	नखुलेको अन्य	१
जम्मा					३३६२४

श्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

भाषागत विवरण: यस नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने व्यक्तिहरूले बोल्न विभिन्न मातृभाषाहरूको बाहुल्यता नभएता पनि विविधता रहेको पाईन्छ। मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको तुलनात्मक अध्ययन गर्दा यस नगरपालिकामा सबैभन्दा बढी अधिकांशले नेपाली भाषा नै बोल्नेहरूका संख्या सबैभन्दा बढी रहेका देखिन्छ। जसमा,

मातृभाषा	जनसंख्या
नेपाली	३३५८५
मैथली	१७
तामाङ	३
मगर	७
हिन्दी	४
सांकेतिक भाषा	५
खाम	३
जम्मा	३३६२४

श्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

धार्मिक अवस्था:

हिन्द	क्रिश्चियन	अन्य	जम्मा
-------	------------	------	-------

जनसंख्या	३०५९८	२३५४	६७२	३३६२४
प्रतिशत	९९.००	७.००	२.००	१००.००

स्रोत : यसै गोष्ठीबाट, २०७४

यसरी हेर्दा धर्म अनुसार जनसंख्याको वितरणलाई अध्ययन गर्दा यस नगरपालिकामा आदिवासी/जनजाति अन्य जातजातिहरूको बसोबास रहेता पनि यस नगरपालिकाको प्रायः जसो समुदायका अधिकांश मानिसहरूले धर्मको रूपमा सनातन हिन्दु धर्मलाई स्वीकारेको देखिन्छ। पहाडी समुदायहरूबाट वेदमूलक आर्य-संस्कृतिका विधि-विधान र धर्म शास्त्र आदिलाई रामायण, महाभारत, पुराण आदि ग्रन्थहरूको आधार मानी ती विषयवस्तुहरूलाई लोक भाषा, लोक लय, लोक धुन, र लोक शैलीमा ढालेर लोक जीवनका सेरोफेरोसित तादात्म्य मिलाई आफ्नोपन भल्काउने गरी दोहोरी, लोकगीत आदिका रूपमा विभिन्न विशिष्ट अवसरहरूमा प्रस्तुत गरिन्छ। यो समुदायको विशेष पहिचान न आफ्नो सांस्कृतिक मौलिकपना न हो। नगरपालिकामा विभिन्न समुदायका मानिसहरूको बसोबास रहेका हुनाले उनीहरूका आफ्नै चाडपर्वहरू छन्।

सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय अवस्था: यस आठबिसकोट नगरपालिकामा विभिन्न जाती, धर्म सम्प्रदाय र भेषभुषाका मानिसहरू बसोबास गर्दछन्। यहाँका अधिकांश हिन्दु धर्म मान्ने पहाडी मूलका मानिसहरू रहेका छन्।

आठबिसकोट नगरपालिका संस्कृति, कला, भाषा तथा साहित्यका दृष्टिकोणले धनी नगरपालिकाको रूपमा रहेको छ। नगरपालिकामा विभिन्न किसिमका जातजाति, धर्म र भाषाभाषी बोल्ने परिवारहरूको बसोबास रहेको छ। परम्परागत संस्कृतिमा आधारित असारे गीत, तीज गीत, भ्याउर भाका र दोहोरी गीत आदि सर्वाधिक लोकप्रिय छन्।

यस प्रयोजनार्थ एकातर्फ नेपालका यी विविध सम्पदाका समुचित संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्नु अत्यावश्यक भएको छ भन अर्कोतर्फ पर्यटन सेवासँग सम्बद्ध सबै प्रकारका पूर्वाधार विकास गर्दै पर्यटन सेवा उद्योगको संख्यात्मक एव गुणात्मक वृद्धि गर्नु आवश्यक छ। आठबिसकोट नगरपालिकाको प्राकृतिक सौन्दर्यता, नदीहरू र हरियाली, अत्यन्त नजिकबाट अवलोकन गर्न सकिने रमणीयतामा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूका भ्रमण हुने गर्दछ। यस नगरपालिकामा रहेको सांस्कृतिक विविधता र प्राकृतिक सौन्दर्यता पर्यटक आकर्षण हो। जसमा भनभनेबाट सिस्ने हिमाल, ओख्ले गुफा, शाइ कुमारी मन्दिर, काडाँ दह, भारमारे भ्यू र पदयात्रा, मालिका र फेरुवा मन्दिर, नौधारी भरना, होली मन्दिर, भेरी नदीमा हुनसक्ने रयाफ्टीङ, र उक्त नदी किनारमा हुनसक्ने बाल उद्यान, जन्तीधारा, पाथीहाल्ना, चमेली र साततले गुफा, उनिकोट, राजाबस्ने धुरी आदी रहेका छन्।

यस नगरपालिकामा रहेका स्थानिय कला तथा संस्कृतिका जगेर्ना गर्दै यहाँको प्राकृतिक र पर्यटकीय आर्कषणलाई व्यवस्थित बनाउँदै आन्तरिक र बाह्य पर्यटनलाई प्रोत्साहन गर्न सकिएको खण्डमा नगरको पर्यटकीय विकास भई आर्थिक सबलतासँगै रुकुम जिल्लाको एक पहिचानको रूप लिन सक्छ।

२.३ भौतिक पूर्वाधार

आठबिसकोट नगरपालिकामा सडक सञ्जालको त्यति राम्रो व्यवस्था रहेको छैन। सडक विकास निर्माणका महत्वपूर्ण आधार हो। नगरको स्थानिय उत्पादान तथा आवश्यक उपयोगका वस्तुहरू आयात र निर्यात गरी नगरपालिकाको सबै वडाहरूमा पक्की सडकका विस्तार नभए पनि कच्ची सडकका विस्तार भईरहेको छ। आन्तरिक यातायातको भरपर्दो सुविधाले नगरपालिकावासीहरूलाई समयमै आवश्यक उपचार तथा औषधिको सेवा र बजारमा पहुँच पुऱ्याउन सकिएको छ। नगरपालिकामा यातायातका विभिन्न साधनहरूको उपयोग भएको देखिन्छ। नगरपालिकाको सडकमार्ग राम्रा भएका

रुटहरूमा बस सेवा सञ्चालनमा रहेको छ।

सामाजिक एवं मानव विकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रूपमा रहेको शिक्षा क्षेत्रमा आठबिसकोट नगरपालिका रुकुम जिल्लाका अन्य नगरपालिकाका तुलनामा केही अगाडि रहेको देखिन्छ। पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस नगरपालिकाको साक्षरता दर ५८.३ प्रतिशत रहेका छ। लैंगिक हिसाबले यो नगरपालिकामा पनि अन्यत्र भै केही विभेद रहेको पाईन्छ। जस्तै: यस नगरपालिकाका पुरुषको साक्षरता दर ६७.५ प्रतिशतको तुलनामा महिलाका साक्षरता दर ४९.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ। पुरुष र महिलाको साक्षरता दरमा लगभग १८.१ प्रतिशतका फरक देखिन्छ। यस आठबिसकोट नगरपालिकामा मावि र उच्च मावि १४, आधारभुत (१ देखि ८) ४७ र १४ निजी, बालबिकास ३६, रहेका छन्।

यस आठबिसकोट नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण अनुसार व्यवस्थित खानेपानी प्रयोग गर्ने परिवार ७० प्रतिशत छन्। खानेपानीको श्रोतमा धाराको पानी, कुवा, जरुवा पानी आदी प्रयोग गर्ने गरेका छन्।

यस आठबिसकोट नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका सरकारी ० र निजी १ वटा अस्पताल, ५ वटा स्वास्थ्य चौकी र १६ वटा गाँउघर क्लिनिक, केन्द्रले सेवा दिईरहेता पनि सो सेवा अपुग देखिन्छ। त्यस बाहेक यस नगरपालिकामा निजी स्वास्थ्य क्लिनिक २४ वटा र केही एग्रीभेट, भेटनरी रहेका छन्। १०० प्रतिशतलाई २ घण्टा भित्रै स्वास्थ्य सेवा पहुँच छ। यस गाविसमा राष्ट्रिय प्रसारण तथा सामुदायिकबाट विद्युत सेवा प्राप्त गर्ने ४० प्रतिशत छन् भने ६० प्रतिशत घरधुरीमा सो सेवा पुगेको छैन। त्यसैगरी हुलाकमा ४ अतिरीक्त १ इलाका हुलाक, सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्थाहरु, र सामुदायिक विद्युतिकरण उपभोक्ता समितिहरु रहेका छन्।

२.४ भू-उपयोग

टेबल ३.क भू उपयोग।

विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	प्रतिशत
खेतीयोग्य जमिन(सिंचित ५० प्रतिशत)		१५
वन जंगल, झाडी, चरि चरन		६५
वालुवा (नदि किनार) खोला, नदी, पोखरी, आदि		१५
बस्ती बसेका		५
कुल क्षेत्रफल		१००.००

स्रोत : आठबिसकोट नगरपालिकाको गोष्ठी, २०७४

२.५ आठबिसकोट नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि

यस नगरपालिकामा उत्पादन हुने खाद्यवालीहरुमा धान, गहुँ, मकै, कोदो, जौ, फापर, दलहन र तोरी प्रमुख रहेका छन्। तरकारी तथा फलफूलहरुमा आलु, प्याज, लसुन, सीमी, फर्सि, वेलौती, केरा, मुला, पिडालु, आरु, नासपाति, सुन्तला, आरुबखडा, चिउरी, निबुवा, मौषम, कागती, आँप, अनार, ज्यामीर आदि उत्पादन हुने गर्दछ।

टेबल ३ ख उत्पादनको अवस्था (बार्षिक)

क्र.स.	उत्पादनको नाम	उत्पादन परिमाण मे. टन मा
१	धान	उपलब्ध नभएको

२	गहुँ	
३	मकै	
४	कोदो	
५	जौ	
६	फापर	
७	घलहन	
८	तेलहन	
९	आलु	
१०	तरकारी	
११	फलफूल	
१२	मसला बाली	

श्रोत: नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठी २०७४

टेबल ४: निर्यातको अवस्था

क्र.स.	उत्पादनको नाम	उत्पादन परिमाण मे. टन मा
	अदुवा	उपलब्ध नभएको
	सुन्तला	
	टिमुर	
	रिठा	
	बेसार	
	मह	
	खसिवोका	
	तरकारी	
	भटमास, सिमी	
	मकैको बीउ	
	सुठो	

श्रोत: रुकुम नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठी २०७४

टेबल ५ : आयातको अवस्था

क्र.स.	आयात हुने बस्तुको नाम	उत्पादन परिमाण मे. टन मा
	खाद्य पदार्थ	उपलब्ध नभएको
	औषधि	
	कपडा	
	निर्माण सामग्री	

श्रोत: नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठी २०७४

यस बाट विक्रिहुने उपरोक्त वस्तुहरु आन्तरिक तथा बाह्य बजारमा विक्रि हुने गर्दछन् । यस आठबिसकोट नगरपालिको प्रमुख आन्तरिक बजार स्याला तलीगाँउ,पहाडा, साभेबगर, ओखले, रोकजा, पाटागाँउ, छरी बगर, सिम बजार, त्रिवेणी, घर्तिगाउँ, राडी, राडीज्यूला, सुन्दरपानी, गिजा, काफल चौर, कोट, चिसापानी, धुसेनी, भल्मा, पिपल चौर आदी हुन्, यी बजार पुग्न करीव १ देखि ३ घण्टा भन्दा बढी समय लाग्ने गर्दछ, भने बाह्य बजारको हकमा डोल्पा, दाङ्गको, घोराही, नेपालगंज, बुटवल, काठमान्डौ बजारहरुमा जाने गर्दछ ।

वन पैदावरको हिसाबले यो धनी नगरपालिका हो । गोष्ठीका अनुसार ६५ प्रतिशत जमिन वन जङ्गल, मिश्रित वन र भाडी बुट्यानले ओगटेको छ । यस गाविसमा ५२ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति रहेका छन् । यस हिसाबले गर्दा वन र वन पैदावरमा आधारीत उद्यम पवर्द्धनको सम्भावना बढी देखिन्छ ।

२.६ रोजगारीको अवस्था

नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस नगरपालिकामा रोजगारीको मुलस्रोत भनेको कृषि नै हो यसमा ७० प्रतिशत संलग्न छन्, व्यापार र उद्योगमा ३.५, जागीरमा ०.५, ज्याला मजदुरीमा ११ प्रतिशत र बैदेशिक रोजगारीमा १५ प्रतिशत संलग्न छन्। रोजगारीकै सिलसिलामा यहाँका युवाहरु विदेशीने क्रम पनि प्रसस्तै छ। मौसमी रोजगारीका लागि भारततर्फ ३५, लामो रोजगारीका लागि जापान, युरोप, कोरीया र अमेरीका ५, मलेसिया २० र अरब, कतार, कुवेत र दुबई लगायतका मुलुकतर्फ ४० प्रतिशत गएका छन्। रोजगारीका अन्य स्रोतहरुमा उद्योग, व्यापार, मजदुरी र यातायात क्षेत्र हुन्, यी क्षेत्रहरुबाट पनि राम्रैसँग रोजगारी सिर्जना भएको छ।

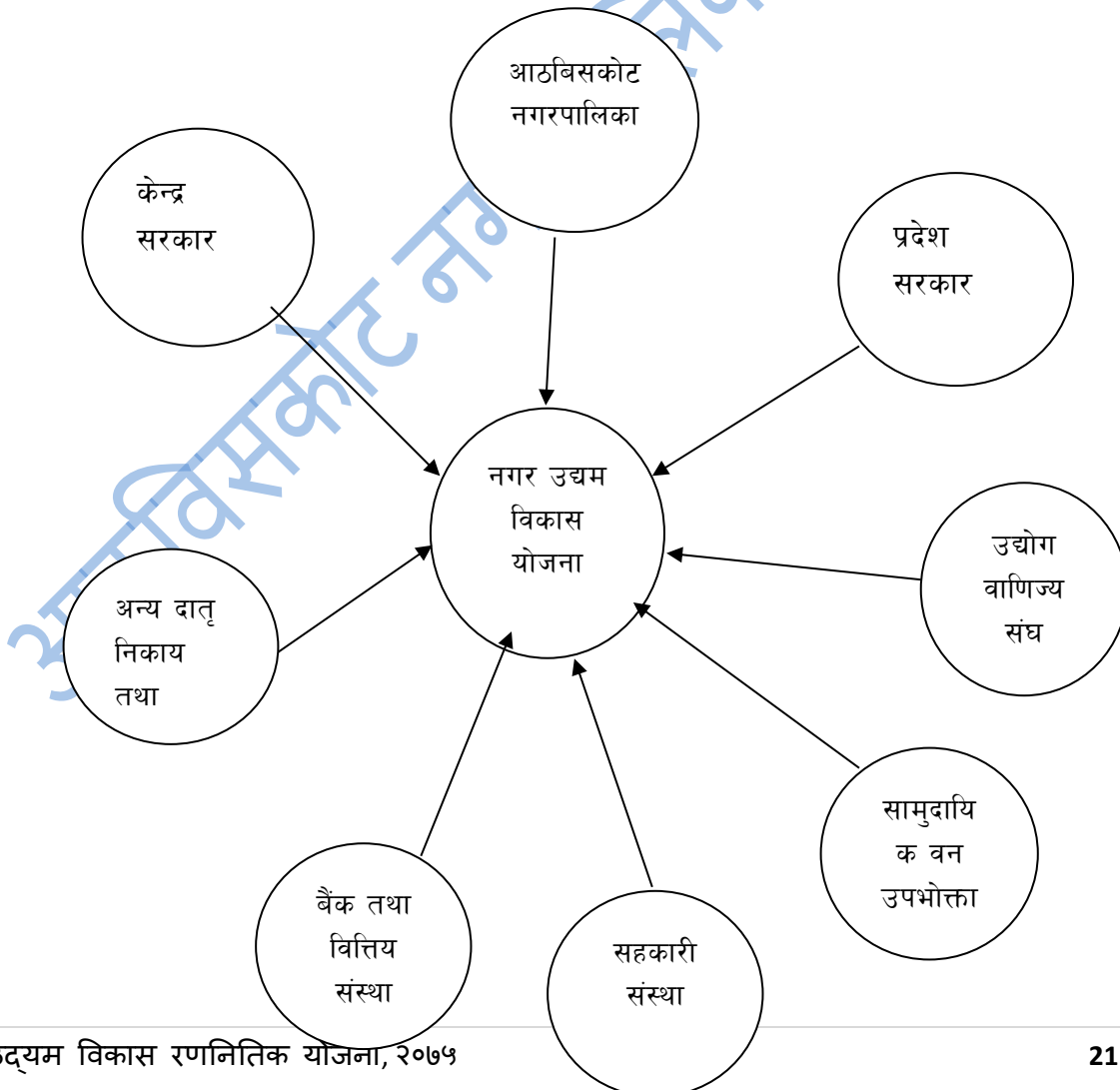
बैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त रेमिटेन्सको उपयोगको अवस्थालाई हेर्दा घर, घडेरी, जग्गा जमिन किन्नु, डेरामा ७%, खानपिनमा २५%, शिक्षा स्वास्थ्यमा २५ %, बिलासितामा १२ %, उद्यम, व्यापार १%, ऋण तिर्न २५%, बचत ५% मा उपयोग गर्ने गरेको पाईयो, जसलाई अब बढी उद्यम विकासमा उपयोग गर्न अति जरुरी छ।

खानपुग्ने अवस्थाको विवरण:

नगर उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीहरुबाट प्राप्त विवरण अनुसार आफ्नो उत्पादनले खानपुग्नेहरुको विवरण स्थिति हेर्दा ० देखि ३ महिना २० प्रतिशत, ३ देखि ६ महिना ४० प्रतिशत, ६ देखि ९ महिना २० प्रतिशत, ९ देखि १२ महिना १५ प्रतिशत र ९ देखि १२ महिना भन्दा बढी र बिक्री गर्ने ५ प्रतिशत छ।

२.७ उद्यम विकास सम्बन्धी सेवा प्रदायकहरु

यो आठबिसकोट नगरपालिकामा कार्यरत सरोकारवालाहरु र संघसंस्थाहरु नक्साङ्कन, श्रोत तथा सेवाको विवरण :

टेबल २ श्रोत तथा सेवा विवरण :

सि. नं	सरोकारवाला तथा संघसंस्थाको नाम	संख्या	उपलब्ध सेवा
१	आठबिसकोट नगरपालिका	१	नीति नियमको व्यवस्था, बजेट व्यवस्था, समन्वय, व्यवस्थापन, कार्यान्वयन, सामाजिक परिचालन, उद्यम दर्ता तथा उद्यो प्रसाशन आदी
२	प्रदेश सरकार	१	नीति नियमको व्यवस्था, बजेट व्यवस्था तथा नगरपालिका लाई सहजिकरण
३	केन्द्र सरकार	१	आवश्यक बजेट व्यवस्था, नीति नियम, सशजिकरण
४	बैंक तथा वित्तिय संस्था	२	बचत तथा ऋण लगानी
५	सहकारी ...	१७	बचत तथा ऋण लगानी
६	सामुदायिक वन)/कवुलियत वन	५२	वन, आयआर्जन र ऋण
७	NGO/INGO तथा अन्य दातृ निकाय	२	गरीबीनिवारण कार्यक्रम,
८	उद्योग वाणिज्य संघ	१	उद्यमीहरुको हकमा पेरवी

२.८ उद्यम विकासका लागी विगतका प्रयास र उपलब्धीहरु (वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण)

MEDEP/DEMEGA बाट प्राप्त जानकारी अनुसार यस आठबिसकोट नगरपालिकामा सन् २००० देखी हाल सम्म निम्न अनुसारका उद्यमहरु श्रृजना भएका छन:

टेबल ७: उद्यमहरुको विवरण:

क्र.सं.	उद्यमको प्रकार	लागु भएको गा.बि.स. वा नं.पा.को नाम	सृजना भएका उद्यमीको संख्या	लगानी रु.	रोजगारी सृजनाको संख्या	वार्षिक कारोबार दर रु.
१	हेयर कटिङ.	आठबिस डाडागाऊ	१	३००००	१	१०८,०००
२	तरकारी उत्पादन	आठबिस डाडागाऊ	१७	३४००००	१७	२०४०००
३	वाखापालन	आठबिस डाडागाऊ	१८	३६००००	१८	२०००००
४	तरकारी उत्पादन	आठबिस डाडागाऊ	१८	३६००००	१८	१५००००
५	बगुर पालन	आठबिस डाडागाऊ	७	१४००००	७	१०००००
६	मोबाईल मर्मत	आठबिस डाडागाऊ	१	३२०००	१	१०५०००
७	चौउमिन उद्योग	आठबिस डाडागाऊ	१	२८०००	२	११२०००
८	सिलाईकटाई	आठबिस डाडागाऊ	१८	३६००००	१८	१५००००
९	मौरीपालन	आठबिस डाडागाऊ	१५	३६००००	१८	१५००००
		जम्मा	९६	२०१००००	१००	१,२७९,०००

खण्ड ३: श्रोत साधन तथा बजार सर्भेक्षण

३.१ बजारको अवस्था :

लघु उद्यमहरु सामान्यतया उद्यमीलाई बढी फाईदा र दीगोपनाको लागि उद्यमीहरुको माग, बजारको सम्भाव्यता र कच्चा पदार्थको उपलब्धता जस्ता ३ वटा महत्वपूर्ण पक्षको सन्तुलनलाई ध्यान दिएर कार्य गर्दछ। तसर्थ बजार भनेको उद्यमहरुको प्राण हो। श्रोत मात्र भएर पुग्दैन, सीप पनि चाहिन्छ र श्रोत र सीपले मात्र पुग्दैन बजारमा माग पनि चाहिन्छ। तसर्थ लघु उद्यमको विकासमा बजारको ठूलो भूमिका भएको हुँदा योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट उपलब्ध सूचना तथा श्रोत सर्भेक्षणका आधारमा पायक पर्ने स्थानहरुको पहिचान गर्ने जमर्को गरेको छ।

टेबल ८: बजारको अवस्था

वडा नं	बजारहरुको नाम	बजारमा पायक पर्ने बस्तिहरु	बजारमा पायक पर्ने जनसंख्या	बजार सम्मको दुरी	आयात हुने वस्तुहरु	निर्यात हुने वस्तुहरु	निर्यात हुने स्थान
१	ओखले	वडा भित्रका सबै टोल	५०	३० मीनेट	खाद्य सामग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, राडीपाखी, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, तोरी, रागाँ भैंसी, अल्लो धागो	नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा
	घेत	वडा भित्रका सबै टोल	१००	३० मीनेट	खाद्य सामग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, राडीपाखी, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, तोरी, रागाँ भैंसी, अल्लो धागो	नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा
	रोकाजा	वडा भित्रका सबै टोल	१००	३० मीनेट	खाद्य सामग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, राडीपाखी, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, तोरी, रागाँ भैंसी, अल्लो धागो	नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा

२	स्याला तलिगाउँ	रोक्जा, ओख्ले, स्याले, खदी	११५	३० मीनेट देखि १.३० घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, राडीपाखी, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, काठ	नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा
	पहाडा	वडा भित्रका सबै टोल	१५०	३० मीनेट	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, काठ	नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा
	साभे बगर	वडा भित्रका सबै टोल	१००	३० मीनेट	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, काठ	राडी ज्यूला, नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा
३	खदी मिलन चौक	पाटागाउँ, चिन्चौर, सुलकी गाउँ, नेटी लेक, सल्लेरी	४००	३० मीनेट देखि १.३० घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, काठ	राडी ज्यूला, नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा, जाजरकोट
	पाटा गाउँ	जलिगाड, ढोलंगा, मढै, पाटागाउँ, बजेनी	१००	१ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, काठ, मह	राडी ज्यूला, नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा, जाजरकोट
४	छरी बगर	वडा भित्रका सबै टोल	१५०	५ मीनेट देखि १ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री,	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, र जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु,	राडी रिम्ना, नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग,

					कपडा, मलखाद आदी	खसिबोका, कुखुरा, रागाँ भैंसी,	मुसिकोट डोल्पा, काठमान्डौं
५	सिम बजार	वडा भित्रका सबै टोल	२००	३० मीनेट	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, र जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, रागाँ भैंसी,	राडी रिम्ना, नदुवा, बाफीकोट, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा, सुर्खेत, काठमान्डौं
६	त्रिवेणी मूलबजार	वडा भित्रका सबै टोल	१४०	२ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	मकै, गहुँ, तरकारी, फलफूल, कुखुरा, सिमी, भटमास, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह,	डोल्पा, जाजरकोट
७	दागे बजार	वडा भित्रका सबै टोल	३००	३० मीनेट देखि २ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	मकै, गहुँ, तरकारी, फलफूल, कुखुरा, सिमी, भटमास, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह,	डोल्पा, जाजरकोट
	खार खाता बजार	वडा भित्रका सबै टोल	२३०	२ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	मकै, गहुँ, तरकारी, फलफूल, कुखुरा, सिमी, भटमास, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह,	डोल्पा, जाजरकोट
८	दाजे	वडा भित्रका सबै टोल	५००	३० मीनेट देखि १ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, ऊन	डोल्पा, जाजरकोट
	घर्ति गाउँ	वडा भित्रका सबै टोल	१५०	३० मीनेट	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री,	तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, ऊन	डोल्पा, जाजरकोट

					कपडा, मलखाद आदी		
९	राडी	वडा भित्रका सबै टोल	७००	३० मीनेट देखि ४ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	धान, मकै, तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह, बेसार	डोल्पा, जाजरकोट, बाफीकोट
	सुन्दरपानी	वडा भित्रका सबै टोल	२५०	३० मीनेट देखि ४ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	धान, मकै, तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह, बेसार	डोल्पा, जाजरकोट, बाफीकोट
	गिजा	वडा भित्रका सबै टोल	२५०	३० मीनेट देखि ४ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	धान, मकै, तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह, बेसार	डोल्पा, जाजरकोट, बाफीकोट
१०	काफल चौर, तलि भ्याउने, घारि खोला, मैडाँडा, कोट, भीन चौर बजार	वडा भित्रका सबै टोल	२००	१० मिनेट देखि ३ घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह, बेसार	डोल्पा, मुसिकोट
११	सिम, चिसापानी, धुसेनी	वडा भित्रका सबै टोल	१५००	१घन्टा	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु खसिबोका, मह, बेसार, जडिबुटी	दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा, सुर्खेत, काठमान्डौ
१२	गाउँ टोल, भिन्चबड, गिजा बजार	वडा भित्रका सबै टोल	८००	३० मीनेट	खाद्य सामाग्री, औषधि, विषादी, निर्माण सामाग्री, कपडा, मलखाद आदी	आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, र जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, रागाँ भैसी, सुन्तला	राडी, दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा, सुर्खेत, काठमान्डौ

१३	भल्मा ज्यूला, गाउँबारी बजार	वडा भित्रका सबै टोल	२००	३० मिनेट देखि १ घन्टा	खाद्य सामग्री, औषधि, बिषादी, निर्माण सामग्री, कपडा, मलखाद आदी	कुरिलो, आलु, सिमी, तरकारी, फलफूल, र जडिबुटी, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, कुखुरा, रागाँ भैंसी, अल्लो,	राडी , दाङ्ग, मुसिकोट डोल्पा, सुर्खेत, काठमान्डौं
१४	पिपल गौरा, बामे ज्यूला, पिपल चौर	वडा भित्रका सबै टोल	१५०	३० मीनेट	खाद्य सामग्री, औषधि, बिषादी, निर्माण सामग्री, कपडा, मलखाद आदी	तरकारी, फलफूल, कुखुरा, दुध, दही, ध्यु, खसिबोका, मह, बेसार, जडिबुटी	डोल्पा, जाजरकोट, राडी , दाङ्ग, मुसिकोट

३.२ बजारिकरणका चुनौतीहरु:

गोष्ठीका सहभागिहरुको धारणा अनुसार हाल लघु उद्यमीहरुको ३० प्रतिशत जति सहजरूपमा वजारीकरण हुन सकेको छ भने वजारीकरणमा निम्न अनुसारका चुनौतीहरु रहेको पाइयो ।

- सुरक्षित भण्डारण तथा चिस्यान केन्द्र नभएका कारणले खासगरी फलफूल तथा तरकारीका उद्यमीहरुले सस्तो मूल्यमा आफ्नो उत्पादन विक्रि गर्नुपर्ने भएको हुँदा अपेक्षित लाभ प्राप्त गर्न नसकेको ।
- संकलन केन्द्रको अभावले स्थानीय उत्पादनलाई संकलन गरी थोकमा बजारमा पुराउन नसक्ने अवस्था भएकाले उद्यमी व्यवसायीहरुले टाढाका बजारमा आफ्नो उत्पादित सामग्री खासगरी फलफूल तथा तरकारी र जडिबुटी पुराउन नसक्नु तथा बजारमा लामो समय खर्च गर्नुपर्ने अवस्था ।
- हाटबजार नहुँदा सहजरूपमा आफ्नो उत्पादित सामग्रीहरु विक्रि गर्न नसक्नु ।
- बजार संस्थाहरु खासगरी सौगात गृह, कोशेलीघर तथा विक्रिकक्षको व्यवस्था कुशमामा मात्र हुनु ।
- स्थानिय स्तरमा उत्पादित वस्तुको उपभोगमा आम उपभोक्ताको आकर्षण हुन नसक्नु ।
- स्थानिय उत्पादनको विषयमा प्रचार प्रसार हुन नसक्नु ।
- स्थानिय उत्पादनको लागि उचित विक्री कक्ष नहुनु ।
- कृषि व्यवसायको सन्दर्भमा मागमा आधारित उत्पादनमा विविधीकरण हुन नसक्नु ।
- सहज यातायातको पूर्वाधार नहुनु ।
- व्यवसायिक सोचका साथ उत्पादन नहुनु र उत्पादित वस्तुहरुको गुणस्तरले अन्य उस्तै सामानसँग प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु ।
- उत्पादित वस्तुहरुको लेबलिङ्ग र प्याकेजिङ्गको उचित व्यवस्था गर्न नसक्नु ।

३.३ श्रोत साधनको संभावना र संभाव्य उद्यम आँकलन

प्रायः लघु उद्यमहरू स्थानिय श्रोत साधन, सीप र बजार संभावनाका आधार स्थापना हुने भएका हुँदा आठबिसकोट नगरपालिका भित्र के कति कुन प्रकारका श्रोत साधन उपलब्ध हुन सक्दछन् र स्थानिय तहमा के कस्ता सीप हरु उपलब्ध छन् र बजार लगायत अन्य संभवनाहरू के छन् भनी पहिचान गर्नु यो श्रोत साधन सर्भेक्षणको मूल उद्देश्य हो । यसका निहित उद्देश्यहरू निम्न अनुसार छन् :

- छरिएर रहेका कृषि, वनपैदावार, पशु तथा धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र जस्ता ब्यवसायिक रुपमा उपलब्ध हुने श्रोत तथा साधनहरूको लिष्ट तैयार गर्ने जसका आधारमा नयाँ उद्यमहरू स्थपनाका लागि आधार तैयार होस् ।
- दुरदराजमा अवसरको पर्खाईमा रहेका शिल्पीहरूको पहिचान गर्ने जसबाट आगामी दिनमा लघु उद्यमी स्थापनामा यिनिहरूलाई समेट्न सकियोस् ।
- बजार सर्भेक्षणबाट स्थानिय तहको आर्थिक गतिविधिहरूको आँकलन गर्ने जसबाट लघु उद्यमीहरूको उत्पादनको बजारमा स्थान सुनिश्चित गर्न सहयोग पुगोस् ।

नेपालका अधिकांस नगरका जनताको जीविकोपार्जनको मूल श्रोत कृषि हो तर निर्वाहमुखि कृषि प्रणालीबाट गरीव तथा विपन्न वर्गको जिविकोपार्जनमा थप चुनौती बन्दै गएको छ । तसर्थ यस्ता कृषकहरूलाई व्यवसायिक कृषकको रुपमा रुपान्तरित गर्नु अनिवार्य भैसकेको छ । त्यसैगरी वन पैदावारमा आधारित श्रोत साधनलाई सुरक्षित दोहनका साथ दिगो उपयोग गरी वन तथा वातावरणको सही उपयोगबाट अधिकतम लाभ लिन सक्ने गरी यिनमा आधारित उद्यमहरूको विकास तथा परम्परागत सीप र प्रविधिलाई अधिकतम उपयोगको वातावरण तैयार गरी यस क्षेत्रको जिविकोपार्जन लघु उद्यमको माध्यमबाट थप सहज बनाउनु पर्ने खाँचो छ । त्यसैगरी स्थानिय स्तरमा रहेका कतिपय पर्यटनको सम्भावना भएका हाम्रा प्राकृतिक तथा धार्मिक सम्पदाहरू ओभेलेमा परी वा त्यसको उपयोगको सम्भावना पहिचान गर्न नसकी स्थानियहरूले त्यसबाट लिन सक्ने फाईदा पनि लिन नसकिरहेको अवस्था छ । तसर्थ यस्ता सम्भावनाहरूलाई उजागर गर्नु पनि आवश्यक छ । यहि कारणले आठबिसकोट नगरपालिकाको श्रोत साधन र बजारको सर्भेक्षण गर्नु परेको हो ।

लघु उद्यम भनेका ज्यादै सानो लगानीमा सञ्चालन गरिने उद्यमहरू हुन् जसमा सामान्यतया ज्यादै न्युन पूँजी भएका अति विपन्न वर्गका मानिसहरू या त परम्परागत सीप र प्रविधिको उपयोग गरी या स्थानिय स्तरमा विकास गर्न सकिने सीपमा आधार भै बढी मात्रामा संलग्न हुन्छन् । यस्ता उद्यमहरू बाह्य श्रोत साधनमा आधार भएर संचालन गर्न पूँजी, बजार, सीप तथा प्रविधिका आधारमा संभव हुँदैनन् ।

हाम्रो देशमा श्रोत साधनको अभाव भन्दा पनि भैरहेको श्रोत र साधनको पहिचान गर्न नसक्नु बढी समस्याको रुपमा देखिन्छ । लक्षित वर्गमा उद्यमशीलताको ज्ञानको अभावको अतिरिक्त छरिएर रहेका श्रोत तथा साधनलाई एकत्रित गरी लघु उद्यमहरूको स्थापनाबाट अति गरिब तथा गरिब वर्गमा रोजगारी श्रृजना तथा आय बृद्धिमा जोड दिने सोचाईमा आधारित विकासको आयामलाई हालसम्म खासै महत्वको रुपमा नहेरिएको अवस्था छ । तसर्थ स्थानिय स्तरमा श्रोत साधन भएर, मनमा उत्साह भएर तथा हातमा सीप भएर तथा सीप हासिल गर्ने सम्भावना भएर पनि आफ्नो रोजगारी श्रृजना गर्न नसकी युवा पुस्ता गाउँनै खाली गरी विदेशिनु पर्ने बाध्यताको अवस्था छ । तसर्थ स्थानिय श्रोत साधन भनेको लघु उद्यमहरूको आधार भएको हुँदा आठबिसकोट नगरपालिकामा लघु उद्यमीको विकास गर्न यो श्रोत साधन सर्भेक्षण अति आवश्यक पर्न गएको हो ।

योजना तर्जुमा गोष्ठी बाट उपलब्ध सूचना तथा श्रोत सर्भेक्षणका आधारमा संक्षिप्तरुपमा हेर्दा यस नगरपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरूमा कृषि, पशु र वन पैदावारमा आधारित कच्चा पदार्थहरू र पर्यटकीय स्थल तथा उपलब्ध सीप र प्रविधि निम्न टेबलमा देखाईए अनुसार भएको पाईयो ।

आठविसकोट नगरपालिका, हुकुम (पश्चिम)

टेबल ९: श्रोत साधनको सम्भावना र संभाव्य उच्चम आँकलन

वडा नं.	क्षेत्र/स्रोतहरू	स्थान र बस्तीहरू	श्रृजना गर्न सकिने संभाव्य उच्चमहरू	संभावित संख्या
१.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरू		क. कृषि जन्य व्यवसायहरू	
	गहु, मकै, फापर,	वडा भरिका टोलहरू	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	केराउ, सिमी, भटमास, मुसुरो, चना	वडा भरिका टोलहरू	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	तोरी, सस्यौं	वडा भरिका टोलहरू	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२
	बेसार, टिम्पुर, लसुन,	वडा भरिका टोलहरू	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वारगें, थुम, उधिने	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५
	मूलाको बिउ	वडा भरिका टोलहरू	मूलाको बिउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
	कागती, अनार, किवी, नास्पाती, आरुबखडा	वडा भरिका टोलहरू	व्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२२
	च्याउ खेती	वडा भरिका टोलहरू	व्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरिका टोलहरू	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३

पुष्प खेती	ओख्ले, भनभने, काडाँदह, रोकजा	व्यवसायिक पुष्प खेती, उत्पादन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
मौरी पालन	ओख्ले, चौकी	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	५
माछा पालन	ओख्ले, काडाँदह, रोकजा	व्यवसायिक माछा, उत्पादन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	वडा भरिका टोलहरु	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	७
बाखा पालन	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	६
भेडा पालन	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	६
कुखुरा पालन -लोकल समेत	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	४
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरिका टोलहरु	डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	३
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
तिते, कुरिलो, बोभा, समायो, सतुवा, लेमनग्रास	ओख्ले, काडाँदह, रोकजा	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१३
बाँस र निगाँलो	ओख्ले, काडाँदह, रोकजा, चौतीखारा	बास प्रशोधन, फर्निचर	५
स्लेट दुङ्गा	वडा भरिका टोलहरु	दुगा खानी व्यवसाय संचालन	४
तामा, क्वार्जदुङ्गा खानी	खेत, रोकजा,	तामा, फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	६
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	

सेलर मिल	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	सेलर मिल सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३
सोलार मर्मत तथा माहुरी घर निर्माण	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	सोलार मर्मत तथा माहुरी घर निर्माण ब्यवसाय सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६
व्यटिपार्लर र सैलुन	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३
अल्लो धागो तथा सिस्नु पाउडर	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	अल्लो धागो तथा सिस्नु पाउडर सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१२
सिकर्मी, डकर्मी	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	११
दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	७
सिलाई कटाई र होजियारी	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३
मोबाइल टिभी मर्मत	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६
मोटरसाइकल, साइकल मर्मत	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२

	वायरिङ्ग, पंखा मर्मत, ल्पम्बीड्	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	वायरिङ्ग, पंखा मर्मत, ल्पम्बीड् सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	काठे फर्निचर बनाउने	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	काठे फर्निचर बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
	भेटरेनरी र एगोभेट	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	भेटरेनरी र एगोभेट सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
	खाजा, लज र होटल	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
	आरन र ग्रीलको काम	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
	जुत्ता बनाउने र मर्मत	ओख्ले, रोकजा, चौतीखारा, खेत	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु		ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु	
	साइकुमारी र रोकजा होम स्टे, साइकुमारी मन्दिर मेला, ओख्ले गुफा, ओख्ले र भनभने प्याराग्लाइडिङ, काडाँदह मेला, साइकुमारी र ओख्ले पिकनिक स्पट, बाल उद्यान रूपमा विकास	ओख्ले, भनभने, काडाँदह, रोकजा	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	३०
		जम्मा		२६५
२.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	

धान, गहु, मकै, कोदो, फापर, जौ, उवा -अर्गानिक खेती	वडा भरिका टोलहरु	अर्गानिक खेती अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२३
सिमी, भटमास,	वडा भरिका टोलहरु	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७
साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी) अर्गानिक खेती	स्याला तली गाउँ, साजेबगर,सिन चौर,द्वारकारे	व्यवसायिक अर्गानिक खेती तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१६
केरा, अम्बा, ,कागती,सुन्तला,आरु	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०
माछा पालन	वडा भरिका टोलहरु	माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	७
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
बाखा पालन	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१२
भेडा पालन	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	१२
कुखुरा पालन	वडा भरिका टोलहरु	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
काठ फर्निचर	सामुदायिक वन	काठ फर्निचर,दुना,टपरी	६
टिम्बुर, दालचिनी, रातो च्याउ	सामुदायिक वन	जडिबुटी संकलन,प्रशोधन	१४
निगाँलो	सामुदायिक वन	बास प्रशोधन, फर्निचर	७
अल्लो खेती	सामुदायिक वन	अल्लो प्रशोधन, बिक्री	१०
लोक्ता	सामुदायिक वन	लोक्ता प्रशोधन, बिक्री	९

ढुङ्गा र सेतो, रातो माटो	वडा भरिका टोलहरु	ढुगा, खानी, कसर व्यवसाय संचालन	८
बाबियो	सामुदायिक वन	बाबियोको डोरी उत्पादन, बिक्री	६
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
व्यटिपार्लर र सैलुन	वडा भरिका टोलहरु	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
डाइभर तालिम	वडा भरिका टोलहरु	डाइभर तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०
सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरिका टोलहरु	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१५
सिलाई कटाई र होजियारी	वडा भरिका टोलहरु	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	११
मोबाइल टिभी मर्मत	वडा भरिका टोलहरु	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
मोटरसाइकल, साइकल मर्मत	वडा भरिका टोलहरु	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
वायरिङ्ग, पंखा मर्मत, ल्याम्बीड	वडा भरिका टोलहरु	वायरिङ्ग, पंखा मर्मत, ल्याम्बीड सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
खाजा, लज र होटल तालिम	वडा भरिका टोलहरु	खाजा, लज र होटल तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४

	आरन र ग्रीलको काम	वडा भरिका टोलहरु	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
	ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु		ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु	
	सिस्ने हिमाल भिउ टावर, होम स्टे, साइकुमारी मन्दिर, काडाँदह, जलजला, भारमारे, डम्भाना, नेटी लेक, मसिना, चित्री पाटनलाइ पिकनिक स्पट, बाल उद्यान र पद यात्राको रूपमा विकास गरी धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	डम्भाना, नेटी लेक, मसिना, चित्री पाटन, काडाँदह	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अबीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१२
		जम्मा		२३४
३.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	गहु, मकै, कोदो, फापर	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५
	सिमी, भटमास, मुसुरो, मास, केराउ	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	तोरी, तिल, ओखर, सर्यु	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
	अदुवा, बेसार, धनियाँ, लसुन, खोर्सानी, जिरा	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	केरा, अम्बा, कागती, अनार, सुन्तला	खदी, ल्हा, पाटागाउँ, चिन चौर	व्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	च्याउ खेती	ल्हा, पाटागाउँ	व्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३

फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	ल्हा, पाटागाउँ	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४
पुष्प खेती	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	पुष्प खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४
माछा पालन	जलिगाड	माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	४
मौरी पालन	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	६
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	५
बाखा पालन	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	५
भेडा पालन	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	४
कुखुरा पालन -लोकल समेत	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	६
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	३
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	खदी, ल्हा, पाटागाउँ	डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	५
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
काठ फर्निचर(सल्लो, उत्तिस, चिउरी, रिठो)	वडा भरि	काठ फर्निचर,	५
सल्लो खोटो संकलन	पारी वन	सल्लो खोटो संकलन	३
तिते, कुरिलो, बोभा, समायो, सतुवा, लेमनग्रास, रातो च्याउ, टिम्बुर	भारमारे, कालापानी, वास्तला, नेटी लेक, पारी वन	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	६

बाँस र निगाँलो	खदी, भारमारे, कालापानी, वास्तला, नेटी लेक	बास प्रशोधन, फर्निचर	६
ढुङ्गा गिटी, बालुवा	द्वारे, साउने पानी, दागं	ढुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	३
बाबियो	पारी बन्, बसेनी	बाबियो, डोरी व्यवसाय संचालन	४
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरू		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरू	
डाईभिगं तालिम	खदी भरि	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
व्यटिपार्लर र सैलुन	खदी भरि	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
सिकर्मी, डकर्मी	खदी भरि	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०
दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया	खदी भरि	दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
सिलाई कटाई र होजियारी	खदी भरि	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
अचार, सस, जाम, तितौरा बनाउने	खदी भरि	अचार, सस, जाम, तितौरा बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
मोबाइल टिभी मर्मत	खदी भरि	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४

	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत	खदी भरि	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
	आरन र ग्रीलको काम	खदी भरि	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु		ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु	
	वडामा भएका भिउ टावर, होम स्टे, चर्च, मन्दिर, मेला, पिकनिक स्पट, बाल उद्यान, पद यात्रालाइ धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	खदी, पाटागाउँ, डाँडा मति, भारमारे	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, चास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०
		जम्मा		१९५
४.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	धान, गहु, मकै, कोदो, फापर	वडा भरि	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४०
	सिमी, भटमास, मुसुरो, मास, चना	वडा भरि	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०
	तोरी, फिलुगे, तिल, सूर्यमुखी, ओखर, च्युरी	वडा भरि	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०
	अदुवा, बेसार, टिम्मुर, धनियाँ, लसुन, खोसानी, सम्फु, चमसुर	वडा भरि	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१६
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरि	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	आरु, केरा, अम्बा, कागती, सुन्तला, स्याउ	वडा भरि, स्याउ भने हरी पातल, घुत्कुनेमा	व्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५

च्याउ खेती	वडा भरि	व्यवसायिक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
पुष्प नर्सरी	वडा भरि	पुष्प नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
माछा पालन	छरि बगर	माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	४
मौरी पालन	वडा भरि	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	५
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन		व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	१५
बाखा पालन		व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१५
भेडा पालन		व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	१०
कुखुरा पालन -लोकल समेत		व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	६
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय		व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	३
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन		डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	३
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
सल्लो काठ	वडाको जंगलमा	काठ फर्निचर	६
सल्लो खोटो संकलन	वडाको जंगलमा	सल्लो खोटो संकलन	३
तिते, कुरिलो, टिम्मुर	वडाको जंगलमा	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१०
बाँस र निगाँलो	वडाको जंगलमा	बास प्रशोधन, फर्निचर	१०
कुरिलो खेती	वडाको जंगलमा	कुरिलो खेती व्यवसाय संचालन	५

ढुङ्गा गिटी, बालुवा	हिराउसी	ढुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	६
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	वडा भरि	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
चुरा, टीका बनाउने	वडा भरि	चुरा, टीका बनाउने तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
साबुन बनाउने व्यवसाय	वडा भरि	साबुन बनाउने व्यवसाय सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
व्यटिपार्लर र सैलुन	वडा भरि	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
चाउमिन बनाउने	वडा भरि	चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरि	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१७
सिलाई कटाई र होजियारी	वडा भरि	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
मोबाइल, टिभी, सोलार मर्मत	वडा भरि	मोबाइल, सोलार, टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७

	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत	वडा भरि	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	आरन र ग्रीलको काम	वडा भरि	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	टपरी र दुना बनाउने	वडा भरि	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
	ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु		ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु	
	भिउ टावर, होम स्टे, सम्पे, मालिका, फरुवा, चन्डेसी र कालिका मन्दिर, नौधारी भरना, चित्रीपाटन पिकनिक स्पट, बाल उद्यान, पद यात्रा धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	सम्पे, मालिका, फरुवा, चन्डेसी र नौधारी, चित्रीपाटन	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	९
		जम्मा		३०५
५.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	धान, गहु, मकै, कोदो, फापर	वडा भरि	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४०
	सिमी, भटमास, मुसुरो, मास, चना	वडा भरि	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०
	तोरी, तिल, ओखर, सर्सु	वडा भरि	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	अदुवा, बेसार, टिम्मुर, धनियाँ, लसुन, खोर्सानी, सुम्फु, चमसुर	वडा भरि	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरि	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०

आरु, केरा, अम्बा, कागती, सुन्तला(रिम्का, रोकाइमां), स्याउ(गैरी पाताल, चापा गाउँ, सालिम पाखा)	वडा भरि	ब्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५
च्याउ खेती	रिम्का, रोकाइमां(गैरी पाताल, चापा गाउँ, सालिम पाखा	ब्यवसायिक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	रिम्का, रोकाइमां(गैरी पाताल, चापा गाउँ, सालिम पाखा	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
पुष्प खेती	वडा भरि	पुष्प खेती प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
माछा पालन	घट्टे खोला, सिम बजार	माछाको ब्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	५
मौरी पालन	वडा भरि	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	१५
ख. पशुजन्य ब्यवसायहरु		ख. पशुजन्य ब्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	वडा भरि	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	२५
बाख्रा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	२४
भेडा, च्याग्रा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक भेडा च्याग्रा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	७
कुखुरा पालन -लोकल समेत	वडा भरि	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	८
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	रिम्का, काधिना, सिम बजार	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	१५
डाले, भूईं घाँस ब्यवसाय संचालन	वडा भरि	डाले, भूईं घाँस ब्यवसाय संचालन	४
ग. वन तथा खानीजन्य ब्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य ब्यवसायहरु	

सल्लो काठ	वडाका जंगल	काठ फर्निचर	६
जडिबुटी संकलन	वडाका जंगल	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	५
बाँस र निगाँलो	वडाका जंगल	बास प्रशोधन, फर्निचर	१२
कुरिलो खेती	वडाका जंगल	कुरिलो खेती व्यवसाय संचालन	५
ढुङ्गा गिटी, बालुवा	वडामा	ढुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	१०
अल्लो	वडामा	अल्लो प्रशोधन, विक्री	४
बाबियो, केतुके	वडामा	बाबियो, केतुके डोरी व्यवसाय संचालन	३
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	वडामा	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०
व्यटिपार्लर र सैलुन	वडामा	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
सिकर्मी, डकर्मी, पलम्बर	वडामा	सिकर्मी, डकर्मी, पलम्बर सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०
सिलाई कटाई र होजियारी	वडामा	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
मोबाइल टिभी, सोलार मर्मत	वडामा	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५

	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत	वडामा	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
	सिगांरका सामान बनाउने	वडामा	सिगांरका सामान बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
	मादल,बाजा बनाउने	वडामा	मादल,बाजा बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
	आरन र ग्रीलको काम	वडामा	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
	जुत्ता बनाउने र मर्मत	वडामा	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	टपरी र दुना बनाउने	वडामा	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
	ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु		ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु	
	चित्री पाटन, नौ धारी भरना, मष्ट,कैलास, बाउने औतारी मन्दीर धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	पूर्वि भूभागमा, चापा गाउँ, मिग्री, काथिना, रिम्का,रोकाइ	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१३
		जम्मा		३८४
६.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	

धान, गहु, मकै, कोदो, फापर, जौ, उवा	वडा भरिमा	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३०
सिमी, भटमास, मुसुरो, मास, बोडी	वडा भरिमा	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५
तोरी, तिल, सूर्यमुखी, आलस	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	८
अदुवा, बेसार, धनियाँ, लसुन, खोर्सानी	वडा भरिमा	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	९
साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरिमा	व्यवसायिक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५
आरु, केरा, अम्बा, कागती, सुन्तला (तल्लो भेगमा), स्याउ (माथिल्लो भेगमा)	वडा भरिमा	व्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५
च्याउ खेती	वडा भरिमा	व्यवसायिक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरिमा	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२
माछा पालन	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली,	माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	६
मौरी पालन	मन्का, चिल्ला, होली,	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	१२
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	वडा भरिमा	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	१८
बाखा पालन	वडा भरिमा	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१६

भेडा, च्यांग्रा पालन	वडा भरिमा	व्यवसायिक भेडा च्यांग्रा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	७
कुखुरा पालन -लोकल समेत	वडा भरिमा	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	५
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरिमा	डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	३
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
सल्लो काठ	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	काठ फर्निचर	२
तिते, कुरिलो, बोभा, समायो, सतुबा, लेमनग्रास, डाले चुक, रातो च्याउ	वडाका वनमा	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	५
बाँस र निगाँलो	वडाका वनमा	बास प्रशोधन, फर्निचर	६
कुरिलो खेती	वडाका वनमा	कुरिलो खेती व्यवसाय संचालन	३
सिस्तु पाउडर	वडाका वनमा	बनाउने व्यवसाय संचालन	६
ढुङ्गा खानी	छिमी, मन्का, चिल्ला,	ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	५
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
हाउस बाइरिगं	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	हाउस बाइरिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५

व्यटिपार्लर र सैलुन	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
सिकर्मी, डकर्मी	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१४
सिलाई कटाई र होजियारी	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	९
मोबाइल टिभी, सोलार, कुकर मर्मत	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	मोबाइल टिभी, सोलार, कुकर मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
खाजा, लज र होटल तालिम	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
आरन र ग्रीलको काम	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
जुत्ता बनाउने र मर्मत	छिमी, मन्का, चिल्ला, होली, दामा चौर, ज्यामीरे	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>		<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>	
भिउ टावर, होम स्टे, छिमी, मन्का, चिल्ला र होली मन्दीर, मेला, पिकनिक स्पट, बाल उद्यान, पद यात्रा धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	छिमी, मन्का, चिल्ला र होली	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१५

		जम्मा		२६०
७.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	गहु, मकै, कोदो, फापर	वडा भरि	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५
	सिमी, भटमास, मुसुरो, मास,	वडा भरि	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	तोरी,	वडा भरि	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	अदुवा, बेसार, टिम्मुर, लसुन, खोर्सानी	वडा भरि	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, करेला, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरि	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५
	तरुल, पिडालु, सुठुनी	वडा भरि	तरुल, पिडालु, सुठुनी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४
	केरा, अम्बा, सुन्तला	वडा भरि	व्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	च्याउ खेती	वडा भरि	व्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरि	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
	ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
	गाई भैसी पालन	वडा भरि	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४
	बाखा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१५

भेडा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	६
कुखुरा पालन -लोकल समेत	वडा भरि	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	१२
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरि	डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	५
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
सल्लो, चिउरी	वडा भरि	काठ फर्निचर, दुना, टपरी	४
तिते, कुरिलो, बोभा, समायो, सतुबा, लेमनग्रास	वडा भरि	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	६
बाँस	वडा भरि	बास प्रशोधन, फर्निचर	५
ढुगा खानी	वडा भरि	ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	३
बाबियो, केतुके	वडा भरि	बाबियो, केतुके डोरी व्यवसाय संचालन	५
वन नर्सरी र बिक्री	वडा भरि	वन नर्सरी र बिक्री	२
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	वडा भरि	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
व्यटिपार्लर र सैलुन	वडा भरि	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरि	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५

सिलाई कटाई र होजियारी	वडा भरि	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
मोबाइल टिभी मर्मत	वडा भरि	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
भेटरेनरी र एग्रोभेट	वडा भरि	भेटरेनरी र एग्रोभेट सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
खाजा, लज र होटल	वडा भरि	खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
आरन र ग्रीलको काम	वडा भरि	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
अगरबत्ती बनाउने	वडा भरि	अगरबत्ती बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
किराना, भाँडा पसल, फेन्सी पसल	वडा भरि	किराना, भाँडा पसल, फेन्सी पसल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
जुत्ता बनाउने र मर्मत	वडा भरि	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
टपरी र दुना बनाउने	वडा भरि	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>		<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>	

	धार्मिक तथा पर्यटन स्थलको सुधार	वडा भित्र	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१०
		जम्मा		२१३
८.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	गहु, मकै, कोदो, फापर	वडा भरी	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५
	सिमी, भटमास, मुसुरो, मास,	वडा भरी	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	तोरी,	वडा भरी	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	अदुवा, बेसार, टिम्मुर, लसुन, खोर्सानी	वडा भरी	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, करेला, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरी	ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५
	तरुल, पिडालु, सुठुनी	वडा भरी	तरुल, पिडालु, सुठुनी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४
	केरा, अम्बा, सुन्तला	वडा भरी	ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	च्याउ खेती	वडा भरी	ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरी	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
	ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	

गाई भैसी पालन	वडा भरी	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४
बाखा पालन	वडा भरी	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१५
भेडा पालन	दुर्खा	व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	६
कुखुरा पालन -लोकल समेत	वडा भरी	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	१२
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरी	डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	५
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
सल्लो, चिउरी	वडा भरी	काठ फर्निचर	४
तिते, कुरिलो, बोभा, समायो, सतुवा, लेमनग्रास	वडा भरी	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	६
बाँस	वडा भरी	बास प्रशोधन, फर्निचर	५
ढुगा खानी	वडा भरी	ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	३
बाबियो, केतुके	वडा भरी	बाबियो, केतुके डोरी व्यवसाय संचालन	५
वन नर्सरी र बिक्री	वडा भरी	वन नर्सरी र बिक्री	२
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	वडा भरी	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
व्यटिपार्लर र सैलुन	वडा भरी	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२

सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरी	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
सिलाई कटाई र होजियारी	वडा भरी	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
मोबाइल टिभी मर्मत	वडा भरी	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
भेटरेनरी र एग्रोभेट	वडा भरी	भेटरेनरी र एग्रोभेट सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
खाजा, लज र होटल	वडा भरी	खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
आरन र ग्रीलको काम	वडा भरी	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
अगरबत्ती बनाउने	वडा भरी	अगरबत्ती बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
किराना, भाँडा पसल, फेन्सी पसल	वडा भरी	किराना, भाँडा पसल, फेन्सी पसल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
जुत्ता बनाउने र मर्मत	वडा भरी	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
टपरी र दुना बनाउने	वडा भरी	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६

	<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>		<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>	
	कुरेपानी माइ, सिद्ध साइकुमारी मन्दीर, कैलाश पती, बछ्छा देवता, बल देवता धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	कुरेपानी, पाथी हाल्ले, लाँता थान	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अबीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१२
		जम्मा		२१६
९.	<u>क. कृषि जन्य व्यवसायहरु</u>		<u>क. कृषि जन्य व्यवसायहरु</u>	
	धान, गहु, मकै,	गिजा, हर्दि गाउँ, बटाला गाउँ, राडी बगर, राडी ज्यूला	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५
	सिमी, मास,	हर्दि गाउँ, औली गाउँ	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	तोरी	गिजा, हर्दि गाउँ, धारा खत्रीबारा	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	अदुवा, बेसार, धनियाँ, लसुन, खोर्सानी,	सन सातपाखा	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, करेला, लौका काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	पर्सिना, ठारी खोला बगर, ठरे चौर, भौरित	ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	बदाम खेती	सन सातपाखा, ठरे चौर,	बदाम उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४
	कटहर, केरा, अम्बा, आप, सुन्तला, कागती	पर्सिना, ठारी खोला बगर, ठरे चौर, भौरित	ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१३
	च्याउ खेती	गिजा, हर्दि गाउँ, धारा खत्रीबारा	ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३

फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	पर्सिना, ठारी खोला बगर, ठरे चौर, भौरित	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२
कफि खेती	गिजा	कफि खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
अलौची	वडा भरि	अलौची खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
माछा पालन	राडी पाखा	माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	४
मौरी पालन	सन सातपाखा, ठरे चौर, राडी पाखा	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	८
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैंसी पालन	बटाला गाउँ, राडी	व्यासायिक गाई, भैंसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	१५
बाखा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	९
कुखुरा पालन -लोकल समेत, चल्ला उत्पादन	राडी	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, चल्ला उत्पादन	१०
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	नमूना बस्ती	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	३
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	बटाला गाउँ, राडी	डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	२
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
काठ फर्निचर	राडी	काठ फर्निचर	३
बाँस	गिजा, हर्दि गाउँ,	बास प्रशोधन, फर्निचर	४
सालको पात		दुना टपरी बनाउने व्यवसाय संचालन	६
ढुगा, बालुवा खानी	वडा भरी, भेरी नदी	ढुगा, बालुवा खानी व्यवसाय संचालन	५

फलाम खानी	गिजा , जाल्लाइन	फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	१०
बन नर्सरी र बिक्री	राडी, गिजा, हर्दि गाउँ	बन नर्सरी र बिक्री	२
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	राडी	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
व्यटिपार्लर र सैलुन	राडी	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
चाउमिन बनाउने	राडी	चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरी,	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया	राडी	दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
सिलाई कटाई र होजियारी	राडी	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
अचार,सस,जाम,तितौरा बनाउने	राडी	अचार,सस,जाम,तितौरा बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
मोबाइल टिभी,सोलार मर्मत	राडी	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६

मोटरसाइकल, साइकल मर्मत	राडी	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
पंचेबाजा निर्माण	बडा भरी	पंचेबाजा बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
पोते, माला बनाउने	राडी	पोते, माला बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
भेटरेनरी र एगोभेट	राडी	भेटरेनरी र एगोभेट सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
किराना पसल	राडी	किराना पसल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
आरन र ग्रीलको काम	राडी	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
पेन्टर	राडी	पेन्टर सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
मादल निर्माण	नमुना बस्ती	मादल निर्माण सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
रुवा मेशीन	राडी	रुवा मेशीन पेन्टर सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
टपरी र दुना बनाउने	राडी	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६

	सुल्पा निर्माण	राडी	सुल्पा निर्माण सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१
	ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु		ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु	
	लक्ष्मीनारायण मन्दिर, भेरी नदीमा ज्याफिटीड, भेरी नदी किनारमा बाल उद्यान, कटेली जोली पीपल रिसोर्ट सेन्टर, रुप्से खाली पुरातत्व खोज, राडी मशान घाट धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	राडी, गिजा, औली गाउँ, भेरी नदी	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	५
		जम्मा		२४२
१०.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	धान, गहु, मकै, कोदो, फापर	वडा भरी	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०
	केराउ, सिमी, भटमास, मुसुरो, मास, गहत	वडा भरी	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	तोरी, ,सूर्यमुखी	वडा भरी	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	मेथी, अदुवा, बेसार, टिम्मुर, धनियाँ, लसुन, खोर्सानी	वडा भरी	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँक्रा, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरी	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१९
	आरु, केरा, अम्बा, जापनिज हलुवाबेद, कागती, अनार, आप, सुन्तला	वडा भरी	व्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०

च्याउ खेती	वडा भरी	व्यवसायिक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरी	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२
अलैची खेती	वडा भरी	अलैची खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
उखु, कफि खेती	वडा भरी	उखु, कफि खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
बिउ उत्पादन -प्याज, मूला, मकै,धान, गहुँ	वडा भरी	बिउ उत्पादन -प्याज, मूला, मकै,धान, गहुँ प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	वडा भरी	व्यासायिक गाई,भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	२४
बाखा पालन	वडा भरी	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१२
भेडा पालन	वडा भरी	व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	५
कुखुरा पालन -लोकल समेत, हाँस	वडा भरी	व्यवसायिक कुखुरा पालन, हाँस, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	६
खरायो पालन			३
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	वडा भरी	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	६
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरी	डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	२
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
सल्लो , काठ फर्निचर	वडा भरी	सल्लो , काठ फर्निचर	६

बाँस र निगाँलो	वडा भरी	बास प्रशोधन, फर्निचर	९
ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	वडा भरी	ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	५
बन नर्सरी र बिक्री	वडा भरी	बन नर्सरी र बिक्री	२
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	वडा भरी	घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	वडा भरी	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
लोक सेवा तालिम	वडा भरी	लोक सेवा तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२५
मोबाइल टिभी, सोलार मर्मत	वडा भरी	मोबाइल, सोलार टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७
व्यटिपार्लर र सैलुन	वडा भरी	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
जुत्ता बनाउने र मर्मत	वडा भरी	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरी	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१६
आरन र ग्रीलको काम	वडा भरी	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४

	सिलाई कटाई र होजियारी	वडा भरी	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
	ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु		ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु	
	सिद्धसाइकुमारी मन्दीर, ठुलो कोट, बाह्रम थान, बिजारे देउती थान, जन्ती धारा धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	वडा भित्र रहेका	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अबीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०
		जम्मा		२७५
११.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	धान, गहु, मकै,	गोइटी, नौलाकोट, डाँडागाउँ,	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५
	सिमी, भटमास,	रुजिगाउँ, लबागं, नौलाकोट, डाँडा फारुला, सल्लेरी	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	तोरी, ओखर	रुजिगाउँ, लबागं, नौलाकोट, डाँडा फारुला, सल्लेरी	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	अदुवा, बेसार, लसुन, खोर्सानी, टिमुर	रुजिगाउँ, लबागं, नौलाकोट, डाँडा फारुला, सल्लेरी	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७
	साग, टमाटर, आलु, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	चौर, गत्तासैना, चिसापानी, रिठा	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६

मौरी पालन	चौर, गत्तासैना, चिसापानी, रिठा	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	८
केरा, अम्बा, मेबा, कागती, अनार, अंगुर, आप, सुन्तला	चौर, गत्तासैना, चिसापानी, रिठा	व्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आमदानी, रोजगारी	३०
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	चौर, गत्तासैना, चिसापानी, रिठा	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आमदानी, रोजगारी	५
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	घाटी चौर, सिम बजार	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	२०
बाखा पालन	घाटी चौर, सिम बजार	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१५
कुखुरा पालन -लोकल समेत	घाटी चौर, सिम बजार	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	५
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	चिसापानी, धारा नजिक	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	४
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	घाटी चौर, सिम बजार	डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	२
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
काठ फर्निचर	घाटी चौर, सिम बजार,	काठ फर्निचर	४
वन नर्सरी र बिक्री	चौर, गत्तासैना, चिसापानी, रिठा	वन नर्सरी र बिक्री	३
ढुङ्गा गिटी, बालुवा	चौर, गत्तासैना, चिसापानी, रिठा	ढुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	३
बाँस	चौर, गत्तासैना, चिसापानी, रिठा, घाटी चौर, सिम बजार,	बास प्रशोधन, फर्निचर	८
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	

डाईभिगं तालिम	घुसेनी,सिमबजार	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
साबुन बनाउने	घुसेनी,सिमबजार	लोक सेवा तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
मोबाइल टिभी मर्मत	घुसेनी,सिमबजार	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
व्यटिपार्लर र सैलुन	घुसेनी,सिमबजार	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
चाउमिन बनाउने	घुसेनी,सिमबजार	चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
सिकर्मी, डकर्मी	घुसेनी,सिमबजार	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
जुत्ता बनाउने र मर्मत	घुसेनी,सिमबजार	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
सिलाई कटाई र होजियारी	घुसेनी,सिमबजार	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७
आरन र ग्रीलको काम	घुसेनी,सिमबजार	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>		<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>	

	धुसेनी काफलदार भिउ टावर, होम स्टे, सिद्ध साइकुमारी र घोरे पाइला मन्दीर, मेला, चमेली, साततले र बाघ लुग्ने गुफा, उनीकोट, गोइटी खउला धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	रातमाटा, घोरे पाइला, भित्री खोला, रिठा, भ्यापम खोला	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०
		जम्मा		२१२
१२.	क. कृषि जन्य व्यवसायहरु		क. कृषि जन्य व्यवसायहरु	
	धान, गहु, मकै, कोदो	वडा भरि	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३०
	सिमी, भटमास,	वडा भरि	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	तोरी, तिल, सस्यु	वडा भरि	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
	अलैची, अदुवा, बेसार, टिम्मुर, धनियाँ, लसुन, खोर्सानी	वडा भरि	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१०
	साग, टमाटर, आलु फर्सी, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरि	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	कटहर, केरा, अम्बा, आरु, आप	वडा भरि	व्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१६
	च्याउ खेती	वडा भरि	व्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरि	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
	उखु खेती	वडा भरि	उखु खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७

मौरी पालन	वडा भरि	व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	५
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु		ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	वडा भरि	व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	२५
बाखा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१०
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	वडा भरि	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	६
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरि	डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	२
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
सल्लो, काठ फर्निचर	वडा भरि	काठ फर्निचर	७
ढुगा खानी	सिस्नेरी, काल र खाड खोला	ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	६
वन नर्सरी र बिक्री	वडा भरि	वन नर्सरी र बिक्री	२
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	वडा भरि	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
जुत्ता बनाउने र मर्मत	वडा भरि	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
आरन र ग्रीलको काम	वडा भरि	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४

	व्यटिपार्लर र सैलुन	वडा भरि	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरि	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०
	मोबाइल टिभी,सोलार मर्मत	वडा भरि	मोबाइल,सोलार, टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
	हाउस वाइरिंग	वडा भरि	हाउस वाइरिंग सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६
	<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>		<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>	
	भित्री काली खोला मठ मन्दिर, गुफा, भदौ पुनी मेला, मौरे खार जंगल पिकनिक स्पट, बाल उद्यान धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	मौरे खार, भित्री काली खोला	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०
		जम्मा		२२२
१३.	<u>क. कृषि जन्य व्यवसायहरु</u>		<u>क. कृषि जन्य व्यवसायहरु</u>	
	धान, गहु, मकै	वडा भरि	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
	केराउ, सिमी, भटमास, मुसुरो, मास, चना	वडा भरि	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७

तोरी	वडा भरि	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५
अदुवा, बेसार, खोर्सानी	वडा भरि	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६
साग, टमाटर, आलु फर्सी, करेला, काँका, प्याज, लसुन (मौसमी तथा बेमौसमी)	वडा भरि	व्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरि	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
केरा, अम्बा, कागती, सुन्तला, स्याउ	वडा भरि	व्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१७
ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	वडा भरि	ख. पशुजन्य व्यवसायहरु	
गाई भैंसी पालन	वडा भरि	व्यासायिक गाई, भैंसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	२०
बाखा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१२
कुखुरा पालन -लोकल समेत तथा अन्डा उत्पादन	वडा भरि	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	८
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	वडा भरि	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	४
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरि	डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	२
ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य व्यवसायहरु	
सल्लो, साज, साल काठ फर्निचर	वडा भरि	काठ फर्निचर, दुना, टपरी	४
बन नर्सरी र बिक्री	वडा भरि	बन नर्सरी र बिक्री	२
टिमुर, दालचिनी	वडा भरि	जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	५
बाँस र निगाँलो	वडा भरि	बास प्रशोधन, फर्निचर	६

अल्लो	वडा भरि	अल्लो प्रशोधन, बिक्री	४
ढुङ्गा गिटी, बालुवा	साविक ४,५,६,७	ढुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	५
ढुगा खानी	साविक ४,५,६,७	ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	७
सीसा खानी	साविक ४,५,६,७	तामा, फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	६
घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक व्यवसायहरु	
डाईभिगं तालिम	वडा भरि	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७
जुत्ता बनाउने र मर्मत	वडा भरि	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
पेन्टर	वडा भरि	पेन्टर सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
व्यटिपार्लर र सैलुन	वडा भरि	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
चाउमिन, पाउरोटी बनाउने	वडा भरि	चाउमिन, पाउरोटी बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२
सिकर्मी, डकर्मी	वडा भरि	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०
आरन र ग्रीलको काम	वडा भरि	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३

	सिलाई कटाई र होजियारी	वडा भरि	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४
	खाजा, लज र होटल	वडा भरि	खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३
	मोबाइल टिभी मर्मत	वडा भरि	मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५
	<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>		<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>	
	उनिकोट राजा बस्ने धुरी, मौराखार हिमाल भिउ टावर, होम स्टे, कालिका, माइको, शिव र सिद्ध साइकुमारी मन्दिर, मेला, चौतारा सा.व.मा पिकनिक स्पट, बाल उद्यानमा धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	साविक ४, ५, ६, ७	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०
		जम्मा		२१५
१४.	<u>क. कृषि जन्य व्यवसायहरु</u>		<u>क. कृषि जन्य व्यवसायहरु</u>	
	गहु, मकै	वडा भरि	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५
	सिमी, भटमास, मुसुरो, मास, चना, केराउ	वडा भरि	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५
	तोरी, बदाम	वडा भरि	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६

ब्यवसायिक तरकारी खेती	वडा भरि	ब्यवसायिक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०
केरा, अम्बा, मेल, कागती, मौसम ,सुन्तला	वडा भरि	ब्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी	वडा भरि	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३
ख. पशुजन्य ब्यवसायहरु		ख. पशुजन्य ब्यवसायहरु	
गाई भैसी पालन	वडा भरि	व्यासायिक गाई,भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	१५
बाखा पालन	वडा भरि	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	१२
डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	वडा भरि	डाले, भूईँ घाँस व्यवसाय संचालन	३
कुखुरा पालन -लोकल समेत	वडा भरि	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४
बंगुर पालन गर्ने व्यवसाय	वडा भरि	व्यवसायिक बंगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	६
ग. वन तथा खानीजन्य ब्यवसायहरु		ग. वन तथा खानीजन्य ब्यवसायहरु	
सल्लो,साज,साल काठ फर्निचर	सा.व	काठ फर्निचर,दुना,टपरी	८
ढुङ्गा गिटी, बालुवा	साबिकको १,२,३,८,९	ढुगा, खानी,बालुवाबाट टायल,ब्लक,कसर व्यवसाय संचालन	६
ढुगा खानी	साबिकको १,२,३,८,९	ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	६
खरि,सीसा खानी	साबिकको १,२,३,८,९	तामा,फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	४
वन नर्सरी र बिक्री	वडा भरि	वन नर्सरी र बिक्री	२
घ. सीप तथा सेवामूलक ब्यवसायहरु		घ. सीप तथा सेवामूलक ब्यवसायहरु	

डाईभिगं तालिम	बाँके ज्यूला,छेपारे	डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५
व्यटिपार्लर र सैलुन	बाँके ज्यूला,छेपारे	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	४
चाउमिन बनाउने	बाँके ज्यूला,छेपारे	चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	७
सिकर्मी, डकर्मी	बाँके ज्यूला,छेपारे	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	९
हाउस बाएरिगं	बाँके ज्यूला,छेपारे	हाउस बाएरिगं सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	४
सिलाई कटाई र होजियारी	बाँके ज्यूला,छेपारे	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५
गाडी,मोटरसाइकल, साइकल मर्मत	बाँके ज्यूला,छेपारे	गाडी, मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२
मोबाइल टिभी,सोलार मर्मत	बाँके ज्यूला,छेपारे	मोबाइल,सोलार ,टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५
आरन र ग्रीलको काम	बाँके ज्यूला,छेपारे	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३
भेटरेनरी र एगोभेट	बाँके ज्यूला,छेपारे	भेटरेनरी र एगोभेट सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२

	<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>		<u>ड. धार्मिक तथा पर्यटनजन्य व्यवसायहरु</u>	
	मौरा खारे हिमाल भिउ टावर, होम स्टे, सिद्ध साइकुमारी मन्दिर, मेला, साल्ले गुफा, सा.ब.मा पिकनिक स्पट, बाल उद्यानमा धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने	साबिकको १,२,३,९	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२५
		जम्मा		२३२

३.४ उद्यम विकासका चुनौती तथा समस्या विश्लेषण:

यस नगरपालिकामा उद्यम विकासको लागि प्रशस्त सम्भावना छ र विभिन्न सेवा प्रदायकहरुबाट उद्यम विकासका प्रयासहरु भैरहेका पनि छन् । यति हुँदाहुँदै पनि उद्यम विकासका लागि निम्न अनुसारका चुनौतिहरु तथा समस्याहरु देखिएका छन्:

३.४.१ चुनौतीहरु:

- ठूलठूला मेसिनबाट उत्पादन भएका सामाग्रीसँग प्रतिस्पर्धा गर्न गाह्रो भएको ।
- दातृ निकाय तथा गै.स.स.हरुले कार्यक्रम अनुसारका फरक फरक कार्यान्वयन गर्ने नीति रहेको छ जस्तै कृषि, पशु, वन, महिला बालबालिका, गरिवि निवारण कोष जस्ताका लक्षित समूह समान भएतापनि उनीहरुको उद्यम विकासमा गरिने गतिविधी फरक गरिएका छन् । जसरी मेडेप मोडलमा ६ वटा विभिन्न चरणमा व्यवसाय विकासमा सहयोग गरिन्छ भने कतिपयले एउटा दुईटा चरणमा मात्र सहयोग गर्ने गरिएको छ । यसले गर्दा एउटै किसिमको नतिजा भेट्न नसकिएको ।
- लगानी मैत्री वातावरण नहुनु जस्तो सबभन्दा गरिबलाई सबभन्दा चर्को व्याज, संस्थागत खरिदमा १० प्रतिशत महँगो भएतापनि स्थानिय उत्पादनलाई प्राथमिकता दिने प्रावधान हुँदाहुँदै पनि कार्यान्वयन नहुनु ।
- उद्यमीलाई नीतिगत प्रावधानकाबारेमा पूर्ण जानकारी नहुनु र उद्यमी त्यसप्रति सचेत नहुनु ।
- भएका स्रोत साधनलाई उद्यममैत्री नवनाइनु ।
- रेमिट्यान्सलाई उद्यमशील क्षेत्रमा प्रवाह नगर्ने ।
- अति गरिबको स्रोत साधनमा पहुँच बृद्धि सहज हुन नसक्नु ।
- साना व्यवसाय गर्न चाहनेले धितोको अभावमा ऋण नपाउने र पाएपनि चर्को व्याज तिर्नुपर्ने ।
- स्थानिय सीपलाई पहिचान र प्रोत्साहन गर्ने वातावरण नहुनु ।
- युवालाई व्यवसाय प्रति आकर्षित नगरिनु ।
- आवश्यक सूचनाको कमी, उपभोक्ता ज्ञानको कमी
- प्रशोधन र भण्डारणको समस्या
- उद्यमशिलताको ज्ञानको कमी
- अपर्याप्त सीप र अधुरो ज्ञान
- उद्यमशील संस्कारको कमीले गर्दा सहयोग छुटि सकेपछि व्यवसायिक दिगोपना नहुनु ।
- लघुउद्यमीका उत्पादनको राम्रोसँग बजार व्यवस्था नहुनु र उद्यमीलाई बजारको बारेमा ज्ञानको कमी
- स्थानिय श्रोत र साधनमा आधारित उद्यम स्थापना नहुनु
- देखासिखीमा एकै प्रकारका उद्यम स्थापना गरिनु र फरक तरिकाले नसोच्नु
- उद्यम स्थापनाका लागि अप्ठ्यारा कानूनी प्रावधान
- परम्परागत सीपमा आधारित पेशा सम्मानित नहुनु र सो पेशालाई आधुनिककरण गर्नेतर्फ ध्यान नदिनु
- उद्यम विकासमा काम गर्ने सेवा प्रदायकहरु स्थायी नहुनु

२०७५/०४/२३

- उद्यमीले उद्यमलाई निरन्तरता नदिनु
- गुणस्तरिय र प्रतिस्पर्धी उत्पादन नहुनु
- बजारको माग अनुसारको उत्पादन नहुनु
- मानिसमा उद्यमशीलता संस्कारको विकास नहुनु
- दक्ष जनशक्ति विदेश पलायन हुनु
- आवश्यक प्राविधिक सेवा उपलब्ध नहुनु
- नयाँ प्रविधि सहज रूपमा उपलब्ध नहुनु ।
- ढुवानीको समस्या ।

३.४.२ वित्तीय सेवा प्रदायकहरु:

यस आठबिसकोट नगरपालिका अन्तरगत १७ वटा सहकारी संस्थाहरु र १ वटा बैंक तथा १ वटा वित्तीय संस्थाहरु छन् तापनि लघु उद्यमीहरुको सहज पहुँच बृद्धि गर्न थप प्रयास गर्नुपर्ने छ ।

३.४.३ समस्या विश्लेषण:

टेबल १०: समस्या विश्लेषण तालीका

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरु	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरु	अन्तरनिहित कारणहरु	समाधानका सम्भावित उपायहरु	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरु
उद्यमशील संस्कार नहुँदा मानव स्रोत विदेश पलायन	उर्जाशील जनशक्तिको अभाव	मानव स्रोत विदेश पलायन हुनु	रोजगारीको अभाव	रोजगारमूलक व्यवसाय प्रवर्द्धनमा जोड दिनुपर्ने	बजारमुखी तथा रोजगारमुखी व्यवसाय पहिचान गर्ने ।
स्थानिय उत्पादनलाई प्राथमिकता नदिनु	स्थानिय उत्पादनको विक्री कम हुनु	गुणस्तरमा प्रतिस्पर्धी वन्न नसक्नु	व्यवसायिक सीपमा कमी	व्यवसायीहरुको सीप विकास गर्नुपर्ने	स्थानिय उत्पादनको बजार प्रवर्द्धनमा जोड दिने र सरकारी, गैह्र सरकारी संस्थाहरुले अनिवार्य रूपमा १० प्रतिशत सम्म महँगो भएपनि स्थानीय उत्पादन प्रयोग गर्न पैरवि गर्ने ।

२०७५/०४/२३

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरु	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरु	अन्तरनिहित कारणहरु	समाधानका सम्भावित उपायहरु	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरु
अरु उत्पादकहरु संग प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु	प्रतिस्पर्धाको बजारमा टिक्न नसक्नु	लगानीको तुलनामा उत्पादनको मात्रा कम भएकोले	प्रविधिको अपुग	प्रविधि विकास	उपयुक्त प्रविधिको आवश्यकता बारे अध्ययन गरी प्रविधि भित्र्याउन जोड दिने
मूल्य श्रृंखलाका हरेक तहमा एउटै ब्यक्ति/समूह जिम्मेवार हुन खोज्नु	न्यून सफलता	क्षमता भन्दा बढि जिम्मेवारी	कम मुनाफा हुँदा अरुको ज्याला दिन नसक्नु	उत्पादनको मात्रा बृद्धि गरी मूल्य श्रृंखलाका ऋनय पक्ष संगको सहकार्य बृद्धि गर्ने	उत्पादन क्षमताको अध्ययन गरी उत्पादन बृद्धिको आवश्यक रणनीतिक हस्तक्षेप गर्ने
व्यवसायिक अवसरको पहिचान तथा विश्लेषण नहुनु	बजारले नमागेको व्यवसाय शुरु भए	पर्याप्त बजार विश्लेषण नहुनु	व्यवसायीको बजार विश्लेषण सहितको व्यवसायिक योजना नहुनु	व्यवसाय शुरु गर्नु पूर्व देखि निरन्तर बजार विश्लेषण गर्नुपर्ने	बजार विश्लेषण बाट उपयुक्त देखिएका व्यवसाय संचालन गर्न उत्प्रेरित गर्ने
उत्पादन गुणस्तरीय नहुनु	विक्री भएन	प्रतिस्पर्धामा टिक्न नसक्नु	मूल्य र गुणस्तरको अनुपात नमिल्नु	गुणस्तर विकास र मूल्य निर्धारण बारे व्यवसायीलाई उचित परामर्श दिनुपर्छ	मूल्य गुणस्तर र बजारको अन्तर सम्बन्ध बारे अनुशिक्षण दिने ।
गाँउ विकासमा भौतिक पूर्वाधार मात्र प्राथमिकतामा पर्नु र लघु	उद्यमिले पछाडी परेको महसुस गर्छन् ।	विकासे अफिसहरुको मनोगत धारणा	नीतिगत व्यवस्था बाध्यात्मक नहुनु	बजेटको निश्चित प्रतिशत लघु घरेलु तथा साना उद्यम प्रबर्द्धनमा	संस्थागत उपयोगका लागि स्थानीय उत्पादनलाई प्राथमिकता दिन पैरवि गर्ने

२०७५/०४/२३

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरु	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरु	अन्तरनिहित कारणहरु	समाधानका सम्भावित उपायहरु	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरु
उद्यम छाँयामा पर्नु				लगाउने नीति हुनुपर्छ	
उद्यम विकासका लागि उपयुक्त प्रविधि बारे जानकारी नहुनु, भित्र्याउने नसक्नु र प्रयोमा ल्याउने नसक्नु	स्थानीय उत्पादन पछाडी परेको	लागत र गुणस्तर प्रतिस्पर्धी वन्न नसक्नु	पुरानो प्रविधि, प्रविधिको अल्पज्ञान र प्रविधिलाई कम महत्व दिने परिपाटी	बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने गरी उत्पादन गर्ने प्रविधि भित्र्याउने	उपयुक्त र आवश्यक प्रविधिको पहिचान गरी भित्र्याउने
परम्परागत प्रवृत्ति र चिन्तन बाट बाहिर निस्केर उद्यमी चिन्तन नहुनु	व्यवसाय धरासायी भए	घाटा भयो	उद्यमशील सीपको अभाव	उद्यमशीलताको विकास हुनुपर्ने	गा.वि.स. भित्र उद्यमशीलताको पैरवि व्यापक गर्ने
कृषिलाई व्यवसायीकरण गर्न नसक्नु	निर्वाहमुखी मात्र वन्न गयो	कृषिलाई उद्यमको रूपमा स्वीकार नगर्नु	अबको कृषि निर्वाहमुखी नभई देशको सबैभन्दा ठूलो उद्यम हो र करिब ८०% कृषक यसका मालिक हुन् भन्ने	कृषि उद्यम विकास कार्यक्रम लागू गर्नुपर्छ	उद्यमी विकास पाठ्यक्रममा कृषि उद्यम विकास पाठ्यक्रमलाई पनि समायोजन गरेर लैजाने ।

२०७५/०४/२३

लघु उद्यम विकासका क्षेत्रमा देखिएका समस्याहरू	तत्कालिन असर	मूख्य कारणहरू	अन्तरनिहित कारणहरू	समाधानका सम्भावित उपायहरू	लिनुपर्ने मूख्य-मूख्य रणनीतिहरू
			रणनीतिक अभाव		
बजारीकरणको संजालमा आउन नसक्नु	बाहिरी बजारमा पहुँच भएन	संजालमा पहुँच नहुनु	त्यसको न्यूनतम ज्ञान नहुनु	बजार संजाल सँग सम्पर्क सूत्रको काम गर्नुपर्ने	स्थानिय उत्पादनलाई बाहिरी बजारको संजालमा आवद्ध गर्दै लैजाने
लघु उद्यममा गुणस्तर र निरन्तरता भन्दा पनि संख्यालाई मात्र ध्यान दिनु	खुलेका उद्योगहरू पनि बन्द भए	संख्यात्मक प्रगतिलाई ठूलो मान्ने प्रवृत्ति	कार्यक्रमका उद्देश्यहरू पनि संख्या केन्द्रित भएर	संख्या भन्दा गुणस्तर र आयस्तर बृद्धि केन्द्रित उद्देश्य र कार्यक्रमहरू हुनुपर्ने	उद्यमहरूको स्तर अध्ययन गरी गुणस्तर बृद्धिको लागि विशेष जोड दिने

खण्ड - ४ आगामी ५ वर्षको रणनीतिक योजना

४.१ पृष्ठभूमि

विकासोन्मुख मुलुक नेपालको आर्थिक विकासका लागि उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याउन सक्ने सम्भाव्यता रहेका नेपाली उद्योगहरूको विकास र प्रवर्द्धन आजको अपरिहार्य आवश्यकता हो । नेपाल सरकारको तेह्रौँ योजना (आर्थिक वर्ष २०७०/७१-२०७२/७३) ले पनि वि.सं. २०७९ (सन् २०२२) भित्र नेपाललाई अल्प विकसित मुलुक बाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्ने दीर्घकालीन सोच राखी देशमा व्याप्त आर्थिक तथा मानवीय गरिबी घटाई आम जनताको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष परिवर्तनको अनुभूति दिलाउने उद्देश्य लिएको छ । यसका लागि निर्यात प्रवर्द्धन र आयात प्रतिस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने खालका वस्तुहरूको देशभित्रै गुणस्तरीय उत्पादन गर्ने एवम् रोजगारी प्रदान गर्नसक्ने उद्योगहरूको अझ विकास एवम् स्तरोन्नति गर्नु अपरिहार्य छ । यस्तो अवस्थामा आयात प्रतिस्थापन गर्नसक्नेमा लघु, घरेलु तथा साना उद्यमहरू अग्रपङ्क्तिमा रहेका छन् ।

तसर्थ लघु उद्यमको माध्यमद्वारा न्यून आय भएका गरिब परिवारहरूको आय वृद्धि गरी उनीहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने लक्ष्यका साथ संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रमको प्राविधिक सहयोगमा नेपाल सरकारले सन् १९९८ देखि नेपालका १० जिल्लाहरूबाट सुरु गरी हाल ३८ जिल्लामा पुऱ्याएको लघु उद्यम विकास कार्यक्रम

२०२०७५/०४/२३

जनताको आर्थिक सम्बृद्धिमा उपयोगी हुने विगतका अनुभवले पुष्टी गरेको छ। हाल यस कार्यक्रमलाई अष्ट्रेलियन एडको सहयोग प्राप्त छ।

श्रोत सम्भाव्यता अध्ययन, सामाजिक परिचालन, उद्यमशिलताको विकास, प्राविधिक सीप, लघु कर्जामापहुँच, बजारीकरण, उपयुक्त प्रविधि, वस्तु विविधीकरण, गुणस्तर नियन्त्रण एवं आवश्यक व्यावसायिक परामर्शजस्ता क्षेत्रहरू समेटिएको यस अवधारणालाई एकीकृत लघु उद्यम विकासको मोडेल (मेड मोडेल) भनिएको छ। यस कार्यक्रमको सफलता पश्चात नेपाल सरकारले गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा) को रूपमा आ.व. २०६६/६७ देखि आन्तरिकीकरण गरी चालु आ.व. ०७४/७५ मा ७५ वटै जिल्लाका ५३७ स्थानिय तहमा कार्यक्रम संचालन भईरहेको छ। यसैअनुरूप तत्कालिन केही नगरपालिका/गाविसहरूले गाउँ उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यान्वयन कार्यविधि तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०६७ अनुसार आफ्नो आवधिक गाउँ उद्यम विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइसकेका छन्।

स्थानियस्तरमा स्थापना भै सञ्चालनमा रहेका लघु उद्यम तथा उद्यमीहरू सफल देखिएका, यसबाट स्थानियस्तरमा रोजगारीको अवसर श्रृजना भएको, स्थानिय स्रोत साधनको समुचित उपयोग भएको र गरिवी न्यूनीकरणमा सहयोगी रहेको हुँदा लघु उद्यम विकास मोडललाई स्थानिय निकायहरूले आन्तरिकरण गरिरहेका छन्। उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनबाट यस पद्धतिलाई अभि व्यावहारिक र नतिजामुखी गराई स्थानियस्तरमा थप रोजगारी र आमदानी वृद्धि गर्ने विषयहरू जिल्लाको प्राथमिकतामा रहेका छन्। यसरी सिक्िएको अनुभवलाई संस्थागत गरी स्थानिय विकास प्रक्रियाको मूल प्रवाहीकरणमा ल्याउन आवश्यक देखिएको छ। यसै अवधारणा बमोजिम स्थानियतहमा लघु, घरेलु तथा साना उद्यम विकास गर्न स्थानिय तहको अगुवाइमा उद्यम विकास रणनीतिक योजना तर्जुमा गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ।

लघु उद्यम विकासको अवधारणालाई आत्मसात गर्दै सन् २००० रुकुम जिल्लामा र २००० देखि हालसम्म

यस नगर पालिकाको केही वार्डमा यो कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेको छ। हालसम्म यस आठबिसकोट नगरपालिकामा ९६ वटा उद्यम सिर्जना गरी १०० जनालाई रोजगारी सिर्जना गर्न सफल भएको छ भने उद्यमीहरूले रु. २०१०००० लगानी गरी आर्थिक कारोवार सञ्चालन गरी रु. १,२७९,००० बराबरको बार्षिक कारोवार गर्न सफल भएका छन्।

४.२ उद्यम विकास सम्बन्धी मुख्य सिद्धान्त तथा अवधारणा :(Key Principles and Approaches):

नेपाल सरकारको चाहना बमोजिम विभिन्न विकास साभेदार संस्थाहरूको आर्थिक सहयोगमा संयुक्त राष्ट्र संघीय विकास कार्यक्रम (युएनडिपि) को आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा) कार्यान्वयन भएको हो। सन् १९९८ मा शुरु भएको यो कार्यक्रमको प्रथम चरण सन् १९९८ -२००३ मा १० जिल्ला, दोस्रो चरण सन् २००४-२००८ मा २५ जिल्ला, तेश्रो चरण सन् २००८-२०१३ मा ३८ जिल्लामा संचालन भएको र चौथो चरण सन् २०१४- २०१८ मा मेडपा कार्यान्वयन हुने ७७ जिल्लामा मेडपाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग गर्ने रहेको छ। यसरी चौथो चरणसम्म आईपुग्दा विभिन्न दातृसंस्थाहरू जस्तै राष्ट्र संघीय विकास कार्यक्रम (UNDP), बेलायत सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (DFID), न्युजिल्याण्ड

२०७५/०४/२३

सरकार (NZAID) र अष्ट्रेलियन सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास संस्था (AusAID), क्यानडा सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास संस्था (CIDA) बाट प्राप्त सहयोग UNDP मार्फत परिचालन गरिएको छ । हाल चौथो चरणमा अष्ट्रेलियन सरकारको वैदेशिक मामिला तथा व्यापार विभाग (DFAT) बाट सहयोगा प्राप्त भएको छ र विभिन्न ६ चरणको मोडल सफल देखिएको छ ।

यसरी स्थापित मोडललाई मेडेपबाट आन्तरिककरण गराउँदै मेडपाको ५ वर्षे रणनीतिक योजना (प्रथम) ले हासिल गरेका सफलतासँगै यसलाई निरन्तरता दिई आगामी ५ वर्ष भित्रमा देशका सबै स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गर्नका लागि मेडपा ५ वर्षे रणनीतिक योजना (२०७५/७६- २०७९/८०) दोस्रो प्रस्ताव गरेको छ । मेडपा ५ वर्षे रणनीतिक योजना प्रथमको सिद्धान्त र अवधारणामा स्थापित यस दोस्रो रणनीतिक योजनाले करिब एक लाख लघु उद्यमी सिर्जना गर्ने, एक लाख पचास हजार लघु उद्यमीहरूको स्तरोन्नति गर्ने, अति गरिब परिवारका लागि १,१०० वटा साभ्ना सुविधा केन्द्र स्थापना गर्ने, उद्यमीहरूको बजार सम्वन्ध विकास गर्ने तथा मेडपाका सरोकारवालाहरू विशेषगरी केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरू, कर्मचारीहरू, उद्यमी संघहरू, व्यवसाय सेवा प्रदायक संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुका साथै मेडपाका लागि तीनै तहमा संस्थागत क्षमता विकास गर्नु रहेको छ । यस रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनबाट कम्तीमा एक लाख पैतालिस हजार जनताले प्रत्यक्ष रोजगार पाउने तथा करिब ६५ हजार घर परिवार गरिबीको रेखा माथि आउने अनुमान गरिएको छ । यस योजना कार्यान्वयनका लागि कुल अनुमानित बजेट रु ११ अरब २ करोड ८० लाख छ जसको केहि अंश प्रदेश र स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ । यसले निम्न सिद्धान्त तथा अवधारणहरू अंगिकार गरेको छ:

४.२.१ गरिबीको रेखामुनि रहेकालाई लक्षित गर्नु (Targeting People Living below Poverty Line) मेडपा एक लक्षित कार्यक्रम हो र यसले गरिबीको रेखामुनी रहेका वर्गको मागहरूलाई सम्बोधन गर्दछ । यस कार्यक्रमले अति विपन्न वर्ग, महिला, दलित, आदिवासी जनजातिलाई लक्ष गरी दुर्गम तथा सेवाको पहुँच कम पुगेका क्षेत्रहरूमा उद्यम विकासका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दछ । मेडपाले नेपाल सरकारको गरिबी निवारण रणनीति अनुसार कार्यहरू गर्दै सिमान्तकृत तथा गरिबोन्मुख वर्गका लागि लक्षित कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दछ । मेडपाले दिगो विकास लक्षको अति गरिबी र भोक निराकरण, महिला सशक्तिकरण, समावेशी विकास आदि क्षेत्रमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउँदछ । नेपाल सरकारको गरिबलाई पहिचान गर्ने विशेष अभियान अन्तर्गत गरिब परिचय-पत्र वितरण भएपछि मेडपाको लक्षित वर्ग पहिचान गर्न अझ सहज वातावरण बन्नेछ र यस कार्यक्रमका लक्षित वर्गहरूमा त्यस्ता परिचय- पत्र बाहकलाई समेट्न सकिनेछ ।

४.२.२ रोजगारी सिर्जना: (Employment Generation)

मेडपाको एक प्रमुख उद्देश्य रोजगार सिर्जना गर्नु हो । ग्रामीण इलाकाहरूमा मूल्य अभिवृद्धिका लागि उच्च सम्भावना भएका लघु उद्यमहरूको प्रबर्द्धन गरेर मेडपाले स्वरोजगार लगायत बहूदो मात्रामा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रोजगार सिर्जनामा जोड दिन्छ । क्षमता अनुसारको सिप तथा सो अनुसारको व्यवसाय शुरु गर्नमा सहयोग उपलब्ध गराउनमा यस कार्यक्रमले जोड दिएको छ ।

४.२.३ स्थानीय श्रोतहरूको उपयोग (Local Resource Utilization)

२०७५/०४/२३

लघु उद्यममा आधारित वस्तु र सेवाहरूको विकास र प्रवर्द्धनका लागि बजारको माग र सम्भाव्य श्रोतहरूको पर्याप्त जानकारीका आधारमा स्थानीय तहहरूको छनौट गरी कार्यक्रमको शुरुवात गरिन्छ। उद्यमहरूको सफलता स्थानीय तुलनात्मक लाभलाई बढि भन्दा बढि उपयोग गर्न सक्ने समुदायको क्षमताका आधारमा निर्भर गर्दछ। स्थानीयस्तरमा उपलब्ध श्रोतहरूको पहिचान र विश्लेषण गहन रूपमा गरिन्छ। लघु उद्यमहरूको विकास र प्रवर्द्धनका लागि बजार अवसरहरूलाई दृष्टिगत गरी मागमा आधारित नाफायोग्य उद्यमहरूको छनौटमार्फत दिगो व्यवसायको लागि सुनिश्चित हुने लक्ष कार्यक्रमले लिएको छ। यसले स्थानीय श्रोतमा नकारात्मक असर पार्नेतर्फ ध्यान दिनुका साथै सहभागीहरू बिच समतामूलक लाभ वितरण गर्दछ।

स्थानीय श्रोत साधनको उपलब्धता, कच्चा पदार्थ, श्रम र मानिसको परम्परागत सिप सबै स्थानमा एक नासको हुनु पर्छ भन्ने छैन। तसर्थ उद्यमी तथा उद्यमको छनौट गर्दा यस्ता विशिष्ट सम्भाव्यता र अवसरहरूमा पर्याप्त ध्यान पुरयाउनु पर्छ। ग्रामीण बजार केन्द्र (Rural Market Center) हरू ग्रामीण उद्यमीकरणका लागि परम्परागत सम्भाव्य उद्यमका क्षेत्रका रूपमा छनौट गरिन्छन्। जिल्लामा ग्रामीण उद्यमशीलता विकासका लागि यस्ता प्रयत्नहरूले हौसला प्रदान गर्नुका साथै लघु उद्यम विकासका गतिविधिमा प्रत्यक्ष सहयोग पुरयाउछन्। न्यून उपयोग गरिएका वा पूर्णरूपमा उपेक्षा गरिएका प्राकृतिक श्रोतहरूमा आधारित भएर उद्यम खोल्न प्रोत्साहन गर्नु यस कार्यक्रमको रणनीति हुनेछ। प्रतिस्पर्धात्मक र तुलनात्मक लाभ भएका अर्ध तयारी वा तयारी उत्पादनहरू बढाएर मूल्य अभिवृद्धिको अवधारणालाई व्यवहारमा उतार्न सकिन्छ। प्रयोग नआएका वा खेर गैरहेका प्राकृतिक श्रोतहरूको उपयोग बढाउँदा रोजगारी तथा आय आर्जनका अवसरहरू प्रवर्द्धन हुन पुग्दछन्। यसले स्थानीय तहहरूलाई स्थानीय श्रोतको उपयोग बढाई राजश्व वृद्धिमा पनि सहयोग पुग्न सक्दछ।

४.२.४ समावेशीकरण: (Inclusion)

असन्तुलित भौगोलिक विकास, गहिरोरूपमा जरा गाडेर बसेको आर्थिक-सामाजिक असमानता, राजनीतिक रूपमा बहिष्करणमा परेका समुदायहरूको उत्थानका लागि सार्थक प्रयत्नहरू गरिरहनु पर्छ। मेडपाले नीतिगत, संस्थागत र कार्यक्रमको तहमा लैगिंक र समावेशीकरणको सिद्धान्त अवलम्बन गरेको छ। यस अन्तर्गत प्रत्यक्ष रूपमा लक्षित गरिएका समूहहरू महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुशिलम, अपांगता भएका व्यक्तिहरू र अन्य पछि परेका विशेषतः विपन्न वर्ग पर्दछन्।

४.२.५ साभेदारी/सहकार्यको अवधारणा (Collaborative Approach)

विभिन्न संघ संस्थाहरूले गरेको प्रयास तथा कार्यक्रमहरू बिच अझ बढि प्रभावकारी प्रतिफल हाँसिल गर्न मेडपाले विभिन्न सरकारी तथा स्थानीय तहहरू, निजीक्षेत्र, सहकारी तथा समुदायमा आधारित संघसंस्था, लघु उद्यमी समूहहरूको संघ तथा नागरिक समाजसंग सहकार्य तथा समन्वय गरी कार्य गर्नेछ। उद्यम विकास गतिविधिहरूमा उद्योग मन्त्रालयले विभिन्न सम्वद्ध मन्त्रालय तथा द्विपक्षीय र बहुपक्षीय निकायहरूसंग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्नेछ। श्रोत परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि पर्यटन, कृषि विकास,

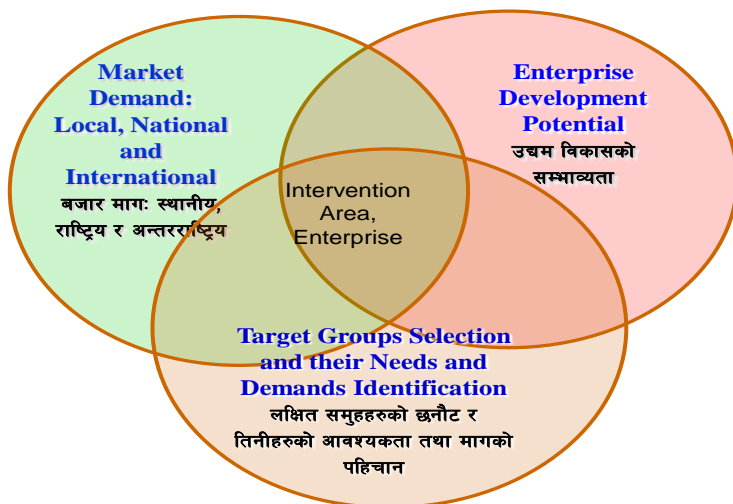
२०७५/०४/२३

पशुपन्छि, वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालयहरुबिच सहकार्यात्मक रणनीतिहरु अवलम्बन गरिनेछन् । प्रदेश तथा स्थानीय तहमा समेत लघु उद्यम विकासमा सहयोग गर्ने संस्थाहरुबिच प्रभावकारी सञ्जाल तयार गरिनेछ ।

४.२.६ सम्भाव्य बजार र मागका आधारमा निर्देशित अवधारणा (Need- Based, Market Potential and Demand- Driven Approach)

लघु उद्यमीहरुलाई बढी भन्दा बढी लाभ प्रदान गर्न मेडपाले उद्यम विकासका लागि उद्यमीहरुको माग, बजार सम्भाव्यता, कच्चा पदार्थमा आधारित रहेर निम्न तिन पक्षहरुलाई ध्यान दिएर कार्य गर्दछ :

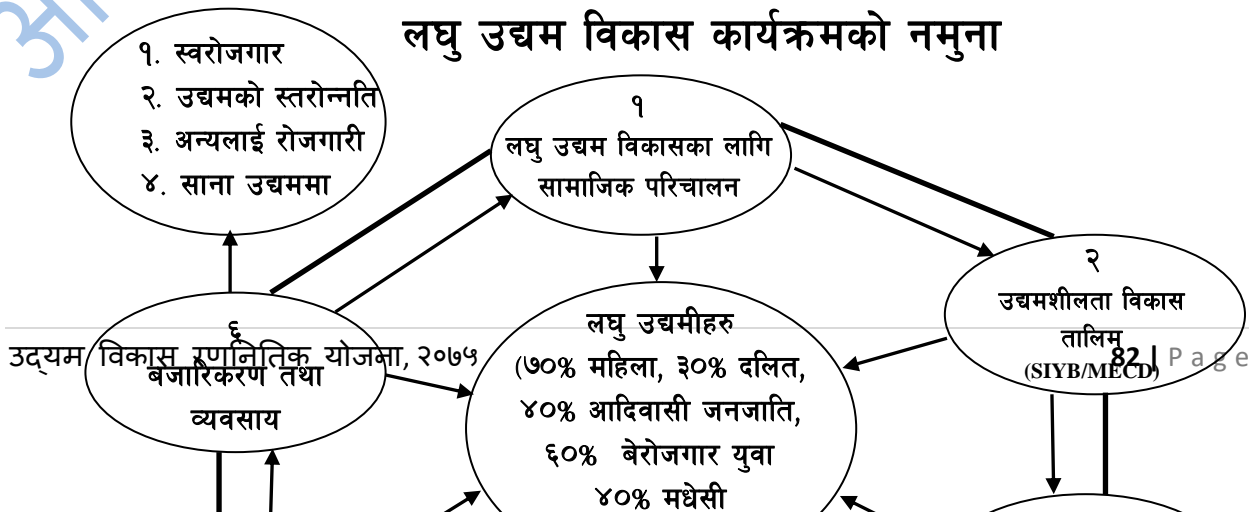
मागमा आधारित रणनीति

४.२.७ एकीकृत अवधारणा (Integrated Approach)

कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको सुनिश्चितताका लागि एकीकृत अवधारणा अनुरूप कार्य गरिनेछ । यस अवधारणा अन्तर्गत विगतको अनुभवबाट प्रमाणित भैसकेका प्रकृयाहरु जस्तै सामाजिक परिचालन, उद्यमशीलता विकास, सिपमुलक तालिम, लघु वित्तमा पहुँच, उपयुक्त प्रविधि, बजारीकरण, व्यवसायिक परामर्श र लघु उद्यमको स्तरोन्नतिका साथै लघु उद्यम विकासका लागि नीतिगत वातावरण निर्माणमा निरन्तर जोड दिइनेछ । तलको चित्रमा देखाइएका चरणहरुको अनुसरणले लघु उद्यमहरुले ६ चरण पार गर्दै स्तरोन्नती गर्दछन् । एकीकृत अवधारणाका चरण निम्न अनुसार छन् ।

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको नमुना

उद्यम विकास कार्यक्रममा लक्षित वर्गलाई तालिम मात्र दिइदैन, अन्त्यमा उनीहरूलाई नै उद्यमी बनाइन्छ र समुदाय/वस्तिहरूमा उद्यमशीलता संस्कारको विकास गर्दछ ।

४.२.८ क्षमता विकास (Capacity Development)

मानव पूँजी मेडपाको मुख्य चासो हो । यस कार्यक्रममा लघु उद्यमी तथा लघु उद्यम विकाससंग सम्बन्धित कार्यान्वयन गर्ने निकायहरूको क्षमता विकासमा ध्यान दिइनेछ । यसका लागि मेडपाले निम्न क्षेत्रहरूमा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नेछ :

- क) लघु उद्यममा संलग्न बहुसरोकारवाला सहभागीहरूसँगै रहेर गर्ने नीति विकास र अनुगमन प्रकृया,
- ख) राष्ट्रिय स्तरमा लघु उद्यम विकास र सरोकारवालाहरुबिच समन्वय र सहकार्य,
- ग) उद्यम विकास सहजकर्ताहरू जस्ता स्थानीय दक्ष जनशक्ति पर्याप्त मात्रामा तयार गर्नका लागि सहकार्यका प्रयासहरू,
- घ) लैगिंक एवं सामाजिक समावेशीमा आधारित नतीजामुखी कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन र मूल्यांकन,
- ङ) एकीकृत गरिबोन्मुख र समावेशी लघु उद्यम रणनीतिको विकास,
- च) गरिबमुखी सार्जजनिक निजी साभेदारी विकास, उपकरण र व्यवस्थापन,
- छ) उद्यमीहरूको नेतृत्वदायी क्षमताको विकास,
- ज) प्रदेश र स्थानीय तहमा क्षमता विकास,
- झ) नयाँ उद्यम विकास सहजकर्ता तयार गर्ने /हायर गर्ने र गर्न सम्बन्धित संस्थाहरूसंग सहकार्य गर्ने ।

ञ) कार्यक्रमहरूलाई नयाँ राजनैतिक परिप्रेक्षमा सशक्त रूपमा कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित सबै सरोकारवाला जस्तै राजनैतिक नेतृत्व, सहजकर्ता, केन्द्र, प्रदेश तथा स्थानीय तहका सरकारी कर्मचारी, लघु उद्यमी महासंघ तथा

२०७५/०४/२३

जिल्ला संघहरू (MEGA, DMEGA, PMEGA, NMEFEN), व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरू (BDSPOs) को क्षमता विकास गर्ने ।

मेडपाका गतिविधिहरू स्थानीय व्यवसायिक संस्था तथा संगठनहरूलाई प्रबर्द्धन गर्दै लघु उद्यम तथा रोजगारीका अवसरहरू प्रति केन्द्रित हुनेछन् । स्थानीय तहमा क्षमता विकासका लागि

(क) स्थानीय उद्यम विकास समिति सक्रिय हुनुका साथै यस समितिका सदस्यहरूले पारस्परिक उत्तरदायित्व निर्वाह गर्नेछन् ।

(ख) गरिबोन्मुख तथा समावेशी लघु उद्यम विकास रणनीतिलाई प्रदेश तथा स्थानीय तहको सन्दर्भ र सम्भाव्यताका आधारमा विकास गरिनेछ ।

(ग) संस्थागत सिकाईका लागि लघु उद्यम विकास रणनीति, योजना तथा गतिविधिलाई अनुगमन तथा मूल्यांकनमा जोड दिइनेछ ।

(घ) लघु उद्यम विकासका लागि गरिबोन्मुख सार्वजनिक निजी साभेदारी, उपकरण र लगानीका गतिविधिहरूमा मार्गदर्शन र अनुगमन गरिनेछ ।

(ङ) लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, समता र दिगो विकासमा जोड दिइनेछ ।

४.२.९ पारदर्शिता एवं जवाफदेहिता (Transparency and Accountability)

स्थानिय स्तरमा कार्यक्रमका प्राप्त उपलब्धिहरूलाई ध्यान दिएर दुर्गम क्षेत्रमा पुगी कार्यहरू गर्ने सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूका साथै सबै सरोकारवालाहरूबिच समन्वय, निर्णय गर्ने प्रकृया, बजेट, सञ्चालन र यसका नीतिगत पक्षहरूमा मेडपालै पारदर्शिता कायम गर्नेछ । पारदर्शिताका लागि कार्यक्रम तर्जुमा देखि कार्यान्वयन र मूल्यांकनसम्मका हरेक चरणमा सक्रिय र अर्थपूर्ण सहभागितामा जोड दिइनेछ । आपसी छलफल तथा अन्तरक्रियालाई घनिभुत बनाउँदै जाँदा कार्यक्रममा जवाफदेहिता पनि स्थापित हुनेछ । सरोकार पक्षहरू मुलतः स्थानिय तहको बस्तीस्तरदेखिका वर्गहरूको सहभागिताले योजना तर्जुमा प्रकृयालाई लक्षित वर्गसम्मको पहुँचमा पुरयाउनेछ ।

४.२.१० गरिबोन्मुख सार्वजनिक निजी साभेदारी (Pro-Poor Public Private Partnership - 5 Ps)

उद्यम सिर्जना र उद्यमशीलता विकास भन्नाले केवल रोजगार प्रबर्द्धन र गरिबी निवारणका रणनीतिहरूमात्र नभएर निजी क्षेत्रको विकासलाई समेत बुझ्नु पर्दछ । विविध क्रियाकलापहरूको दिगो विकास माफत गरिबी निवारण र निजी क्षेत्रसितको समन्वयलाई प्रबर्द्धन गर्न भरपर्दो र दिगो प्रयार हुन अति आवश्यक छ । यसले पुनः खरिदको सुनिश्चितता (Buy back guarantee) गर्ने व्यवस्थाका लागि उपयुक्त संरचना प्रदान गर्नेछ । अग्र-पृष्ठ सम्बन्ध र संलग्नता बढाउँदा उच्च मूल्य श्रंखलाका गतिविधिहरू बृद्धि हुदै जानेछन् । निजी क्षेत्रसंगको सम्बन्ध बृद्धिले बजारीकरण तथा वित्तिय सुविधासंगको पहुँचमा समेत सुधार हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । उपकरण नीतिले लघु उद्यम र ठूला उद्योगबिच व्यापारिक गतिविधि र सम्बन्धलाई थप मजबुत बनाउन योगदान गर्नेछ ।

२०७५/०४/२३

मेडपालाई गरिब तथा बहिष्कृतहरूको पहुँच बृद्धि गर्दै सार्वजनिक निजी साभेदारीमार्फत गरिबी घटाउने कार्यक्रमका रूपमा परिभाषित गरिएको छ । लघु उद्यम स्थापना, सञ्चालन र स्तरोन्नती गरेर त्यस्ता वर्गको उत्थानमा जुट्नु नै मेडपाको उद्देश्य हो । यसका लागि सामुदायिक संगठन तथा नागरिक समाजका संस्थाहरूको सिप तथा दक्षतालाई कार्यक्रममा उपयोग गर्न निरन्तर र दिगो सहकार्यलाई प्रवर्द्धन गर्दै लगिनेछ । यस्तो सहकार्यले नै सरकारी संयन्त्र तथा निजी क्षेत्रसँगको साभेदारीलाई मूर्तरूप दिनेछ । यसरी सरकारी संयन्त्र तथा निजी क्षेत्र दुबैले गरिबी न्यूनीकरण गर्ने प्रयत्नमा आइपर्ने जोखिमहरू वहन गर्दै जानेछन् ।

४.२.११ वातावरणीय दिगोपन (Environmental Sustainability)

भौतिक वातावरण, जलवायु परिवर्तन सार्वजनिक स्वास्थ्य तथा संस्कृतिमाथि नकारात्मक प्रभाव पार्ने लघु उद्यमहरूलाई मेडपाले प्रवर्द्धन गर्दैन । व्यवसायका विभिन्न पक्षले वातावरणमा प्रतिकूल प्रभाव पार्न सक्छन्, जसलाई अगाडि नै सम्बोधन गर्न आवश्यक छ । लघु उद्यम विकासको उद्देश्य नै जीविकोपार्जनमा सुधार गर्नु रहेकोले वातावरणमा पार्ने दुष्प्रभावहरूलाई नकार्न नसक्ने उद्यमहरूलाई मेडपाले सहयोग गर्ने छैन । लघु उद्यम विकासले वस्तुतः व्यवसायिक अवसरहरूलाई समेट्न सक्नु पर्दछ, जुन हरित अर्थतन्त्र (Green Economy) ले प्रदान गर्दछ । यसका केही उदाहरणहरूमा प्रागांरिक खेती, पुनः नवीकरणीय उर्जा र श्रोतको प्रयोग, उर्जा क्षमता प्रवर्द्धन गरेर प्रविधिको प्रयोग र हस्तान्तरण (जस्तै सुधारिएको चुलो) आदि छन् । मुलुकमा प्राकृतिक श्रोतहरू जस्तै: जलश्रोत, कृषि उत्पादन तथा वनजन्य उत्पादनमा वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू देखिन थालेका छन् । ग्रामीण उद्यमीहरूले वातावरणीय परिवर्तनका यस्ता प्रभावहरूमा क्षति र जोखिम बढ्दै गैरहेको कुरालाई अनुभूत गरिसकेका छन् । प्राकृतिक श्रोतमा आधारित लघु उद्यमलाई यस्तो वातावरणीय दुष्प्रभावबाट जोगाउँदै व्यवसायलाई दिगो बनाउने उपायहरूको खोजी गर्नु आवश्यक भैसकेको छ ।

४.२.१२ उद्यमहरूको दिगोपन (Sustainability of Enterprises)

उद्यमीहरू आफैमा बाँच्न सक्ने बनाउनुका साथै उनीहरूको स्तरोन्नती गर्नु मेडपाको विशिष्ट लक्ष्य हो । लघु उद्यमहरूको गतिशिल परिवर्तन (Dynamic Progression) लाई ध्यान दिएर कार्यक्रमका गतिविधिहरू सञ्चालन गरिनेछन् । सामान्यतः ३-४ वर्ष सम्मको चरणमा सहयोग गरी परिपक्वतातर्फ अघि बढ्ने लघु उद्यमलाई सहयोगको मात्रा घटाइँदै लगिनेछ । अध्ययनहरूले पनि यस्तो सहयोग कम्तिमा ३ वर्ष हुनु पर्ने औँल्याइएको छ । सबै उद्यमीहरू प्राकृतिकरूपमा स्वतः सफल हुन्छन् भन्ने नभए जस्तै सबै असफल बन्छन् भन्ने निष्कर्ष पनि निकाल्नु हुँदैन । राम्ररी ध्यान पुरयाएर खोलिएको उद्यमीको उद्योगले सार्थक आमदानी दिन सक्छ तर निश्चित समयको लागि विभिन्न चरणमा चाहिने निरन्तर सहयोग भने जरुरी छ ।

समूहमा आधारित उद्यम विकासका मोडेलहरूले राम्रो कार्य गरिरहेको र सदस्यहरूलाई समेत सशक्त बनाइरहेको पर्याप्त उदाहरण छन् । यद्यपि समूहको गतिशिलता सधैंभरी एकनास रहँदैन । खासगरी जब व्यवसाय परिवर्तन हुन्छ वा बढि बिक्रियोग्य श्रोत उपलब्ध हुन्छ वा औपचारिक संगठनात्मक ढाँचा तर्फ अग्रसर हुन्छन्, यस्तो अवस्थामा उनीहरूको आवश्यकता पहिचान गर्दै संगठनात्मक विकासका सहयोगहरू प्रदान गरिरहनु पर्छ । उद्यम विकासको विभिन्न चरणमा विभिन्न प्रकारका सहयोगहरू निरन्तर गरिरहनु पर्छ । संगठनात्मक विकासको जीवन चक्रका दृष्टिकोणबाट हुने आरोह अवरोह तथा परिवर्तनको यस वास्तविकतालाई कार्यक्रमले आत्मसात गर्नेछ ।

२०७५/०४/२३

व्यवसायिक योजनाहरूको वार्षिक समिक्षाले उद्यमीको सुधार र दिगोपनामा सहयोग पुरयाउनेछ । नयाँ उपयुक्त प्रविधि र औजारहरू प्रयोग गर्न वा समसामयिक बनाउन आवश्यक ध्यान पुरयाइनेछ ।

४.२.१३ व्यवसाय विकास सेवाको दिगोपन (Sustainability in Business Development Service Providers)

मेडपाले लघु उद्यमीहरूको मागको आधारमा सेवा प्रदान गर्न प्रदेश तथा स्थानिय तहमा लघु उद्यमको विकासका लागि एक व्यवसाय विकास सेवा केन्द्र प्रबर्द्धन गर्ने लक्ष्य लिएको छ । यस्ता सेवाहरूमा सहूलियत दिइने, शुल्कमा आधारित वा दुवै मिश्रित समेत हुनेछन् । लघु उद्यमी समूह वा लघु उद्यमी समूह संघमार्फत मागमा आधारित विकेन्द्रित व्यवसायिक विकास सेवाको व्यवस्थाका लागि मेडपा दुरदृष्टि अन्तर्गत निम्न विशेषताहरू समावेश छन् : क) लघु उद्यमी समूह वा संघले तयार पारेका क्षमता विकास सम्बन्धी योजनाहरूमा लगानी वा सहूलियत प्रदान गर्न बजेटको केही अंश छुट्याइएको हुन्छ । ख) स्थानिय तह उद्यम विकास समितिले व्यवसाय विकास सेवासंग सम्बन्धित आवश्यक सेवा प्राप्त गर्नका लागि गैर सरकारी/निजी संस्थाहरूबाट आवश्यकता अनुसार खरिद गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउनेछ । यसको लागि स्थानिय तह खरिद संरचना बनाउने रणनीति लिएको छ । ग) लघु उद्यमी, लघु उद्यमी समूह वा संघहरूले व्यवसाय विकास सेवा समयको अन्तरालमा सशुल्क प्राप्त गर्नुपर्नेछ । यही नै दिगोपनाको आधार हो ।

४.२.१४ उद्यमीको संस्थाहरूको दिगोपन (Sustainability of Entrepreneurs' Associations)

लघु उद्यमीहरूले संकलन गरेको सदस्यता शुल्क, नाफाबाट सामान्य योगदान, स्थानिय श्रोत योजना मार्फत छुट्याइएको निश्चित अंश जस्ता श्रोतहरूको संकलन गर्न सक्ने क्षमताका आधारमा उद्यमीहरूको संगठनको दिगोपन निर्भर गर्दछ । उद्यमीका संगठनको भूमिका लघु उद्यम विकासका लागि मूलतः नेतृत्व विकास, उद्यमीहरूको बजार संजाल विस्तार, सुशासन र नीतिगत बहस जस्ता पक्षहरूमा केन्द्रित हुन आवश्यक छ ।

४.२.१५ नतीजामुखी उपकरण (Results-based Sub-Contracting)

नतीजामुखी उपकरण माध्यमबाट मेडपा कार्यक्रम अन्तर्गत लघु उद्यमी सिर्जना तथा स्तरोन्नतीका कार्यक्रमहरू गरिनेछ । नतीजामुखी उपकरणको मुख्य विशेषता भनेको उपकरण गर्ने संस्थालाई अगाडी नै तोकिएको परिणाम अनुसार उपलब्धि भए नभएको भनी तेश्रो पक्षले लक्ष अनुसार उपलब्धिका बारेमा प्रमाणित गरेका आधारमा मात्र गरिने भुक्तानी हो । स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, कृषि विस्तार सेवा र सिप रोजगारीका क्षेत्रहरूमा नेपाल लगायत विभिन्न देशका अनुभवहरूले नतीजामुखी उपकरणका फाइदाहरूलाई उल्लेख गरेका छन् । यसका फाइदालाई यसरी उल्लेख गर्न सकिन्छ : (क) यसले उपभोक्ता र संस्था दुवैमा लाग्ने लागत खर्चमा ठूलो बचत गर्दछ, (ख) दक्षता र उपलब्धिका दृष्टिबाट प्रदान गर्ने सेवामा मुल्य अभिवृद्धि गर्दछ, उदाहरणका लागि पारिश्रमिकलाई सोभै उपलब्धिसंग गाँसिएको हुन्छ, कर्मचारीहरू परिणाम निकाल्न बढि समर्पित हुन्छन्, (ग) यसले दिगो विकासका लागि पूर्व शर्त तैयार गर्दछ र (घ) यसले भ्रष्टाचार र अव्यवस्थालाई न्यूनीकरण गर्दछ ।

२०७५/०४/२३

४.३ आगामी ५ वर्षको को परिकल्पना (Vision):

यस आठबिसकोट नगरपालिकामा उपलब्ध स्रोत साधन, जनशक्ति, सीप र पर्यटकीय संभावनाका अवसरहरु, प्रतिस्पर्धात्मक लाभका क्षेत्रहरु र बढ्दो बजारीकरणको अवसरबाट लक्षित वर्गले प्रतिपर्धात्मक लाभ प्राप्त गरी जिवीकोपार्जन तथा आर्थिक समृद्धिमा गुणात्मक सुधार ल्याउन सबैको सहमती र प्रतिबद्धताका साथ उद्यम विकासको क्षेत्रमा निम्न अनुसार आठबिसकोट नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच निर्धारण गरिएको छ:

“स्थानिय स्रोत साधन र सीपको उपयोग बाट उद्यम र रोजगारीमा बृद्धि, यस नगरपालिकाका जनताको सुशासन सहितको समृद्धि”

४.३.१. दीर्घकालीन सोच (परिकल्पना) पुरा गर्ने रणनीति :

- सामाजिक सामावेशीकरणलाई केन्द्रित गरी लघु, घरेलु तथा साना उद्योग मार्फत गरिवी न्यूनीकरण गर्ने ।
- गरिवी निवारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको सफल र बलियो अवधारणालाई सबै वडाहरुमा अवलम्बन गर्ने ।
- नगरपालिका तहमा उद्यम विकासका लागि विभिन्न निकायबाट लगानी गरिने स्रोत तथा प्रदान गरिने सेवालालाई एकीकृत ढङ्गले परिचालन गर्न वार्षिक संयुक्त कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गरिने छ ।
- लघु वित्त र अन्य आर्थिक सेवा सर्वसुलभ व्याजदरमा साना तथा लघु उद्यमीको पहुँचमा पुऱ्याउने ।
- सरकारी तथा संगठित संस्थाहरुले १० प्रतिशतसम्म महँगो भएतापनि स्थानिय उत्पादनको उपयोगलाई प्राथमिकता दिन पैरवि गर्ने ।
- सीप विकास तालिम दिदा सहभागीहरुलाई प्रतिस्पर्धी बन्न सक्नेगरी पुग्दो सीप दिइने छ ।
- जिल्ला तथा नगरको पहिचान बोकेका तथा हाल लोपोन्मुख अवस्थामा रहेका विशेष सीपमा आधारित उद्यमहरु (फलामे खुकुरी चुलेसी जस्ता बस्तुहरु) को पुनस्थापना गरी सम्मानित पेशाको रुपमा स्थापित गर्न जोड दिइने छ ।
- सेवा प्रदायकहरु छनौटप्रकृया जटिल भएकाले उनीहरुले काम गर्ने समय भन्दा छनोटमा बढी समय लाग्ने हुदा सेवा प्रभावकारी हुन नसकेको सन्दर्भमा अब उपरान्त यो योजनाको अवधिसम्मका लागि पारदर्शी हुनेगरी यस नगरपालिकाको अगुवाइमा सेवा प्रदायक छनौटगर्न पहल गरिने छ ।
- मेडुपा मोडेललाई लक्षित समूह अनुकुलन गर्ने ।
- “लक्षित वर्गका सबै उद्यममा सरिक, कोही पनि नरहुन गरिव” भन्ने नाराका साथ उद्यम विकासका कृयाकलापहरुलाई केन्द्रित गर्ने ।
- वैदेशिकरोजगारबाट प्राप्त विप्रेषणको उपयोगद्वारा आयातलाई प्रतिस्थापन हुने गरी उद्यम व्यवसाय परिचालन गर्न उत्प्रेरित गर्ने ।
- लक्षित वर्गको एक घर एक उद्यम सहितको व्यवसायिक रोजगारमूलक अवस्थाको सिर्जना गर्ने ।
- नगरपालिकाले फलफुल तथा तरकारीमा प्रयोग हुने विषादीलाई निरुत्साहित तथा नियन्त्रण गर्न विषादी मापन अर्ग्यानिक उत्पादनका उत्पादकहरुलाई विशेष सुबिधा दिइने छ ।

२०७५/०४/२३

- लघु तथा साना उद्यमहरुबाट हुने ध्वनी तथा वायु प्रदुषणबाट नागरिकको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर हुन नदिन त्यस्ता प्रदुषण गर्ने खालका उद्यमहरुलाई व्यवस्थित गर्न औद्योगिक ग्रामको अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याईने छ ।

मध्यम गरीबकालागि पूर्ण उद्यमशीलता विकासको प्याकेज :

- उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन
- उद्यमशीलता क्षमता विकास
- प्राविधिक सीप विकास (विभिन्न किसिमका सीप प्रदान गर्ने)
- लघु वित्त सुविधामा पहुँच बृद्धि गर्ने
- उपयुक्त प्रविधिको पहुँचमा बृद्धि गर्ने
- बजार संजालमा आबद्ध र व्यवसाय विकास परामर्श सेवा प्रदान

अति गरीबकालागि माथिका सबै सेवाका अलावा तपशीलका सबै:

- समूहमा सञ्चालित हुने उद्यमका लागि साभ्ना सुविधा केन्द्रमार्फत् लगानी हुने, ऋण पाउन नसक्नेलाई ऋण पाउन योग्य बनाउने ।
- समूह गठन भैसकेपछि सहकारी अथवा निजी साभ्नेदारी संस्था दर्ता गर्ने ।
- साभ्ना सुविधा केन्द्रमा लगानी भएको रकम सदस्यहरुलाई शेयरमा परिणत गर्ने
- साभ्ना सुविधा केन्द्र सहकारी वा निजी संस्थालाई हस्तान्तरण गर्ने ।

४.४ आगामी ५ वर्षको लक्ष्य (Goal):

यस नगरपालिकाको लघुउद्यम विकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको नगरपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका श्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरुको स्थापना तथा विकास गरी थप १८८७७ लक्षित समूहका परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा कतिपय लघु उद्यमहरुको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो:

लक्षका सूचकहरु:

- योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्ये ७० प्रतिशत उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ ।
- लघु उद्यममा रोजगारी पाउने मध्ये कम्तिमा पनि ६५ प्रतिशतको आयमा ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ ।
- स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्ये कम्तिमा पनि १५ प्रतिशत लघु उद्यमहरु साना उद्यममा परिणत भएका हुनेछन् ।

२०७५/०४/२३

आगामी ५ वर्षको उद्देश्य (Objective):

लक्षित वर्गको जनताको समृद्धिका लागि आठबिसकोट नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरु तथा स्रोत साधनको पहिचान गरी लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नती गरी थप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न वर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।

आठबिसकोट नगरपालिका, रुकुम(पश्चिम)

४.६ आगामी ५ बर्षमा निकाल्नै पर्ने नतीजाहरुको बिस्तृत योजना:

४.६.१ उद्यम र रोजगारी श्रृजना तथा लगानी र आय बृद्धि योजना :

टेबल ११: उद्यम स्थापना, रोजगारी श्रृजना, लगानी तथा आय बृद्धि

वडा नं.	श्रृजना गर्न सकिने संभाव्य उद्यमहरु	संभावित संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	४	४	९	१३	१५	४५
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	३	६	७	१०	९	३५
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	३	३	७	१०	१२	३५
	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	३	६	८	१०	८	३५
	ब्यबसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७५	८	८	१४	२४	२१	७५
	मूलाको बिउ उत्पादन, प्रशोधन,	२५	४	५	५	६	५	२५

बिक्री, आम्दानी, रोजगारी									
ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५५	६	६	११	१६	१६	५५		
ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५		
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३	१	१	१	०	०	३		
ब्यवसायीक पुष्प खेती, उत्पादन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५		
व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	३५	६	६	७	७	९	३५		
ब्यवसायीक माछा, उत्पादन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५		
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	३५	६	६	७	५	५	३५		
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन,	४०	७	७	५	५	१०	४०		

फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात									
व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	१५	२	३	३	३	४	१५		
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	३०	५	३	६	६	१०	३०		
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	१०	२	२	२	२	२	१०		
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३		
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१५	२	३	३	३	४	१५		
बास प्रशोधन, फर्निचर	५	१	१	१	१	१	५		
ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	४	०	१	१	१	१	४		
तामा, फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६		
सेलर मिल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	०	१	१	०	१	३		
सोलार मर्मत तथा महुरी घर निर्माण व्यवसाय सीपमा	६	१	१	१	२	१	६		

आधारित व्यवसाय संचालन									
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	०	१	०	१	३	३	
अल्लो धागो तथा सिस्नु पाउडर सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१५	३	३	३	३	३	१५	१५	
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२०	३	४	४	४	५	२०	२०	
दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७	१	१	२	१	२	७	७	
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	२	२	०	०	५	५	
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६	२	२	२	०	०	६	६	
मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२	०	२	०	०	०	२	२	
वायरिङ्ग, पंखा मर्मत, ल्याम्बीड, सीपमा	१०	१	२	२	२	३	१०	१०	

	आधारित व्यवसाय संचालन								
	काठे फर्निचर बनाउन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२	०	१	०	१	०	२	
	भेटरेनरी र एगोभेट सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२	२	०	०	०	०	२	
	खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०	
	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	०	१	१	२	१	५	
	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	२	२	०	०	५	
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अबीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	३०	३	३	६	१०	५	३०	
		६५२	८९	१०३	१३४	१५९	१६७	६५२	
२	अर्गानिक खेती अन्न उत्पादन, प्रशोधन,	७०	१२	८	१४	१५	२१	७०	

	बिक्री, आमदानी, रोजगारी								
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आमदानी, रोजगारी	३५	४	५	७	९	१०	३५	
	व्यवसायिक अर्गानिक खेती तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आमदानी, रोजगारी	७०	१४	१०	१४	१४	१८	७०	
	व्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आमदानी, रोजगारी	४५	७	८	९	१०	११	४५	
	माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	७	१	१	२	१	२	७	
	व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	६	८	९	१०	१२	४५	
	व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	३०	५	६	६	६	७	३०	
	व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४५	९	९	९	९	९	४५	
	काठ फर्निचर, दुना, टपरी	३५	६	६	७	७	९	३५	

जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१४	२	३	३	३	३	३	१४
बास प्रशोधन, फर्निचर	७	२	१	१	२	१	७	७
अल्लो प्रशोधन, बिक्री	१५	३	३	३	३	३	१५	१५
लोक्ता प्रशोधन, बिक्री	१०	२	२	२	२	२	१०	१०
ढुगा, खानी, कसर व्यवसाय संचालन	८	१	२	२	१	२	८	८
बाबियोको डोरी उत्पादन, बिक्री	६	१	१	१	१	२	६	६
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३	३
डाइभर तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०	१०
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३०	५	६	६	६	७	३०	३०
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	११	२	२	२	२	३	११	११
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	२	२	०	०	५	५
मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा	५	०	१	०	२	२	५	५

	आधारित व्यवसाय संचालन								
	वायरिङ्ग, पंखा मर्मत, ल्याम्बीड् सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१५	२	३	३	३	४	१५	
	खाजा, लज र होटल तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२५	५	५	५	५	५	२५	
	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५	
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अबीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१२	१	१	१	५	४	१२	
		५६३	९६	९८	११२	११८	१३९	५६३	
३	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४०	७	७	८	८	१०	४०	
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	४	५	५	५	६	२५	

तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	२	३	२	३	५	१५
मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	३	४	५	६	७	२५
ब्यवसायिक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७०	१३	१४	१३	१५	१५	७०
ब्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४०	६	७	५	५	११	४०
ब्यवसायिक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	१५
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५
पुष्प खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४	१	२	१	०	०	४
माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	३५	५	७	७	७	६	३५

व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	३५	७	७	५	६	७	३५
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	३५	६	७	७	७	५	३५
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४०	६	७	५	९	१०	४०
व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	१५	३	३	३	३	३	१५
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४०	६	७	५	९	१०	४०
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	१५	३	३	३	३	३	१५
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५
काठ फर्निचर,	५	१	२	२	०	०	५
सल्लो खोटो संकलन	३	०	०	१	१	१	३
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	६	१	१	१	१	२	६
बास प्रशोधन, फर्निचर	६	२	१	१	१	१	६

दुगा, खानी, बालुबाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	३	०	१	१	१	०	३
बाबियो, डोरी व्यवसाय संचालन	४	१	१	१	१	०	४
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४	०	१	१	१	१	४
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२०	४	४	५	५	२	२०
दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
अचार, सस, जाम, तितौ रा बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	४	०	०	०	४	०	४

	मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२	०	१	०	१	०	२
	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	०	१	०	३
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०	३	४	४	४	५	२०
		५५३	९८	११०	११२	११५	११८	५५३
४	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४०	६	७	८	९	१०	४०
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	३	४	४	४	५	२०
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	५	५	५	५	५	२५
	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१६	२	३	३	४	४	१६

ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६५	११	१२	१३	१३	१६	६५
ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	७	९	३५
ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५
पुष्प नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३	१	१	१	०	०	३
माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	४	०	०	१	१	२	४
व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	३५	७	७	७	७	७	३५
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	३०	५	६	६	७	६	३०
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	९	९	९	९	९	४५
व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु	१५	२	३	३	३	४	१५

उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात									
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	३५	५	६	७	७	१०	३५		
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	१५	३	३	३	३	३	१५		
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३		
काठ फर्निचर	६	१	१	१	१	२	६		
सल्लो खोटो संकलन	३	०	०	१	१	१	३		
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१०	२	२	२	२	२	१०		
वास प्रशोधन, फर्निचर	१०	१	२	२	३	२	१०		
कुरिलो खेती व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५		
ढुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६		
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	२	२	०	०	५		
चुरा, टीका बनाउने तालिम सीपमा	६	०	२	०	२	२	६		

आधारित व्यवसाय संचालन									
साबुन बनाउने व्यवसाय सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५	
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३		
चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	०	०	१	१	१	३		
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३५	७	७	७	७	७	३५		
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	२	१	६		
मोबाइल,सोलार, टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७	१	१	२	२	१	७		
मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	०	०	१	१	१	३		
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३		

	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	०	२	२	६
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	९	१	२	२	२	२	९
		५२२	८७	१००	१०६	११०	११९	५२२
५	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४०	७	८	८	८	९	४०
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३०	५	६	६	६	७	३०
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	३	४	३	४	६	२०
	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	१५
	ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७०	१२	१३	१४	१५	१६	७०

ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५५	११	११	११	११	११	११	५५
ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१२	२	२	३	३	२	१२	
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३	१	१	१	०	०	३	
पुष्प खेती प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६	१	१	१	१	२	६	
माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	५	२	२	१	०	०	५	
व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	३५	५	६	७	५	९	३५	
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४५	७	५	९	१०	११	४५	
व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	९	९	९	९	९	४५	
व्यवसायिक भेडा च्याग्रा पालन, ऊन,	१५	३	३	३	३	३	१५	

मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात									
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	३५	७	७	७	७	७	७	३५	
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	२०	३	४	४	४	५	२०		
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	४	२	२	०	०	०	४		
काठ फर्निचर	६	२	२	२	०	०	६		
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	५	१	१	१	२	३	५		
बास प्रशोधन, फर्निचर	१२	१	२	३	४	२	१२		
कुरिलो खेती व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५		
हुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०		
अल्लो प्रशोधन, बिक्री	१५	२	३	३	४	३	१५		
बाबियो, केतुके डोरी व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३		
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०	१	२	२	२	३	१०		

व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६
सिकर्मी, डकर्मी, पलम्बर सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	२५	५	५	५	५	५	२५
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	५	१	१	१	२	३	५
मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	२	२	०	०	०	०	२
सिगांरका सामान बनाउने सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६
मादल बाजा बनाउने सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	४	१	१	१	१	०	४
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यबसाय संचालन	४	०	१	३	०	०	४

	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	०	०	२	१	०	३
	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६	१	०	०	४	१	६
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१३	२	१	२	४	४	१३
		६०६	११०	११७	१२२	१२६	१३१	६०६
६	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३०	४	५	६	७	८	३०
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	५	५	५	५	५	२५
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	३	४	४	४	५	२०
	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	१५

ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६५	१२	१२	१३	१४	१४	६५
ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	७	७	७	७	७	३५
ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७	१	१	१	२	२	७
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२	१	१	०	०	०	२
माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	६	१	१	१	१	२	६
व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	३५	६	७	७	७	८	३५
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	१८	२	३	४	५	४	१८
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	७	८	९	१०	११	४५

व्यवसायिक भेडा च्यांग्रा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	२५	५	५	५	५	५	५	२५
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	३५	७	७	७	७	७	७	३५
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	०	३
काठ फर्निचर	२	१	१	०	०	०	०	२
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१५	२	३	३	३	४	१५	
बास प्रशोधन, फर्निचर	५	१	१	१	२	३	५	
कुरिलो खेती व्यवसाय संचालन	३	३	०	०	०	०	३	
दुगा खानी व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५	
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३	
हाउस बाइरिगंतालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०	
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	२	०	०	०	३	

सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२५	५	५	५	५	५	५	२५
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	९	१	१	१	२	४	९	
मोबाइल टिभी, सोलार, कुकर मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६	
खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०	
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३	१	१	०	१	०	३	
जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	०	१	०	१	०	२	
धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१५	२	२	६	२	३	१५	
	४८५	८९	९४	९६	९९	१०७	४८५	

७	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	८	९	३५
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	३	४	४	४	५	२०
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	२	३	३	३	४	१५
	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	१५
	ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७०	१२	१२	१४	१५	१७	७०
	तरुल, पिडालु, सुठुनी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	८	९	३५
	ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	७	७	७	७	७	३५
	ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६	१	१	१	१	२	६

फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३	१	१	१	०	०	३
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	२०	४	४	४	४	४	२०
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	७	५	९	१०	११	४५
व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	१०	२	२	२	२	२	१०
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	३५	५	६	७	५	९	३५
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
काठ फर्निचर, दुना, टपरी	४	१	१	१	१	०	४
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१५	२	३	३	३	४	१५
बास प्रशोधन, फर्निचर	५	१	१	१	१	१	५
हुगा खानी व्यवसाय संचालन	३	१	१	०	१	०	३
बाबियो, केतुके डोरी व्यवसाय संचालन	५	२	२	०	१	०	५

वन नर्सरी र बिक्री	२	०	०	२	०	०	२
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	३	०	६
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	२	०	०	०	०	२
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२५	५	५	५	५	५	२५
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	२	३	५
भेटरेनरी र एगोभेट सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	०	०	०	२	०	२
खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१५	२	३	३	३	४	१५
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	२
अगरवत्ती बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३	०	१	१	१	०	३

	किराना,भाँडा पसल,फेन्सी पसल सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
	जुल्ला बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	०	०	०	२	०	२	२
	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१०	२	२	२	२	२	२	१०
		४७४	६२	६९	९३	१०४	१०६	४७४	
६	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	५	९	३५	
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	३	४	५	६	७	२५	
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	४	४	४	४	४	२०	

मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	२	३	३	३	४	१५
ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७०	१२	१३	१४	१५	१६	७०
तरुल,पिडालु,सुठुनी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	७	८	९	१०	११	४५
ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	८	९	९	९	१०	४५
ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	६	१	१	१	१	२	६
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५
व्यासायिक गाई,भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४५	६	८	९	१०	१२	४५
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन,	४५	९	९	९	९	९	४५

फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात									
व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	४५	८	९	९	१०	९	४५		
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	२५	४	५	५	५	६	२५		
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५		
काठ फर्निचर	४	१	१	१	१	०	४		
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१५	२	३	४	५	१	१५		
बास प्रशोधन, फर्निचर	५	१	१	१	१	१	५		
ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३		
बाबियो, केतुके डोरी व्यवसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५		
बन नर्सरी र बिक्री	२	१	१	०	०	०	२		
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	२	१	६		
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२	०	०	१	१	०	२		

सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३०	४	५	६	७	८	३०
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	३	२	५
भेटरेनरी र एग्रोभेट सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	२
खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२०	३	३	३	४	७	२०
अगरबत्ती बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३	१	२	०	०	०	३
किराना, भाँडा पसल, फेन्सी पसल सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५

	टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	२	१०
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१२	२	२	२	३	३	३	१२
		५८४	९९	११२	११५	१२६	१३२	१३२	५८४
९	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	६	७	७	७	८	८	३५
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	३	४	४	४	५	५	२०
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	३	१५
	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	२	३	३	३	४	४	१५
	ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७०	१४	१४	१४	१४	१४	१४	७०

बदाम उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३०	६	६	६	६	६	६	३०
ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	७	८	९	१०	११	११	४५
ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	१	५
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२	१	१	०	०	०	०	२
कफि खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	३	१५
अलौची खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	४	४	४	४	४	४	२०
माछाको व्यवसायिक पालनबाट मासु उत्पादन, बिक्री	४	१	१	१	१	१	०	४
व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	३५	६	७	७	७	७	८	३५
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४५	६	८	९	९	९	१३	४५

व्यवसायिक बाखा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	३५	७	७	७	७	७	३५
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, चल्ला उत्पादन	३५	६	७	७	७	५	३५
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	२०	३	४	४	४	५	२०
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	२
काठ फर्निचर	३	०	१	१	१	०	३
बास प्रशोधन, फर्निचर	४	०	१	१	१	१	४
दुना टपरी बनाउने व्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०
ढुगा, बालुवा खानी व्यवसाय संचालन	५	१	२	२	०	०	५
फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	१०	१	१	३	३	२	१०
बन नर्सरी र बिक्री	२	०	०	०	२	०	२
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५

व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३
चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	०	०	१	१	०	२
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१५	३	३	३	३	३	१५
दालमोट, चिप्स, पापड, भुजिया सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६
अचार,सस,जाम,तितौ रा बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	२	१	६
मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३	१	१	०	१	०	३

पंचेबाजा बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
पोते, माला बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
भेटरेनरी र एग्रोभेट सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	०	२
किराना पसल सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
पेन्टर सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	०	२
मादल निर्माण सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	२	०	१	१	०	०	०	२
रुवा मेशीन पेन्टर सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
टपरी र दुना बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१०	०	०	२	१	७	१०	
सुल्या निर्माण सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१	०	०	०	१	०	१	

		८	१	०	०	३	४	८
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन							
		५८७	१०४	११६	११७	१२०	१३०	५८७
१०	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	८	९	३५
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	३	४	५	६	७	२५
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	४	५	५	५	६	२५
	मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	१५
	ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७०	१२	१४	१४	१५	१५	७०
	ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	८	९	३५

व्यवसायिक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	१	५
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७	१	१	१	२	२	७	
अलैची खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	२	३	३	३	४	१५	
उखु, कफि खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	३	३	३	३	३	१५	
विउ उत्पादन -प्याज, मूला, मकै, धान, गहुँ प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	२	३	३	३	४	१५	
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	५५	८	९	१०	१३	१५	५५	
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	५५	४	११	११	१८	११	५५	
व्यवसायिक भेडा पालन, ऊन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, निर्यात	३५	६	७	८	९	५	३५	

व्यवसायिक कुखुरा पालन, हाँस, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४५	६	८	९	१०	१२	४५
व्यवसायिक बगुंर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	१५	३	३	३	३	३	१५
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	२
सल्लो , काठ फर्निचर	८	१	१	१	२	३	८
बास प्रशोधन, फर्निचर	९	१	१	२	२	३	९
ढुगा खानी व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
बन नर्सरी र बिक्री	२	०	०	१	१	०	२
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
लोक सेवा तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२५	५	५	५	५	५	२५
मोबाइल, सोलार टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७	१	१	२	२	१	७
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	०	१	०	१	१	३

	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३०	५	६	६	६	७	३०
	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५
	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	२
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने व्यवसाय संचालन र पुष्प व्यवसाय, अबीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०	४	४	४	४	४	२०
		५९५	९२	११३	११८	१३६	१३६	५९५
११	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	६	७	७	७	८	३५
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	८	९	३५

तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	५	६	७	८	९	३५
मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	४	५	६	९	११	३५
ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७५	५	१५	१५	२०	२०	७५
व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	४५	८	९	९	९	१०	४५
ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	८	९	९	९	१०	४५
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	२	२	१	०	०	५
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४५	९	९	९	९	९	४५
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	५०	७	८	९	१२	१४	५०

व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४५	५	९	९	९	९	१०	४५
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	१५	३	३	३	३	३	३	१५
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	०	२
काठ फर्निचर	४	०	०	०	२	२	२	४
वन नर्सरी र बिक्री	३	१	१	१	०	०	०	३
ढुगा, खानी, बालुवाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	३	०	०	०	२	१	३	३
बास प्रशोधन, फर्निचर	५	१	१	२	२	२	२	५
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	२	१०
लोक सेवा तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	२	०	०	०	०	३
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	२	३	५	५
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६	६

	चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६
	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३०	५	६	६	७	६	३०
	जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
	सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	७	१	१	१	२	२	७
	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०	४	४	४	४	४	२०
		५८५	९१	१११	११२	१३०	१४१	५८५
१२	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	६	७	७	७	८	३५

दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	७	८	९	१०	११	४५
तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	७	८	९	१०	११	४५
मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	७	९	९	११	९	४५
ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७५	८	१४	१५	२०	१८	७५
ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	६	८	९	१०	१२	४५
ब्यवसायीक च्याउ उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	८	१	१	१	२	३	८
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५
उखु खेती, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	१५	२	३	३	३	४	१५

व्यवसायिक माहुरी पालन मह उत्पादन र बिक्री	४५	९	९	९	९	९	९	४५
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४५	८	४	९	९	९	९	४५
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	६	८	१०	१०	१०	११	४५
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	२०	४	४	४	४	४	४	२०
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	०	२
काठ फर्निचर	७	१	१	१	२	२	२	७
दुगा खानी व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	२	१	१	६
बन नर्सरी र बिक्री	३	१	१	०	१	०	३	३
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६	६
जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५	५

	आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
	व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५	
	सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३०	५	३	६	६	१०	३०	
	मोबाइल, सोलार, टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६	
	हाउस बाइरिंग सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०	
	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०	३	४	४	४	५	२०	
		५७८	९२	१०३	११४	१२७	१४२	५७८	
१३	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	६	३	७	७	१२	३५	

दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	३५	७	९	८	६	५	३५
तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२०	२	३	४	५	६	२०
मसला बालीको उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	२५	४	४	५	५	७	२५
ब्यवसायिक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	७५	१२	१६	१५	१६	१६	७५
फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५
ब्यवसायिक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	६	४	८	९	१८	४५
व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४५	८	३	९	९	१६	४५
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	९	३	९	९	१५	४५

व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४५	७	३	९	१०	१६	४५
व्यवसायिक बगुर पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	२०	३	२	४	४	७	२०
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	२	१	१	०	०	०	२
काठ फर्निचर, दुना, टपरी	१०	१	२	२	२	३	१०
बन नर्सरी र बिक्री	२	२	०	०	०	०	२
जडिबुटी संकलन, प्रशोधन	१५	२	३	३	३	४	१५
बास प्रशोधन, फर्निचर	६	१	१	१	१	२	६
अल्लो प्रशोधन, बिक्री	१५	२	३	३	३	४	१५
हुगा, खानी, बालुबाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०
हुगा खानी व्यवसाय संचालन	७	१	१	१	२	२	७
तामा, फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६
डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	७	१	१	१	२	२	७

जुत्ता बनाउने र मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	१	५
पेन्टर सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	०	०	१	१	१	३	
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३	
चाउमिन, पाउरोटी बनाउने सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५	
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	३०	५	२	६	६	११	३०	
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	२	२	१	०	०	५	
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	०	३	०	५	
खाजा, लज र होटल सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	१५	२	३	३	४	३	१५	
मोबाइल टिभी मर्मत सीपमा आधारित व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	३	२	५	

	धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	२०	४	०	४	४	८	२०
		५७४	९७	७८	११२	१२०	१६७	५७४
१४	अन्न उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	७	८	९	१०	११	४५
	दलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	७	८	९	१०	११	४५
	तेलहन उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	४५	८	६	९	९	१३	४५
	ब्यवसायीक तरकारी उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	८०	१०	५	१६	२१	२८	८०
	ब्यवसायीक फलफूल उत्पादन, प्रशोधन, बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५५	९	६	११	१२	१७	५५
	फलफूल तथा तरकारी नर्सरी बिक्री, आम्दानी, रोजगारी	५	१	१	१	१	१	५

व्यासायिक गाई, भैसी पालन, दुग्ध उत्पादन, प्रशोधन गर्ने व्यवसाय	४५	५	९	९	९	९	१०	४५
व्यवसायिक बाख्रा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, खसीबोका निर्यात	४५	५	९	९	९	९	१०	४५
डाले, भूई घाँस व्यवसाय संचालन	३	१	२	०	०	०	०	३
व्यवसायिक कुखुरा पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन	४५	२	९	९	१६	९	९	४५
व्यवसायिक बगरुं पालन, मासु उत्पादन, फ्रेस हाउस संचालन, पाठा पाठी बिक्री	२०	३	४	४	४	५	२०	२०
काठ फर्निचर, दुना, टपरी	५	१	१	१	२	३	५	५
हुगा, खानी, बालुबाबाट टायल, ब्लक, कसर व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	२	१	६	६
हुगा खानी व्यवसाय संचालन	६	१	१	१	१	२	६	६
तामा, फलाम खानी, व्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५	५
बन नर्सरी र बिक्री	२	२	०	०	०	०	२	२

डाईभिगं तालिम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	८	१	१	१	२	३	८
व्यटिपार्लर र सैलुन सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
चाउमिन बनाउने सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	८	१	१	१	२	३	८
सिकर्मी, डकर्मी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३०	१	६	६	१०	७	३०
हाउस बाएरिगं सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	१०	२	२	२	२	२	१०
सिलाई कटाई र होजियारी सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	८	१	१	२	२	२	८
गाडी, मोटरसाइकल, साइकल मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३	१	२	०	०	०	३
मोबाइल,सोलार ,टिभी मर्मत सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	१	१	१	१	१	५
आरन र ग्रीलको काम सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	३	१	१	१	०	०	३

भेटरेनरी र एग्रीभेट सीपमा आधारित ब्यवसाय संचालन	५	०	१	२	२	०	५
धार्मिक तथा पर्यटन सुधार गर्ने जसबाट खाना, नास्ता र सुत्ने ब्यवसाय संचालन र पुष्प ब्यवसाय, अवीर, धुपको ब्यापार तथा होटेल संचालन	१५	०	१	०	२	१२	१५
जम्मा	५६०	८०	८९	१०७	१३१	१५३	५६०
कुल जम्मा	७९१८	१३०६	१४३३	१५७०	१७२१	१८८८	७९१८
जम्मा रोजगारी श्रृजना	११८७७	१९५९	२१५०	२३५५	२५८१	२८३२	११८७७
लगानी बृद्धि	१९७९५००० ०	३२६५००००	३५८२५०००	३९२५००००	४३०२५०००	४७२०००००	१९७९५००० ०
बार्षिक आयमा बृद्धि	५९३८५००० ०	९७९५००० ०	१०७४७५०० ०	११७७५००० ०	१२९०७५०० ०	१४१६०००० ०	५९३८५००० ०

४.६.२ सीप बिकास तालीम योजना:

टेबल १२ सीप किकास तालीम को योजना

सि.नं	लक्षित समूह	आ.व. २०७४/२०७५ देखी २०७८/२०७९ सम्म					जम्मा
		२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	
१	अति गरिब परिवार (५० प्रतिशत)	७८८	८६०	९४२	१०३२	११३३	४७५५

२	मध्यम गरिब परिवार (३० प्रतिसत)	४७३	५१६	५६५	६१९	६८०	२८५३
३	सामान्य गरिब परिवार (२० प्रतिसत)	३१५	३४४	३७७	४१३	४५३	१९०२
	जम्मा	१५७६	१७२०	१८८४	२०६४	२२६६	९५१०

आठबिसकोट नगरपालिका, लुक्ला (सुनसरी)

४.६.३ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर उन्नति योजना:

टेबल १३ उद्यमहरुको स्तरोन्नती योजना

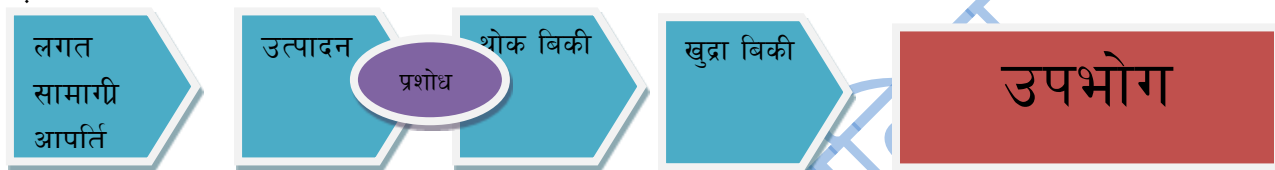
सि.नं	उद्यमको स्तर	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	साविक भन्दा उत्पादन तथा विक्रि बृद्धि गर्न स्तरोन्नती गरिने उद्यमहरुको संख्या		१००	१२०	५२२	७०३	७७१	२२१६
२	अर्ध सक्रिय र पूर्ण निष्कृत्य उद्यमहरुको पहिचान र अद्यावधिक गर्ने	निरन्तर	निरन्तर					निरन्तर
३	हाल अर्ध सकृत्य रहेकालाई पूर्ण सकृत्य बनाई अर्ध सकृत्य को संख्या काम गरिने उद्यमको संख्या	३५ उद्यम	४	५	५	७	१०	३१
४	हालका पूर्ण निष्कृत्यलाई सकृत्य बनाउने उद्यमको संख्या	२२ उद्यम	२	३	३	४	४	१६

४.६.४ वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि पहुँच बृद्धि योजना:
टेबल १४ वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि

सि.नं	उद्यमको स्तर	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरु बिच अन्तरकृया	१	५	५	५	५	५	२५
२	व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या		आवश्यकता अनुसार					
३	लेखा तालिम दिइने उद्यमीको संख्या		१३६०	१४५०	१५८०	१७५०	१९००	८०४०
४	लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारीको संख्या	०	१	१	१	१	१	५
५	भएका सहकारीबाट ने.रा.बै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँ बृद्धि गरिने सहकारिको संख्या	०	०	१	१	१	०	३
६	सहजरुपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिसत बृद्धि	२५	३५	४०	५०	६५	८०	८०

४.६.५ मूल्य श्रृंखलाको विकास तथा बजार सँगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन

मूल्यश्रृंखलाको अवधारणालाई अवलम्बन गरिने छ: हरेक उत्पादनहरु निश्चित उपभोक्ताहरुका लागि लक्षित गरिएका हुन्छन् र उत्पादन भन्दा अगाडी, उत्पादन र बजारिकरणका बिचमा थुप्रै गतिविधिहरुका लागि थुप्रै पात्रहरु जोडिएका हुन्छन् र तिनीहरुले गतिविधिहरु संचालन गरेका हुन्छन् । उत्पादन गर्ने संभावना हुँदा हुँदै पनि यदि उत्पादन पूर्वका कार्यहरुले गति नलिदा उत्पादनमा नकारात्मक असर पर्दछ र उत्पादन पछिको श्रृंखला पनि प्रभावित हुन्छ । साथै उत्पादन भएर पनि उत्पादन पश्चातका कार्य श्रृंखलाहरुले गति नलिदा पनि उत्पादन देखी उत्पादन पूर्वका श्रृंखला प्रभावित हुन्छन् । मूल्यश्रृंखलाको सामान्य अवधारणा निम्न अनुसार छ

तसर्थ उद्यमहरुको स्थापना गर्दा वस्तुहरुको प्रकार अनुसारका श्रृंखलाहरुको हेक्का राखी मूल्य श्रृंखलाहरुको विविध पक्ष तथा पात्रहरुको विकासमा पनि जोड दिई श्रृंखलालाई अटुट गराउन जोड दिईने छ ।

टेबल ५ बजार संगको सम्बन्ध बिस्तार योजना

सि.नं	बजारिकरणका क्षेत्रहरु	हालको	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	उत्पदनको प्रकार अनुसारका मूल्य श्रृङ्खलाहरुको विश्लेषण गरिने संख्या		१	१	१	१	१	५
२	सौगात गृह स्थापना	०	०	१	१	०	०	२
३	सङ्कलन केन्द्र स्थापना	१	१	१	१	१	१	६
४	हाटबजारको स्थापना र संचलन	०	०	१	१	१	१	४
५	गाउँ तथा नगर स्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनीको संख्या	०	१	१	१	१	१	५ (बार्षिक १)मा सहभागी
६	क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सव आयोजनामा सहभागी गराइने उद्यमीको संख्या	१	१० बार्षिक					५०
६	अन्तरकृया द्वारा बि टु बि लिंकेज गराइने उद्यमीको संख्या	०	०	२	२	३	३	१०

७	उद्यमीहरु र मूल्य शृङ्खलाका पक्षहरु विच अन्तरकृया	०	५	५	५	५	५	२५
८	सरोकावालाहरु र उद्यमीहरुको अवलोकन भ्रमण	०	३०	३०	३०	३०	३०	१५०

४.६.६ प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन योजना:

टेबल १६ प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन योजना

सि.नं	विवरण	हालको संख्या	२०७५/२०७६	२०७६/२०७७	२०७७/२०७८	२०७८/२०७९	२०७९/२०८०	जम्मा
१	हाल भएको प्रविधिमा परिवर्तन गर्ने उद्यमको संख्या		५०	६०	७०	९०	१२०	३९०
२	साभा सुविधा केन्द्रको स्थापना	१	०	१	१	१	२	५

४.७ प्रमुख कार्यक्रमहरुको परिमाणात्मक परिलक्ष्य र बजेट

टेबल १७ परिमाणात्मक परिलक्ष्य र बजेट परिमाणात्मक परिलक्ष्य र बजेट

सि.नं	प्रमुख कार्यक्रम	गतिविधि						जम्मा	
			इकाई	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९		७९/८०
१.	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान	१.१ स्रोत साधनको पहिचान	पटक	५	५	४	४	४	२२
		बजेट		७५,०००	७५,०००	६०,०००	६०,०००	६०,०००	३३००००
		१.२.बजारको स्थिति पहिचान	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
		१.३.कच्चा पदार्थको पहिचान	पटक	१	१	१	१	१	५
		बजेट		४००००	४००००	४००००	४००००	४००००	२०००००
		१.४.लक्षित समूह पहिचान	पटक	५	४	४	४	४	२१
		बजेट		१०००००	८००००	८००००	८००००	८००००	४२००००
		जम्मा बजेट			२६५,०००	२४५,०००	२३०,०००	२३०,०००	२३०,०००
२.	उद्यम विकासका लागि सामाजिक परिचालन	२.१ पि.आर.ए. गर्ने	पटक	३	३	३	३	४	१६
		बजेट		७५०००	७५०००	७५०००	७५०००	१०००००	४०००००
		२.२ न.पा. स्तरको अभिमुखीकरण गर्ने	पटक	१	१	०	१	०	३
		बजेट		५००००	५००००	०	५००००	०	१५००००
		२.३ वस्तिस्तरको अभिमुखीकरण गर्ने	पटक	३	३	३	३	३	१५
		बजेट		४५०००	४५०००	४५०००	४५०००	४५०००	२२५०००
		२.४ ए देखि जि सम्मको फारम भर्ने	संख्या	२०००	२२०००	२२००	२३००	२३००	३०८००
बजेट		१००००००	११००००००	११०००००	११५००००	११५००००	१५४०००००		
	२.५ समूह निर्माण / Logistic support,	संख्या	६	७	७	७	९	३२	

		बैठकमा सहयोग गर्ने (अगिल्लो वर्षकालाई समेत)							
		बजेट		३००००	३५०००	३५०००	३५०००	४५०००	१८००००
		जम्मा बजेट		१२०००००	११२०५०००	१२५५०००	१३५५०००	१३४००००	१६३५५०००
३.	उद्यमशीलता विकास	३.१ SIYB/MECD तालिम दिने	जना	१८९१	२०६४	२२६१	२४७६	२७९९	११४११
		बजेट		२२६९२००	२४७६८००	२७१३२००	२९७९२००	३२६२८००	१३६९३२००
		३.२ व्यवसायिक योजना निर्माणमा सहयोग गरिने उद्यमीको संख्या	जना	१३५०	१४५०	१६००	१८०००	१९००	२४३००
		बजेट		२७००००	२९००००	३२००००	३६०००००	३८००००	४८६००००
		३.३ उद्यम छनौट	गोटा	१५७६	१७२०	१८८४	२०६४	२२६६	९५१०
		बजेट		०	०	०	०	०	०
		जम्मा बजेट		२५३९२००	२७६६८००	३०३३२००	६५७९२००	३६४२८००	१८५५३२००
४.	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	४.१ उद्यमशील विकासका लागि छानिएका विषयमा सीप विकास तालिम दिने ।	जना	१५७६	१७२०	१८८४	२०६४	२२६६	९५१०
		बजेट		९४५६०००	१०३२००००	११३०४०००	१२३८४०००	१३५९६०००	५७०६००००
		४.२ प्रशिक्षकहरूको रोप्टर तयार गर्ने ।	गोटा	१	१	१	१	१	५
		बजेट		५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	२५०००
		४.३ संचालन भैरहेका उद्यमहरू मध्ये स्तरोन्नति गर्न एडभान्स र पुनर्ताजकीय तालिम पाउने उद्यमीको संख्या	संख्या	१००	१२०	५२२	७०३	७७१	२२१६
		बजेट		१००००००	१२०००००	५२२००००	७०३००००	७७१००००	२२१६००००
		४.४ अर्ध तथा पूर्ण निष्कृय रहेका उद्यमहरूको स्तरोन्नति	संख्या	६	८	८	११	१४	४७

		गर्न थप सिप तालिम पाउने उद्यमीको संख्या							
		बजेट		२४०००	३२०००	३२०००	४४०००	५६०००	९८८०००
		जम्मा बजेट		९०४८५०००	९९५५७०००	९६५६९०००	९९४६३०००	२९३६७०००	७९४३३०००
५.	वित्तीय सेवामा उद्यमीहरू तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरूको पहुच बृद्धि	५.१ लघु उद्यमीहरू लगायत उनिहरू संग सरोकार भएका र वित्तीय सेवा आवश्यक पर्ने मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरूको पहिचान गर्ने ।		१	२	२	२	२	९
		बजेट		१००००	२००००	२००००	२००००	२००००	९००००
		५.२ वित्तीय सेवाको माग सङ्कलन गरिने उद्यमीको संख्या	गोटा	१३२५	१४५०	१६००	१७५०	१९००	८०२५
		बजेट		२६५०००	२९००००	३२००००	३५००००	३८००००	१६०५०००
		५.३ वित्तीय सेवा प्रदायकको लिफ्ट म्यापिङ्ग	गोटा	१	१	१	१	१	५
		बजेट		५०००	५०००	५०००	६०००	६०००	२७०००
		५.४ उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरू विच अन्तरकृया	पटक	५	५	५	५	५	२५
		बजेट		५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
		५.५ व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या	गोटा	आवश्यकता अनुसार					आवश्यकता अनुसार
		बजेट		३००००	३५०००	४००००	४००००	५००००	१९५०००
		५.६ लेखा तालिम दिइने उद्यमीको संख्या	जना	१३५०	१४५०	१६००	१७२५	१८५०	७९७५
		बजेट		६७५०००	७२५०००	८०००००	८६२५००	९२५०००	३९८७५००
		५.७ लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारीको संख्या	गोटा	१	१	१	१	१	५
		बजेट		३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	१५०००००

		५.८ भएका सहकारीबाट ने.रा.बै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँ वृद्धि गरिने सहकारिको संख्या		०	१	१	१	०	३
		बजेट		०	१००००	१००००	१००००	०	३००००
		५.९ सहजरूपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको प्रतिसतमा वृद्धि	२५	३५	४०	५०	६५	८०	८०
		बजेट		१४०००	१६०००	२००००	२६०००	३२०००	१०८०००
		जम्मा बजेट		१३४९०००	१४५१०००	१५६५०००	१६६४५००	१७६३०००	७७९२५००
६.	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	६.१ नयाँ प्रविधि/ सामग्रीबारे रोष्टर तयार गर्ने ।	पटक	२	२	२	१	१	८
		बजेट		५०००	१००००	१००००	५०००	५०००	३५०००
		६.२ नयाँ प्रविधि बारे सचेतना गराइने उद्यमको संख्या	गोटा	१३२५	१४४०	१५९०	१७२५	१८५०	७९३०
		बजेट		४००००	६००००	८००००	१०००००	१२००००	४०००००
		६.३ नयाँ उद्यमीलाई नयाँ मेसिनरी उकरण नयाँ प्रविधि हस्तान्तरण गरिने उद्यमीको संख्या		७००	७००	९००	९००	१०००	४२००
		बजेट		७००००००	७००००००	९००००००	९००००००	१०००००००	४२००००००
		जम्मा बजेट		७,०४५,०००	७,०७०,०००	९,०९०,०००	९,१०५,०००	१०,१२५,०००	४२,४३५,०००
७.	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	७.१ उत्पादनको प्रकार अनुसारका मूल्य श्रृङ्खलाहरुको विश्लेषण गरिने संख्या	गोटा	१	१	१	१	१	५
		बजेट		१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	५०००००

		७.२ सौगात गृहको स्थापना गर्ने संख्या		०	१	१	०	०	२
		बजेट		०	३०००००	३०००००	०	०	६०००००
		७.३ सङ्कलन केन्द्रको स्थापना गर्ने संख्या	गोटा	१	१	१	१	१	५
		बजेट		३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	१५०००००
		७.४ हाटबजारको व्यवस्थापना गर्ने संख्या		०	१	१	१	०	३
		बजेट		०	१५००००	१५००००	१५००००	०	४५००००
		७.५ न. पा. स्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनीको संख्या		१	१	१	१	१	५
		बजेट		१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	५०००००
		७.६ क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सव आयोजनामा सहभागी गराइने उद्यमीको संख्या		१०	१०	१०	१०	१०	५०
		बजेट		५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
		७.७ अन्तरकृया द्वारा वि टु बि लिंकेज गराइने उद्यमीको संख्या	संख्या	२	२	२	२	२	१०
		बजेट		२००००	२००००	२००००	२००००	२००००	१०००००
		७.८ उद्यमिहरु र अन्य मूल्यश्रृङ्खलाका पक्षहरु बिच अन्तकृया		१०	१०	१०	१०	१०	५०
		बजेट		१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	१०००००	५०००००
		जम्मा बजेट		६७०,०००	१,१२०,०००	१,१२०,०००	८२०,०००	६७०,०००	४,४००,०००
८.	व्यवसायिक परामर्श सेवा	८.१ समस्या पहिचान (SWOT) गरिने उद्यमीको संख्या	संख्या	६००	७००	७००	८००	९००	३७००

		बजेट		३००००	४००००	६००००	८००००	९००००	३०००००
		८.२ व्यवसायिक परामर्श दिइने उद्यमको संख्या	संख्या	१४००	१५००	१६००	१८००	१९००	८२००
		बजेट		२८००००	३०००००	३२००००	३६००००	३८००००	१६४००००
		जम्मा बजेट		३१०,०००	३४०,०००	३६०,०००	४४०,०००	४७०,०००	१,९४०,०००
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	९.१ प्रत्येक वडाका नागरिक मंचका प्रतिनिधि, राजनैतिक दल लगायत लाई मेडेपमोडल वारे तालीम दिने तालीम संख्या	संख्या	५०	०	०	०	०	५०
		बजेट		१५००००	०	०	०	०	१५००००
		९.२ लघु उद्यमीहरू लाई समूह, संघ हुदै जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघमा आवद्ध गराइने उद्यमीको संख्या	जना	७	७	८	९	१०	४९
		बजेट		३५०००	३५०००	४००००	४५०००	५००००	२०५०००
		९.३ मानव स्रोत परिचालन गरिने संख्या	जना	११	११	११	११	११	११
		EDF	जना	८	८	८	८	८	८
		Coordinator	जना	१	१	१	१	१	१
		DBA	जना	१	१	१	१	१	१
		AFA	जना	१	१	१	१	१	१
		बजेट		२५९००००	२५९००००	२५९००००	२५९००००	२५९००००	१२९५००००
		९.४ सेवा प्रदायक /सेवा ग्राही संस्थाहरू मेगा, उद्यम विकास समिति समिति र अन्य सेवा प्रदायकलाई नेतृत्व अभिवृद्धि, मेडपा	पटक	२	२	२	०	२	२

		मोडेलको तालिम दिने तालीम संख्या							
		बजेट		१०००००	१०००००	१०००००	०	१०००००	४०००००
		९.५ मेगाहरु लाई प्रस्ताव, प्रतिवेदन लेखन तालिम दिने	ज्ना	१२	१८	२२	२५	३०	१०७
		बजेट		१४४००	२१६००	२६४००	३००००	३६०००	१२८४००
		९.६ उद्यमी तथा सरोकारवालाहरुलाई अवलोकन भ्रमण		३०	३०	३०	३०	३०	१५०
		बजेट		१८००००	१८००००	१८००००	१८००००	१८००००	९०००००
		९.७ लघु उद्यम विकास समितिको बैठक संख्या		६	६	६	६	६	३०
		बजेट		१२००००	१२००००	१२००००	१२००००	१२००००	६०००००
		जम्मा बजेट		३,१८९,४००	३,०४६,६००	३,०५६,४००	२,९६५,०००	३,०७६,०००	१५,३३३,४००
१०	प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन	१०.१ प्रविधि परिवर्तन हुनसक्ने उद्यमको सम्भाव्यता अध्ययन	पटक	२	२	३	४	४	१५
		बजेट		३००००	३००००	४५०००	६००००	६००००	२२५०००
		१०.२ हाल भएको प्रविधिमा परिवर्तन गर्ने सहयोग गरिने उद्यमको संख्या	संख्या	५०	६०	७०	९०	१२०	३९०
		बजेट		७५००००	९०००००	१०५००००	१३५००००	१८०००००	५८५००००
		१०.३ साभा सुविधा केन्द्रको स्थापना		१	१	१	१	१	५
		बजेट		१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	५००००००
		जम्मा बजेट		१,७८०,०००	१,९३०,०००	२,०९५,०००	२,४१०,०००	२,८६०,०००	११०७५०००
११	लघु उद्यमीहरुको लागी भूमि कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था			२,५००,०००	३,०००,०००	४,०००,०००	४,०००,०००	४,०००,०००	१७५०००००
१२	औदोगिक ग्रामको स्थापना			५,०००,०००	६,०००,०००	८,०००,०००	७,०००,०००	८,०००,०००	३४००००००

		कूल जम्मा बजेट (१ देखी १२ सम्मको)	३६,३३२,६००	४९,७३९,४००	५०,३६५,६००	५६,०२३,७००	५७,५४३,६००	२५००१७९००
--	--	--------------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------	-----------

४.८ आय ब्यय विवरण (आ.ब. २०७५/२०७६ देखी २०७९/२०८० सम्म)

आठबिसकोट नगरपालिकाले केन्द्र तथा प्रदेश सरकार तथा आफ्नो विभिन्न बजेट शिर्षकबाट निम्न अनुसारको बजेट व्यवस्था गर्ने छः

टेबल १८: आय ब्यय विवरण

सि.नं	स्रोत	उपलब्ध हुन सक्ने अनुमानित बजेट					जम्मा
		बर्ष १	बर्ष २	बर्ष ३	बर्ष ४	बर्ष ५	
१	आठबिसकोट नगरपालिकाले केन्द्र तथा प्रदेश सरकार र आफ्नो बजेट तथा अन्य संघसंस्थाहरुको सहयोगमा जुटाउने रकम	३,९९,४९,०००	४,३०,९२,०००	४,७३,६०,०००	५,२०,९६,०००	५,७३,०६,०००	२३,६९,९५,०००
२	गौ.स.स जनजागरण(गरिवी निवारण)र सुहारा बाट	९७,००,०००	९७,००,०००	९७,००,०००	९७,००,०००	९७,००,०००	६५,००,०००
३	अपुग रकम जुटाउन NGO/INGO तथा अन्य दातृ						२५,२२,९००

निकाय संग पहल गर्नु पर्ने रु							
जम्मा		४,०८,४९,०००	४,४७,९२,०००	४,९०,६०,०००	५,३७,९६,०००	५,९०,०६,०००	२५,००,९७,९००
अनुमानित व्यय विवरण							
सि.नं	खर्चका मूल शिर्षक	बर्ष १	बर्ष २	बर्ष ३	बर्ष ४	बर्ष ५	जम्मा
१	स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान	२६५,०००	२४५,०००	२३०,०००	२३०,०००	२३०,०००	१,२००,०००
२	उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन	१२०००००	११२०५०००	१२५५०००	१३५५०००	१३४००००	१६३५५०००
३	उद्यमशीलता विकास तालीम	२५३९२००	२७६६८००	३०३३२००	६५७९२००	३६४२८००	१८५५३२००
४	प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	१०४८५०००	११५५७०००	१६५६९०००	१९४६३०००	२१३६७०००	७९४३३०००
५	बितीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि	१३४९०००	१४५९०००	१५६५०००	१६६४५००	१७६३०००	७७९२५००
६	उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	७,०४५,०००	७,०७०,०००	९,०९०,०००	९,१०५,०००	१०,१२५,०००	४२,४३५,०००
७	मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	६७०,०००	१,१२०,०००	१,१२०,०००	८२०,०००	६७०,०००	४,४००,०००

८	व्यवसायिक परामर्श सेवा	३१०,०००	३४०,०००	३८०,०००	४४०,०००	४७०,०००	१,९४०,०००
९	मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	३,१८९,४००	३,०४६,६००	३,०५६,४००	२,९६५,०००	३,०७६,०००	१५,३३३,४००
१०	सेवा तथा प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन	१,७८०,०००	१,९३०,०००	२,०९५,०००	२,४१०,०००	२,८६०,०००	११०७५०००
११	लघु उद्यमीहरुको लागी घुम्ति कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था	२,५००,०००	३,०००,०००	४,०००,०००	४,०००,०००	४,०००,०००	१७५०००००
१२	औद्योगिक ग्रामको व्यवस्था	५,०००,०००	६,०००,०००	८,०००,०००	७,०००,०००	८,०००,०००	३४००००००
	जम्मा	३६,३३२,६००	४९,७३१,४००	५०,३८५,६००	५६,०२३,७००	५७,५४३,८००	२५००१७१००

४.९ तर्कबद्ध योजना (Logical Framework)

विवरणात्मक संक्षेप	२०७५/७६ देखि ०७९/८० सम्मका सूचक					पुष्ट्याँइका आधारहरु
	७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
लक्ष	यस आठबिसकोट नगरपालिकाको लघुउद्यम विकास योजनाको मूल लक्ष्य भनेको गाउँपालिका क्षेत्रमा छरिएर रहेका श्रोत तथा सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्यमहरुको स्थापना तथा विकास गरी थप ११८७७ लक्षित समूहका					मूल्यांकन प्रतिवेदन

विवरणात्मक संक्षेप	२०७५/७६ देखि ०७९/८० सम्मका सूचक					पुष्टयाँडका आधारहरू	
	<p>परिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने तथा कतिपय लघु उद्यमहरूको साना उद्योगमा स्तरोन्नती गर्ने हो:</p> <p>लक्षका सूचकहरू:</p> <ul style="list-style-type: none"> योजनाको अन्त्य सम्ममा नयाँ उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीमध्ये ७० प्रतिशत उद्यमीको आयमा कम्तिमा पनि ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुनेछ। लघु उद्यममा रोजगारी पाउने मध्ये कम्तिमा पनि ६५ प्रतिशतको आयमा ६० प्रतिशतले बृद्धि भएको हुने छ स्तरोन्नतीको सेवा पाएका मध्ये कम्तिमा पनि १५ प्रतिशत लघु उद्यमहरू साना उद्यममा परिणत भएका हुने छन। 						
उद्देश्य	लक्षित वर्गको जनताको समृद्धिका लागि आठबिसकोट नगरपालिकामा छरिएर रहेका परम्परागत सीप, शिल्पीहरू तथा स्रोत साधनको पहिचान गरि लघु घरेलु तथा साना उद्योगको स्थापना तथा स्तरोन्नति गरि थप रोजगारीको श्रृजना गरी विपन्न वर्गका समुदायका मानिसको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ।					मूल्यांकन प्रतिवेदन	
उद्देश्यका सूचकहरू	आधार वर्ष २०७४/७५को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					
१. रोजगारी श्रृजना गर्ने।		१९५९	२१५०	२३५५	२५८१	२८३२	मूल्यांकन प्रतिवेदन
२. लघु उद्यमको हालको लगानी बृद्धि		३,२६,५०,०००	३,५८,२५,०००	३,९२,५०,०००	४,३०,२५,०००	४,७२,००,०००	मूल्यांकन प्रतिवेदन

विवरणात्मक संक्षेप	२०७५/७६ देखि ०७९/८० सम्मका सूचक					पुष्टयाँडका आधारहरु
३. लघु उद्यमिको वार्षिक आय बृद्धि	९,७९,५०,०००	१०,७४,७५,०००	११,७७,५०,०००	१२,९०,७५,०००	१४,१६,००,०००	मूल्यांकन प्रतिवेदन

नतिजाहरु

नतिजा १ : आयआर्जनका विभिन्न क्षेत्रका उद्यम पहिचान गरी लक्षित समुदायलाई उद्यम स्थापना र रोजगारी तथा कारोवार बृद्धि गर्न सहजीकरण गरिने छ ।							
नतिजा १ का सूचकहरु	आधार वर्ष २०७४/७५ का को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
१.१. उद्यम स्थापना		१३०६	१४३३	१५७०	१७२१	१८८८	७९१८
१.२. थप रोजगारी श्रृजना		१९५९	२१५०	२३५५	२५८१	२८३२	११८७७
१.३ लक्षित वर्गका उद्यमीको वार्षिक आय बृद्धि		९,७९,५०,०००	१०,७४,७५,०००	११,७७,५०,०००	१२,९०,७५,०००	१४,१६,००,०००	५९,३८,५०,०००
अति गरिब परिवार		४,८९,७५,०००	५,३७,३७,५००	५,८८,७५,०००	६,४५,३७,५००	७,०८,००,०००	२९,६९,२५,०००
मध्यम गरिब परिवार		२,९३,८५,०००	३,२२,४२,५००	३,५३,२५,०००	३,८७,२२,५००	४,२४,८०,०००	१७,८१,५५,०००
सामान्य गरिब परिवार		१,९५,९०,०००	२,१४,९५,०००	२,३५,५०,०००	२,५८,१५,०००	२,८३,२०,०००	११,८७,७०,०००
नतिजा २ : उद्यम स्थापना गर्न लक्षित समुदायका परिवारलाई माग र आवश्यकता अनुसार उपयुक्त तालीम दिई दक्ष जनशक्ति तयार गरिने छ ।							

नतिजा २ को सूचकहरु	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
२.१ अति गरिब परिवार		७८८	८६०	९४२	१०३२	११३३	४७५५
२.२ मध्यम गरिब परिवार		४७३	५१६	५६५	६१९	६८०	२८५३
२.३ सामान्य गरिब परिवार		३१५	३४४	३७७	४१३	४५३	१९०२
जम्मा		१५७६	१७२०	१८८४	२०६४	२२६६	९५१०
नतिजा ३ : लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तरोन्नति गरिने छ ।							
नतिजा ३ को सूचकहरु	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
३.१ साविक भन्दा उत्पादन तथा बिक्रि बृद्धि गर्न स्तरोन्नति गरिने उद्यमहरुको संख्या		१००	१२०	५२२	७०३	७७१	२२१६

३.२ अर्ध सक्रिय र पूर्ण निष्कृत उद्यमहरुको पहिचान र अद्यावधिक गर्ने	निरन्तर					निरन्तर	
३.३ हाल अर्ध सकृत रहेकालाई पूर्ण सकृत बनाई अर्ध सकृत को संख्या काम गरिने उद्यमको संख्या	३५ उद्यम	४	५	५	७	१०	३१
३.४ हालका पूर्ण निष्कृतलाई सकृत बनाउने उद्यमको संख्या	२२ उद्यम	२	३	३	४	४	१६
नतिजा ४ लघु उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पक्षहरुको वित्तीय सेवामा पहुँच बृद्धि भएको हुने छ ।							
नतीजा ४ का सूचकहरु	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
४.१ उद्यमीहरु वित्तीय संस्थाहरु बिच अन्तरकृया	१	५	५	५	५	५	२५
४.२ व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन गर्ने उद्यमको संख्या	आवश्यकता अनुसार						
४.३ लेखा तालिम दिइने उद्यमीको संख्या		१३६०	१४५०	१५८०	१७५०	१९००	८०४०

४.४ लघु उद्यमीबाट बनाइने सहकारीको संख्या	०	१	१	१	१	१	५
४.५ भएका सहकारीबाट ने.रा.वै.को स्वरोजगार कोषमा पहुँच बृद्धि गरिने सहकारिको संख्या	०	०	१	१	१	०	३
४.६ सहजरूपमा ऋणमा पहुँच हुँने उद्यमी तथा अन्य मूल्य श्रृङ्खलाका पात्रहरुको संख्या बृद्धि	२५	३५	४०	५०	६५	८०	८०
नतिजा ५ : मूल्य श्रृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकासको माध्यम बाट लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको उत्पादनको बजारीकरण भएको हुनेछ							
नतिजा ५ का सूचकहरु:	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
५.१ बजार संस्थाहरुको स्थापना र विकास भएको (सौगात गृह, शंङ्कलन केन्द्र)	१	१	३	३	२	१	११
५.२ हाटबजारको स्थापना	०	०	१	१	१	१	४
५.३ गाउँस्तरमा आयोजना गरिने प्रदर्शनीको संख्या	०	१	१	१	१	१	५ (वार्षिक १)मा सहभागी

५.४ क्षेत्रीय र राष्ट्रिय प्रदर्शनी, महोत्सव आयोजनामा सहभागी गराइने उद्यमीको संख्या	१	१० वार्षिक					५०
५.५ अन्तरकृया द्वारा बि टु बि लिंकेज गराइने उद्यमीको संख्या	०	०	२	२	३	३	१०
५.६ उद्यमीहरु र मूल्य श्रृङ्खलाका पक्षहरु बिच अन्तरकृया	०	५	५	५	५	५	२५
५.७ सरोकावालाहरु र उद्यमीहरुको अवलोकन भ्रमण	०	३०	३०	३०	३०	३०	१५०
नतिजा ६ : लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको उत्पादनमा सेवा तथा प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन भएको हुनेछ ।							
नतीजा ६ का सूचकहरु:	आधार वर्ष २०७४/७५ को अवस्था	५ वर्षको लक्ष					जम्मा
		७५/७६	७६/७७	७७/७८	७८/७९	७९/८०	
६.१ हाल भएको प्रविधिमा परिवर्तन गर्ने उद्यमको संख्या		५०	६०	७०	९०	१२०	३९०
६.२ साभा सुविधा केन्द्रको स्थापना	१	०	१	१	१	२	५

मुख्य कार्यक्रमहरु तथा बजेट	
मुख्य कार्यक्रमहरु	५ वर्षको बजेट रु
१. स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन तथा लक्षित समूह पहिचान	१,२००,०००
२. उद्यमशीलता विकासका लागि सामाजिक परिचालन	१६३५५०००
३. उद्यमशीलता विकास तालीम	१८५५३२००
४. प्राविधिक सिप विकास तथा पुराना उद्यमको स्तरोन्नती गर्ने ।	७९४३३०००
५. वित्तीय सेवामा उद्यमीहरु तथा अन्य मूल्य शृङ्खलाका अन्य पात्रहरुको पहुच बृद्धि	७७९२५००
६. उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धन विस्तार	४२,४३५,०००
७. मूल्य शृङ्खलाको विकास तथा बजार संगको सम्बन्ध विकास र व्यवस्थापन,	४,४००,०००
८. व्यवसायिक परामर्श सेवा	१,९४०,०००
९. मानवश्रोत व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास	१५,३३३,४००
१०. सेवा तथा प्रविधिको विकास तथा प्रविधि परिवर्तन	११०७५०००
११. लघु उद्यमीहरुको लागि घुम्त कोषको रुपमा उद्यम विकास कोषको व्यवस्था	१७५०००००
१२. औद्योगिक ग्रामको व्यवस्था	३४००००००

जोखिम तथा पूर्वानुमान

- सेवा प्रदायकहरुको सहकार्य चुस्त र फलदायी भएको ।
- सेवा प्रदायकहरुले प्रतिबद्धता गरेको रकम यथा समयमा उद्यम कोषमा जम्मा र सहि समयमा परिचालन भएको अवस्था ।
- राजनैतिक स्थिरता भएको र बजार संजालमा व्यवसायीको आबद्धता भएको अवस्था ।
- न जाना इडिएफ सुनिश्चित भएको, सहयोगी निकायहरुको समन्वय र सहकार्य चुस्त भएको अवस्था ।

- बजार अनुकूल भएको अवस्था, उत्पादनकालागि नयाँ प्रविधि अवलम्बन गरि प्रतिस्पर्धाको लाभ लिने अवस्था ।
- वित्तीय संस्थाहरुमा लगानी गर्ने पूँजि पर्याप्त भएको अवस्था ।
- प्राकृतिक प्रकोप नभएको अवस्था र
- सरकारी नीतिमा बारम्बार परिवर्तन नभएको अवस्था ।

आठबिसकोट नगरपालिका, रुकुम(पश्चिम)

केहि प्राविधिक सुभावहरु

१. उद्यमहरुको छनौट: हामीले योजना तर्जुमाका क्रममा नगर तथा गाउँपालिकाहरु जनताको सम्बृद्धिमा टेवा दिने तथा गरिबी निवारणको एक कडीको रूपमा पहिचान पाएको लघु उद्यम विकासमा स्थानिय तहका लागि निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु उत्साहित भएको पायौं । प्रायः सबै नगरपालिकाहरुमा वडागत रूपमा उद्यमहरु छनौट भएका छन् तर बजेटका कारण गोष्ठिका समयमा प्रस्तुत गरिएको संख्यालाई बजेटको आकार अनुसार मिलान गर्दा केहि कम तथा बेसी हुन गएका छन् । योजना तर्जुमामा देखाईएका उद्यमहरुका अतिरिक्त बजेटले भ्याएमा सीमित हुन बाध्य भईने छैन ।

२ उद्यम विकास घुम्ती कोषको ब्यवस्था: लघु उद्यमीहरु ज्यादै न्युन पूँजीभएका हुँदा र कतिपयलाई हातमा सीप भएर पनि सानो बीउ पूँजीको अभावमा र ऋणको भन्कटले उद्यम थाल्न नसक्ने अवस्थामा हुँदा त्यस्ताका लागि छोटो समयको निम्ति निर्व्याजि रूपमा लघु उद्यमीहरुको हकमा काम गर्ने सहकारी मार्फत ऋण दिन घुम्तिकोषका रूपमा उद्यम विकास कोषको ब्यवस्था गर्ने गरी बजेटमा ब्यवस्था गरिएको छ । स्थानिय सहकारी लाई ओभरहेडको रूपमा बढीमा २ प्रतिशत सम्म ऋणिहरुबाट लिन पाउने गरी कार्यविधि अपनाई कार्यान्वयन गर्न सुभाव दिईएको छ ।

३ नगरमा प्लाष्टिक नियन्त्रण: सबै नगरपालिकाहरुले नगरको प्रदुषणको मूल कारणका रूपमा रहेको प्लाष्टिक नियन्त्रण गर्ने र यस अवस्थालाई लघुउद्यम श्रृजनाको अवसरका रूपमा लिई वातावरण मैत्री भोला उत्पादन तथा प्लाष्टिक प्रशोधन जस्ता गतिविधिहरुको योजना बनाउन पनि सुभाव दिईन्छ ।

४. फोहरलाई आयमुलक बनाउने: नगर क्षेत्रको समस्याको रूपमा रहेको फोहर संकलन गरी जैविक मल तैयार गरी बजारिकरण गर्दा निम्न आय वर्गको सम्बृद्धि र वातावरणमा सुधार सँग सँगै आउने हुँदा नगरपालिकाले यस तर्फ पनि ध्यान दिन जरुरी देखिन्छ ।

५. औद्योगिक ग्रामको ब्यवस्था: ध्वनी तथा वायु प्रदुषण गर्ने प्रकारका उद्यमहरुको दीगो ब्यवस्थापन तथा नगरमा प्रदुषण न्युनिकरण गर्न घना बस्तीहरु बाहिर औद्योगिक ग्रामको स्थपना गर्न सके लघु उद्यमीहरुलाई एकिकृत सेवा दिन पनि सहजहुने र वातावरणको पनि संरक्षण भै नागरिकको जनस्वास्थ्यमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने हुँदा नगरपालिकाले त्यस तर्फ ध्यान दिन सुभाव दिईन्छ । साथै उपलब्ध हुने बजेटबाट केहि बजेट विनियोजन पनि गरिएको छ ।

४.१० जनशक्ति योजना (Human Resource Plan)

उद्यम विकासको लागि आवश्यक जनशक्ति मध्ये महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने उद्यम विकास सहजकर्ता हो । सामान्यतया ५०० उद्यम बराबर एक उद्यम विकास सहजकर्ता आवश्यक पर्ने परिकल्पना गरिएको छ । साथै एकिकृत उद्यम विकासमा अन्य जनशक्ति पनि आवश्यक पर्ने हुँदा निम्न अनुसार जनशक्ति योजना तैयार गरिएको छ ।

टेबुल २० जनशक्ती योजना

सि.नं.	योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक जनशक्ति विवरण (पद/विज्ञता)	योजनाको लागि आवश्यक संख्या	स्थानिय तहमा हाल उपलब्ध संख्या						नपुग जनशक्ति संख्या	नपुग जनशक्ति/सेवा प्राप्त गर्ने	
			सरकारी	नैसर्गिक	निजी क्षेत्र	विकास साझेदार	समुदाय	अन्य		सम्भावित स्रोत	रणनीति
१	उद्यम विकास सहजकर्ता	८							८	सरोकारवालाहरुबाट प्राप्त हुने श्रोतबाट व्यवस्था हुने	
२	Coordinator	१						१			
३	DBA	१						१			
	AFA	१						१			
जम्मा		११							११		

खण्ड - ५ कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

५.१ कार्यक्रम व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनका संरचनाहरु:

स्थानिय तहमा या कार्यक्रमलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापनका लागि गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेडपा) संचालनको निर्देशिका (दोश्रो संसोधन) २०७४ ले उद्यम विकास समिती जस्ता संरचनाको व्यवस्थालाई नगर तथा गाउँपालिकामा कार्यक्रम व्यवस्थापनको जिम्मेवारीका साथ व्यवस्था गरेको छ, भने सेवा संचालनमा चुस्तता ल्याउन व्यवसाय विकास सेवा प्रदायकहरुको व्यवस्था गरिएको छ: यसका नीतिगत व्यवस्थाहरु तथा अन्य प्रावधानहरु निम्न अनुसार छन्:

नीतिगत व्यवस्था

- औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७३
- राष्ट्रिय योजनामा समावेश
- मेडपा पाँच वर्षे रणनीतिक योजना, २०७०
- मेडपा संचालन निर्देशिका, २०७०
- नतिजामा आधारित अनुगमन तथा मूल्यांकन हातेपुस्तिका, २०७३
- जिल्ला उद्यम विकास रणनीतिक योजना तथा गाँउ उद्यम विकास रणनीतिक योजना निर्माण निर्देशिका
- लघु उद्यम मैत्री मौद्रिक नीति

संस्थागत संरचना

- मेडपा निर्देशक समिति - उद्योग सचिव, अध्यक्ष
- मेडपा कार्यान्वयन समिति - सह सचिव, औद्योगिक प्रवर्द्धन महाशाखा
- जिल्ला उद्यम विकास समिति - जि.वि.स. सभापति (अब स्थानिय तहका निर्वाचित पदाधिकारी - उद्यम विकास समिति)

- अनुगमन तथा मूल्यांकन उपसमिति
- उद्यम विकास इकाई, उद्योग मन्त्रालय, विभाग, समिति र स्थानिय तह
- लघु उद्यम विकास कोष

उद्यम विकास समिति:

संयोजक: प्रमुख, नगरपालिका

सदस्य : प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सदस्य : कार्यक्रम लागु भएका वडा अध्यक्ष मध्येबाट एक जना

सदस्य : प्रतिनिधि, कार्यक्रम लागु भएका वडाको दलित तथा अल्पसंख्यक सदस्यहरु मध्येबाट एक जना

सदस्य : प्रतिनिधि, कार्यक्रम लागु भएका वडाका महिला सदस्यहरु मध्येबाट एक जना सदस्य
: प्रतिनिधि, लघु उद्यमी समूह सङ्घ

सदस्य-सचिव: प्रमुख, उद्योग विकास शाखा

उद्यम विकास समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

क) लघु उद्यम विकास सम्बन्धी गाउँ र नगरपालिकाको योजना तर्जुमा गराई गाउँसभा र नगरसभाबाट स्वीकृतको लागि पेश गर्ने,

ख) स्वीकृत योजनालाई कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने,

ग) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाको अनुरोध बमोजिम लघु उद्यम विकास सम्बन्धि प्याकेज कार्यान्वयन गर्नका लागि सम्भावित वडा, बस्ति छनौट गर्न सहयोग गर्ने,

घ) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाबाट तैयार गरिने कार्यक्रमको प्रगति विवरण बैठकमा छलफल गराउने तथा देखिएका कमिकमजोरी सुधारका लागि निर्देशन दिने,

ङ) आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र लघु उद्यम विकासमा काम गर्ने सरकारी, गैरसरकारी, निजिक्षेत्र, विकास साभेदार नागरिक समाजका संघसंस्थाहरूसँग कार्यगत सम्बन्ध स्थापित गरी अनुकूल वातावरण तैयार गर्ने,

च) लघु उद्यम विकास सम्बन्धी नगरपालिका, गाविसस्तरमा भएका कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक लेखा परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता कार्यक्रमहरु जवाफदेहिता र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्ने,

छ) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुले सम्भौता बमोजिमको कार्य गरे नगरेको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी जिल्ला उद्यम विकास समितिलाई जानकारी गराउने,

ज) लघु उद्यमीका उत्पादनहरुलाई बजार सुनिश्चित गर्न सम्बद्ध निजीक्षेत्रका सङ्घ संस्थाहरूसँग अन्तर्क्रिया, छलफल, परामर्श गर्ने,

झ) लघु उद्यमीहरुलाई वित्तीय सुविधा उपलब्ध गराउन आफ्नो कार्यक्षेत्र निकटमा रहेका वित्तीय संस्थाहरुको पहिचान गरी उद्यमीहरूसँग सम्बन्ध स्थापित गराउने,

ञ) कार्यक्रम संचालन गर्ने उद्यम विकास सहजकर्ता र सामाजिक परिचालकहरुबिच कार्यगत सम्बन्ध स्थापित गराउने,

ट) नगर गाउँ उद्यम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न घरेलु कार्यालय/समिति, मेडेप र अन्य सम्बद्ध संघसंस्थाहरूसँग समन्वय स्थापित गर्ने,

ठ) स्थानिय श्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गर्न उद्यमशिलता विकासका लागि चेतना फैलाउने,

- ड) स्थानिय तहमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सम्भावित वडा तथा बस्तीहरु छनौट गर्ने,
 ढ) लघु उद्यमी समूहहरुको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग गर्ने,
 ण) उद्यम विकास तथा उद्यमशिलता सम्बन्धि संभावनाहरु खोजी गरी कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्ने ।

उद्यम विकास कोषको स्थापना:

उद्यम विकास कोष स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४ ले यस कार्यक्रमको लागि उद्यम विकास कोषको स्थापनाको व्यवस्था गरेको छ:

उद्यम विकास कोषको उद्देश्य :

(क) लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगको माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना गर्दै गरिबी न्यूनिकरण गर्नका लागि आर्थिक स्रोत साधनको व्यवस्थापन गर्ने ।

(ख) स्थानियस्तरमा उपलब्ध स्रोत साधनमा आधारित वातावरण मैत्री उद्यमहरुको प्रवर्द्धन गर्न आर्थिक सहयोग पुर्याउने ।

(ग) स्थानिय तहलाई उपलब्ध हुने अनुदानलाई निश्चित मापदण्डको आधारमा एकीकृत रूपमा स्रोत प्रवाह गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने,

(घ) समावेशी विकासको अवधारणा बमोजिम लक्षित समूह जस्तै गरिब समुदायका महिला, आदिवासी, जनजाति, दलित, अपाङ्ग आदि छनौट गरी ती लक्षित समुदायलाई कोषको प्रवाह सुनिश्चित गर्ने ।

उद्यम विकास कोषको कार्यक्षेत्र :

रोजगारी सिर्जना, गरिबी निवारण, आय आर्जन, उद्यम र उद्यमशीलता विकासका लागि स्थानिय तहमा प्राप्त हुने निःशर्त वा सशर्त अनुदान वा अन्य सबै प्रकारका अनुदान वा सहायता यस कोषमा रहनेछ । स्थानिय तहको आन्तरिक आय लगायत स्थानिय तहमा प्राप्त हुने उद्यम र उद्यमशिलता विकास सम्बन्धी सबै प्रकारका स्रोतको परिचालन एवं व्यवस्थापन गर्नु यस कोषको कार्यक्षेत्र हुनेछ ।

कोषको स्थापना :स्थानिय तहको उद्योग प्रवर्द्धन तथा उद्यमशीलता विकासका लागि देहाय बमोजिमका रकमहरु जम्मा गर्ने गरी एक “उद्यम विकास कोष”स्थापना गरिनेछ ।

(क) संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योग र उद्यमशीलता विकाससँग सम्बन्धित कार्यक्रमका लागि प्राप्त रकम,

(ख) विकास साभेदारबाट प्राप्त रकम,

(ग) स्थानिय तहले लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योग र उद्यमशिलता विकासका लागि विनियोजन गरेको रकम,

(घ) उद्यम विकासका लागि सामुदायिक संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रबाट प्राप्त रकम,

(ङ) उद्यम विकासका लागि विषयगत शाखा तथा अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकमहरु ।

कोषको संचालन

निम्न अनुसारको संचालक समितिबाट कोष संचालनको व्यवस्था गरेको छ :

संयोजक : प्रमुख, नगरपालिका

सदस्य : प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सदस्य : प्रतिनिधि, कार्यपालिकाको महिला, दलित तथा अल्पसंख्यक सदस्यहरु मध्येबाट संयोजकले तोकेको एक जना महिला,

सदस्य : प्रमुख, आर्थिक प्रशासन शाखा

सदस्य : प्रतिनिधि, लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगसँग सम्बन्धित निजी क्षेत्रका छाता संगठनका प्रतिनिधिहरु मध्येबाट बढीमा २ जना,
सदस्य-सचिव : प्रमुख, उद्योग विकास शाखा

५.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यविधि तथा कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६६ अनुसार नगर उद्यम विकास योजनाका मुख्य मूल्याङ्कनकर्ता नगरपालिकानै हुनेछ । प्रशासनिक तथा अन्य भौतिक क्रियाकलापको कारणले नगरपालिकाले एकलै यी कार्य पुरा गर्न कठिनाई हुन्छ । यसकारण स्थानिय लघु उद्यमी संघ, सामुदायिक संस्थाहरु, स्थानिय निकायका कर्मचारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुको सहयोगमा यस्ता क्रियाकलापलाई बढी प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ । अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न प्रयोग गरिने विधिहरु निर्देशिकाको भाग २ मा र उद्यमी अनुगमन विवरणको तालिका अनुसुची ५ मा दिईएको छ । उपरोक्त फर्मेट तथा विधिलाई प्रयोग गरी नगर पालिकाले एकीकृत अनुगमन तालिका बनाई कार्यक्रमको तर्कबद्ध योजनाका अनुरूप कार्यक्रमको प्रभावकारिता नियमित रुपमा अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न सक्दछ ।

नियमित अनुगमन तथा प्रतिवेदन :

मेडुपा निर्देशिका, २०७०, (२०७४ को संसोधन सहित) तथा नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६ नगर उद्यम विकास समितिले लघु उद्यम विकास सम्बन्धी नगर स्तरमा भएका कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक लेखा परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता कार्यक्रमहरु आयोजना गरी जवाफदेहीता र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्ने छ । त्यसैगरी व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुले सम्झौता बमोजिमको कार्य गरे नगरेको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी उद्यम विकास समितिलाई जानकारी गराउने र लघु उद्यमीका उत्पादनहरुलाई बजार सुनिश्चित गर्न सम्बद्ध निजी क्षेत्रका संघ संस्थाहरूसँग अन्तरकृया छलफल परामर्श गर्नेछ ।

अनुगमन मासिक चौमासिक र वार्षिक गरिनेछ र प्रत्येक क्रियाकलापको अन्त्यमा सार्वजनिक परीक्षण गरिनेछ र कार्यक्रमको प्रगति विवरण नगरपालिकाको बैठकमा छलफल गराउने तथा देखिएका कमि कमजोरीहरु सुधारका लागि निर्देशन, सुझाव दिने गरिन्छ ।

कार्यक्रमको प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन:

प्रभाव भनेको कार्यकले गरेको लगानीबाट निस्किएका नतीजाहरुबाट योजनाको अन्यमा लक्षित वर्गले के कति फाईदा पाए र समाजमा त्यसको असर तथा नतीजाहरुको स्थायित्व कस्तो छ भन्ने हो । यसमा लागानीको सान्दर्भिकता, प्रभावकारिता तथा पत्याप्तता समेतको मूल्यांकन गरिन्छ । प्रभाव मूल्यांकनको मूल आधार योजनाको तर्कबद्ध योजनाको खाका हुनेछ । तसर्थ यस योजनाको अन्य पछि स्वतन्त्र परामर्शदाताहरुबाट नगरपालिकाले यसको स्वतन्त्र मूल्यांकन गराई प्राप्त प्रतिवेदन बैठकमा छलफल गरी आएका सुझावहरुलाई आगामी योजनाहरुमा समेटिने छन् ।

५.३ जिम्मेवारी तालिका (Responsibility matrix)

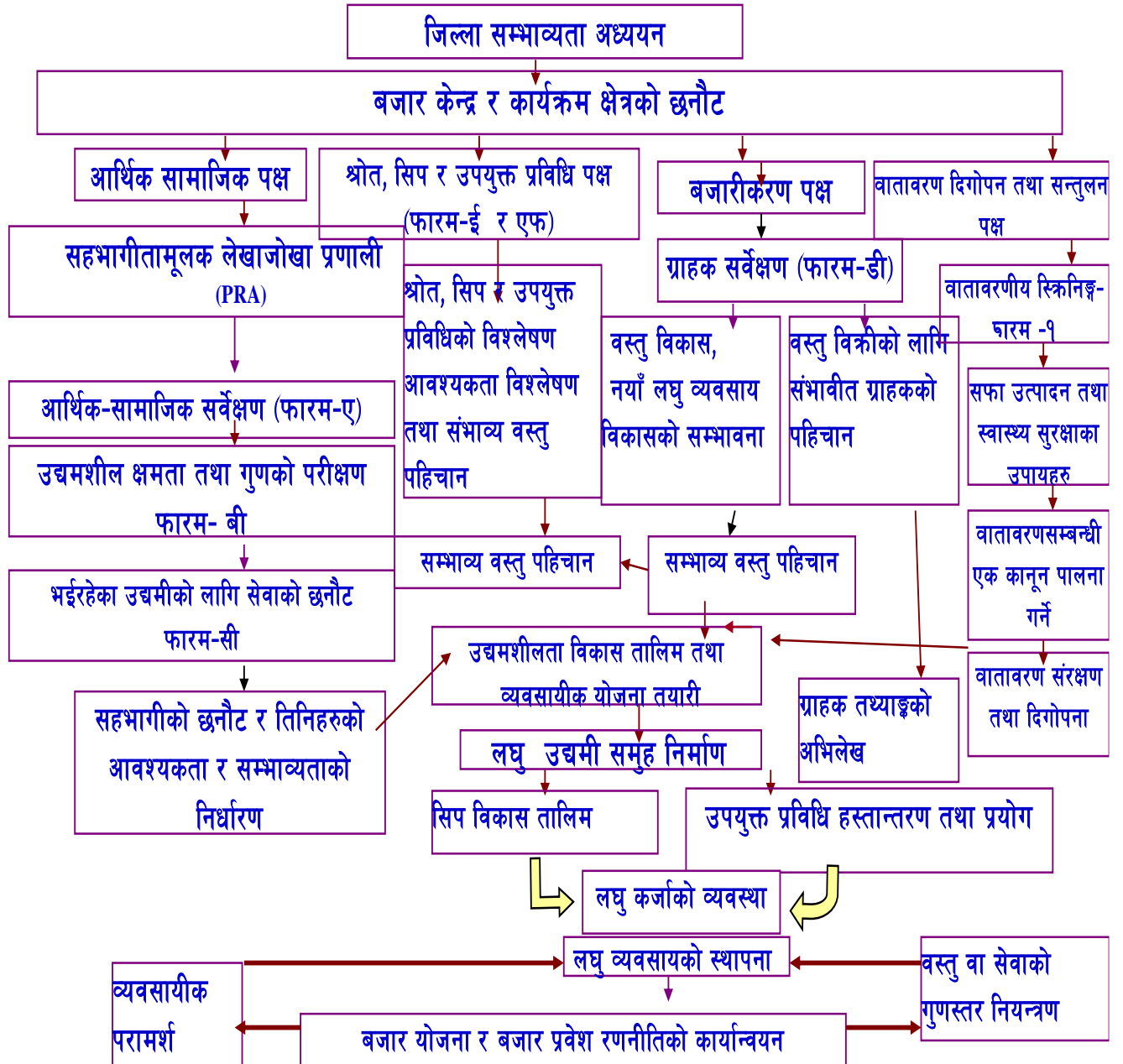
टेबल २९: जिम्मेवारी तालिका

कार्यक्रम	प्रमुख जिम्मेवारी		
	कार्यान्वयन	सहयोग	समन्वय
१. स्रोत सम्भाव्यता अध्ययन	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
२. उच्चम विकासका लागि सामाजिक परिचालन	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
३. उच्चमशीलता विकास	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
४. प्राविधिक सीप विकास	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
५. वित्तीय सेवामा पहुँच	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
६. उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
७. बजारसंगको सम्बन्ध विकास तथा व्यवस्थापन	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
८. व्यवसायिक परामर्श सेवा	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
९. संस्थागत विकास	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs
१०. सहभागितामूलक कार्य अनुसन्धान	नगरपालिका र साभेदार संस्था	निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरु र नगरिका सचेतना केन्द्र	EDC/ Municipalities or RMs

खण्ड ६ अनुसूचीहरु

६.१ लघुउद्यमी सृजना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया

लघु उद्यमी सिर्जना र विकास गर्ने क्रमिक प्रक्रिया

६.२ लघु उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि सरकारका तर्फबाट भएका नीतिगत व्यवस्थाहरु :

१. त्रिवर्षीय योजना २०७०/०७१-२०७२ /०७३
२. औद्योगिक ब्यवसाय ऐन २०७३
३. मौद्रिक नीति २०७०/०७१
४. वाणिज्य नीति २०६५
५. कृषि ब्यवसाय प्रवर्द्धन नीति २०६३
६. वन नीति : वन ऐन २०४९, वन नियमावली २०५१, कबुलियती वन नीति २०५८
७. नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयको गाँउ/नगर उद्यम विकास योजना तर्जुमा कार्यविधि तथा कार्यान्वयन निर्देशिका २०६६ तथा संसोधित कार्यविधि २०७४

६.३ सन्दर्भ सामाग्रीहरु :

- लघु उद्यम रणनीतिक योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०७० (मेडेप) (संसोधन सहित)
- नेपाल सरकार उद्योग मन्त्रालयको गरीवि निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका २०७० तथा दाश्रो ५ वर्षे रणनीतिक योजना (२०७५/०७७६-२०७९/०८०)
- मिति २०७४ साल फागुन ४ र ५ गतेको योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट प्राप्त सूचनाहरु

६.३ गोष्ठीका सहभागीहरुको नाम:

२०७४ फागुन ४ र ५ गते भएको योजना तर्जुमा गोष्ठीमा उपस्थित भएका सहभागीहरुको नाम यस प्रकार

आज्ञा क्र. 2008/107/08 जी. प्र. वि. वि. वि.
 राज्य सरकार, जयपुर/राजस्थान की जॉब्स के माध्यम से
 की जा रही है। उम्मीदवारों को जयपुर में
 जयपुर में जयपुर में जयपुर में जयपुर में
 जयपुर में जयपुर में जयपुर में जयपुर में
 जयपुर में जयपुर में जयपुर में जयपुर में
 जयपुर में जयपुर में जयपुर में जयपुर में
 जयपुर में जयपुर में जयपुर में जयपुर में
 जयपुर में जयपुर में जयपुर में जयपुर में

उम्मीदवारों की सूची

क्र. सं.	नाम	पद	शैक्षणिक/शैक्षणिक	संख्या	पंजीयन	नोट
1	श्री. राजेश कुमार	मेजर	आयुर्विज्ञान	1	1001	1001
2	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1002	1002
3	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1003	1003
4	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1004	1004
5	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1005	1005
6	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1006	1006
7	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1007	1007
8	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1008	1008
9	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1009	1009
10	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1010	1010
11	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1011	1011
12	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1012	1012
13	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1013	1013
14	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1014	1014
15	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1015	1015
16	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1016	1016
17	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1017	1017
18	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1018	1018
19	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1019	1019
20	श्री. राजेश कुमार	गुस्तिबा	आयुर्विज्ञान	1	1020	1020

क्र.सं.	नाम	पता	विवरण	संख्या	मूल्य	कुल
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

४ गोष्ठीका केहि भलकहर

अञ्चलकोटनगरपालिका स्तरीय गरीबो विकसणका लागि
 लक्ष्य अयम विकास कार्यक्रम यन्त्रणो अभिमुखिकरताया
 २ वर्ष अयम विकास योजनातर्जना गोष्ठी
 मिति - ४२२ फाल्गुन २०७४
 स्थान - आठविश्वोद संगर पश्चिमकोटनगरपालिका

आयोजक/संयोजक
 आशीष शर्मा
 अध्यक्ष, आठविश्वोद संगर पश्चिमकोटनगरपालिका

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृती

मिति: २०७५/०४/१४

प्रमाणिकरण

मिति: २०७५/०४/१९